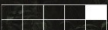

Razzle Dazzle

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

Innhold

Forord	4
Fokusområder	6
Budsjettvedtak.....	8
Rådmannens forslag til vedtak	9
Eksterne rammebetingelser	12
Ny kommunelov.....	12
Regjeringens forslag til statsbudsjett	12
Økonomisk utvikling i planperioden.....	14
Måltall og indikatorer for økonomisk utvikling	14
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	15
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	15
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	16
Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter.....	17
Vurdering av den økonomiske utviklingen	18
Budsjettbalansen	19
Omstillingsarbeidet 2019-2021:	19
Ytterligere innsparinger 2020 - 2023	20
Risikoområder i budsjettet	20
Investeringer i økonomiplanen	22
Investeringsbehov og planer for kommunen	22
Oversikt Investering og finansiering	23
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer	23
Avgiftsfinansierte investeringer.....	26
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer	27
Avgiftsfinansierte investeringer.....	34
Hovedtallene i budsjettforslaget	35
Sentrale inntekter	35
Sentrale utgifter.....	39
Lønnsreserven	39
Pensjon sentralt.....	39
Felles avsetninger	39
Driftsutgifter per tjenesteområde (1B).....	40
Finansinntekter og -utgifter.....	40
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	43
Til disposisjon for tjenesteområdene	44
Enhetenes driftsrammer	45
Stabene	46

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

Overordnet ledelse	48
Teknikk og samfunnsutvikling	50
Skole og barnehage	55
Kultur og oppvekst	60
Helse og omsorg	63
Fellesutgifter	69
Finansiering	70
Vedlegg	71
1A Bevilgningsoversikt - drift	71
1B Bevilgninger - drift	72
2A Økonomisk oversikt - investering	73
Bevilgningsoversikt - investering	73
Tilskudd til andres investeringer	74
Investeringer i aksjer og eiendeler	74
Utlån	74

Forord

Kommunens budsjettbehandling er todelt og starter med behandlingen av rådmannens utfordringsnotat. Utfordringsnotatet trekker frem de viktigste utviklingstrekkene og utfordringene kommunen står overfor i årene som kommer, og tydeliggjør hvordan kommunen kan møte disse endringene. Utfordringsnotatet er derfor et godt strategisk grunnlag når de økonomiske ressursene skal prioriteres i budsjett og handlingsplan. Budsjettforslaget rådmannen nå presenterer, bygger på de føringene og utviklingstrekkene som ble presentert i årets utfordringsnotat i september.

Bamble kommune opplever endringer i gjeldende rammebetingelser, og vi står overfor utfordringer knyttet til betydelige forskyvninger i befolkningens sammensetning. De demografiske endringene medfører en endret etterspørsel etter tjenester, og et behov for omdisponering av ressurser mellom kommunens tjenesteområder. Særlig gjelder dette fra skole- og barnehagesektoren til helse- og omsorgssektoren. I tillegg presses kommunens økonomi av store investeringer, som betyr økt lånegjeld, økte utgifter til renter og avdrag og mer bygningsmasse som skal driftes og vedlikeholdes. Dette medfører at vi fremover vil stå overfor en krevende økonomisk situasjon.

Det er stor aktivitet i kommunen, og flere større investeringer er under arbeid. Byggearbeidene er for alvor i gang på Grasmyr, og området vil bli et kraftsenter for utdanning, idrett og kultur. Utbyggingene på Nustadbakken og Nustadjordet vil sette kommunen i enda bedre stand til å ivareta et økende behov for omsorgstjenester. Gjennom disse investeringene har kommunestyret gjort tydelige prioriteringer. Utbyggingen på Grasmyr er et fremtidsrettet prosjekt, som vil være med å øke kommunens attraksjonskraft. I handlingsplanperioden trappes også kommunens satsning på næringsarbeid opp. I 2020 blir det viktig å arbeide med gode strategier på dette området, slik at det kan jobbes planmessig fremover. Et aktivt næringsarbeid vil ytterligere bidra til å styrke kommunens attraktivitet.

Det er ingen tvil om at de investeringene som er gjort har positive virkninger for kommunen, men samtidig medfører de økte kostnader. Fremover vil vi måtte håndtere økte drifts- og kapitalkostnader i tillegg til et større press på tjenestene. Derfor er det

igangsatt et omfattende omstillings- og innsparingsarbeid som har høy prioritet i alle kommunens enheter. To tredjedeler av kommunens utgifter er lønnsutgifter, og hovedvekten av innsparingene vil måtte tas på dette området. Vedtaket om at ingen skal sies opp som følge av omstillingsarbeidet, medfører derfor en viss treghet i realiseringen av de økonomiske effektene. I tillegg har kommunen begrenset mulighet til å påvirke inntektsgrunnlaget på kort sikt, da to tredjedeler av inntektene er skatt og rammetilskudd som styres av staten. Sammenholdt tydeliggjør både kommunens inntekts- og utgiftsbilde at omstillingsarbeidet vil ta tid.

For å få årets budsjett i balanse har rådmannen vært nødt til å gjøre tøffe prioriteringer, og flere gode tjenester og tilbud berøres. Dette er ikke en ønsket situasjon, men nødvendig for å få et budsjett i balanse. I salderingsarbeidet er alle kommunalområdene vurdert, og tiltakene er hentet fra alle kommunens tjenesteområder. Enkelte av tiltakene vil imidlertid ikke være bærekraftige, og det er derfor viktig at omstillingsprosjektet resulterer i tiltak som kan bidra til en varig nedjustering av kommunens kostnader. For øvrig legges det frem få nye tiltak i årets budsjett.

Det er lite som tyder på at kommunens økonomiske situasjon vil endres vesentlig i årene som kommer, og det er nødvendig å ta høyde for fremtidige kostnadsøkninger. I rådmannens budsjettforslag er det derfor forutsatt innsparinger og effektiviseringskrav også utover i handlingsplanperioden.

Fremover må vi tenke langt, også ut over kommende handlingsplanperiode. Gjennom arbeidet med ny kommuneplan som startes opp i 2020, må vi forsøke å se kommunen og kommuneøkonomien inn i fremtiden. Vi må få til god dialog og gode strategiske diskusjoner, slik at vi kan sette tydelig retning for fremtiden. Klare prioriteringer er viktig, hvor deler av kommunens aktiviteter løftes frem, mens andre begrenses eller prioriteres bort. På den måten kan vi legge til rette for en positiv utvikling av kommunen og kommunens tjenester, til innbyggernes beste.

Rådmannens budsjettforslag for perioden 2020 – 2023 er på mange måter krevende, men inneholder også prioriteringer som støtter opp under de

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

muligheter vår kommune har til å skape attraktivitet og gode tjenester. Endring og omstilling skaper grunnlag for utvikling, som vi må ta vare på i årene som kommer. Rådmannen mener det er realistisk å oppnå en positiv utvikling, ved klare prioriteringer og et godt kommuneplanarbeid.

Rådmannen vil ønske lykke til med budsjettarbeidet, og administrasjonen er tilgjengelig for alle partier ved behov for ytterligere informasjon.

Geir H. Bjelkemyr-Østvang

Rådmann

Fokusområder

I årets Utfordringsnotat ble det redegjort for kommunens fokusområder. Med kommunens rammebetingelser som bakteppe, beskriver fokusområdene kommunens hovedutfordringer og utviklingstrekk i kommende handlingsplanperiode. For hvert fokusområde ble det trukket frem prioriterte satsninger for perioden. For detaljerte beskrivelser av fokusområdene se s. 8-18 i Utfordringsnotatet.

Bamble kommune som samfunnsutvikler

Lokal samfunnsutvikling handler om å utvikle kommunen som et godt sted å bo, og legge til rette for arbeidsliv og fritid. I arbeidet med samfunnsutvikling retter kommunen fokuset mot den samlede utviklingen av lokalsamfunnet, og innbyggernes kollektive behov. Bamble kommune arbeider kontinuerlig for at kommunen skal fremstå som en attraktiv kommune for næringsliv og innbyggere, både de som allerede er etablert i kommunen og de som planlegger etablering eller bosetting.

I arbeidet med samfunnsutvikling er kommuneplanen et viktig strategisk dokument for å sikre helhetlig planlegging. I kommende handlingsplanperiode skal både kommuneplanens samfunns- og arealdel revideres. En godt utarbeidet kommuneplan med bred deltakelse vil skape felles forståelse for hvilke utfordringer og utviklingstrekk kommunen står ovenfor i årene som kommer. Kommuneplanen peker på den langsiktige utviklingen av kommunen og angår derfor alle som bor, jobber og lever i Bamble kommune.

Kommunens prioriterte satsinger som samfunnsutvikler

- Bamble kommune skal være et attraktivt sted å bo.
- Bamble kommune skal legge til rette for et attraktivt kulturliv og et bredt frivillig engasjement.
- Bamble kommune skal være en attraktiv kommune for næringslivet.
- Bamble kommune skal bidra til et bedre miljø og klima.

Bamble kommune som tjenesteyter

Som tjenesteyter skal Bamble kommune legge til rette for et godt tjenestetilbud for innbyggerne. Tjenestene skal være forsvarlige i henhold til lover og forskrifter, og løses innenfor kommunens vedtatte økonomiske handlingsrom. Bamble kommune arbeider til enhver tid med å løse oppgavene til det beste for innbyggerne, og har fokus på tilgjengelighet og brukermedvirkning. Det arbeides kontinuerlig for å utvikle gode tjenester med høy kvalitet.

Kommunens prioriterte satsinger som tjenesteyter

- Bamble kommune skal utvikle og levere fremtidsrettede tjenester.
- Bamble kommune skal satse på digitalisering og teknologi.

Bamble kommune som organisasjon

For å kunne levere god tjenester og legge til rette for videre utvikling av lokalsamfunnet, må Bamble kommune som organisasjon utvikle seg i takt med

endringer i samfunnet og tilpasse seg skiftende rammebetingelser. En velfungerende organisasjon er en forutsetning for at kommunen skal kunne møte de krav og utfordringer som til enhver tid stilles. Evne til fornying og problemløsning er viktig, og Bamble kommune arbeider kontinuerlig for en effektiv og hensiktsmessig organisering som kan legge til rette for innovativ oppgaveløsning.

Kommunens prioriterte satsinger som organisasjon

- Bamble kommune skal arbeide systematisk og kunnskapsbasert med omstilling.
- Bamble kommune skal ha et inkluderende og godt arbeidsmiljø.
- Bamble kommune skal preges av god internkontroll.
- Bamble kommune skal fortsette å videreutvikle organisasjonen for å imøtekomme innbyggernes forventninger og fremtidige tjenestebehov.

Budsjettvedtak

Budsjettprosessen for 2020-2023 med politisk behandling er som følgende:

Utfordringsnotatet:

- Ferdig fra rådmann 06.08.19
- Kommunale råd, utvalg og formannskap 19.-22.08.19
- Kommunestyret 05.09.19

Budsjett/handlingsprogram:

- Ferdig fra rådmann 07.11.19
- Kommunale råd og utvalg 25-27.11.19
- Innstilling fra Formannskapet 28.11.19
- *Offentlig ettersyn 14 dager*
- Kommunestyret 12.12.19

Prosessen er forankret i følgende bestemmelser:

- Formannskapssak 33/19 Prosess for arbeidet med utfordringsnotat og handlingsprogram /budsjett 2020-2023
- Økonomireglement for Bamble kommune.
- Kommunelovens økonomiregler
- Budsjettforskrift

Rådmannens forslag til vedtak

Budsjett 2020 og handlingsprogram 2020 – 2023 med vedlegg legges til grunn for Bamble kommunes virksomhet i perioden.

1. Målene slik de fremkommer i Utfordringsnotatet og i Handlingsprogrammet skal være retningsgivende for Bamble kommunes virksomhet og tjenester i perioden.

2. Oppsigelser av fast ansatte som følge av behov for omstilling unngås. Slike behov løses i tråd med vedtatte retningslinjer i Bamble kommune.

3. Driftsbudsjettet for 2020 og økonomiplan/handlingsprogram 2020-2023 vedtas i henhold til skjema 1A Bevilgningsoversikt drift og 1B Bevilgninger drift. Investeringsbudsjettet for 2020 og økonomiplan/handlingsprogram 2020-2023 vedtas i henhold til skjema 2A økonomisk oversikt investeringer og 2B Bevilgningsoversikt investeringer.

I budsjettet for 2020 forutsettes det at enhetenes rammer og investeringsrammer bevilges netto. Rådmannen har fullmakt til å disponere/avsette på enhetenes fond, samt å overføre midler fra enhetenes driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet. Disse endringene vil medfører at nettosummen i skjema 1B og 2B er ufravikelig og at skjema 1A og 2A er fravikelig.

4. Kommunestyret godkjenner låneopptak på inntil kr. 365 826 000 til finansiering av investeringer i 2020. Kommunestyret godkjenner opptak av Startlån i Husbanken i 2020 til videre utlån på inntil kr. 35 000 000.

5. I henhold til lov om sosiale tjenester og lov om barnevernstjenester fastsettes utlånsrammen til kr. 1 000 000 og garantirammen for lån til kr. 1 000 000 Det settes ikke begrensninger i adgangen til å innvilge enkeltlån/garantier innenfor de fastsatte rammer

6. Følgende satser legges til grunn for utskrivning av eiendomsskatt i 2020:

- Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommene settes til 7 promille.
- I henhold til eiendomsskatteloven § 12, bokstav a differensieres skattesatsen ved at satsen som skal gjelde for bolig- og fritidseiendommer settes til 4,2 promille.
- Bunnfradrag settes til kr. 285 000 for boligdelen i eiendommer, herunder fritidseiendommer.
- Reduksjonsfaktoren settes til 30 %.

7. Tidligere vedtatte bevilgninger til investeringer som er ubrukte ved utgangen av 2019 videreføres til bruk i 2020. Rådmannen delegeres fullmakt til å justere budsjettene for 2020 når regnskapet for 2019 er klart.

8. Budsjettet for KF Frisk Bris vedtas i styremøte ultimo november. Budsjettvedtak legges ved.

9. Vedtatt økonomireglement legges til grunn for disposisjoner iht. dette vedtaket. Rådmannen bes om å legge frem forslag til nytt økonomireglement og finansreglement basert på ny kommunelov med forskrifter for behandling i kommunestyret i 2020.

10. Kommunale avgifter og betalingssetter økes med 3 % med følgende unntak:

- Avgifter og gebyrer der satsene fastsettes sentralt.
- Ved inngåelse av husleiekontrakter for kommunale boliger settes leien i henhold til Kommunestyresak 83/13. Innenfor kontraktperioden justeres husleiene i tråd med husleielovens bestemmelser.
- Gebyrregulativet for plan- og byggesaker og for kart- og oppmåling reguleres med kommunal deflator på 3,1%. Utover i perioden 2021-2023 økes gebyrene gradvis til selvkost.
- Priser for utlevering av eiendomsinformasjon reguleres med kommunal deflator på 3,1%.
- VAR-gebyrer som fastsettes etter selvkost. Gebyrene for 2020 endres med:
  - Normalgebyr Vann: 7,9% til kr 3.262

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

- Normalgebyr Avløp: 8,9% til kr 4.027
  - Normalgebyr Renovasjon: 14% til kr 2.341
  - Normalgebyr Slamtømming: 0% kr 3.515
  - Feie og tilsynsgebyr: 0% kr 532
- Gebyrområdene har følgende dekningsgrader for 2020:
    - Vann 102%
    - Avløp 95%
    - Renovasjon 100%
    - Feiing 100%
    - Slamtømming 115%
    - Private planer 63%
    - Byggesak 56%
    - Oppmåling 57%
  - Salg av tilleggstomt til eksisterende bolig: med henvisning til Kommunestyresak 99/12 fastsetter administrasjonen pris ut i fra lokale forhold.
  - Bevillingsgebyret blir regulert av Helse- og omsorgsdepartementet som vedtar en endring av «Forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv» § 6-2. Endringsforskriften blir som oftest vedtatt i november og endringen trer i kraft 1. januar året etter.
  - Tobakksgebyr: Tilsynsgebyret for tobakk er regulert av Lov om vern mot tobakkskader (tobakkskadeloven) § 10 og Forskrift om registrering av og tilsyn med salg av tobakksvarer mv (tobakksalgsforskriften) kapittel 7. Dette er en ny lov som trådte i kraft 1. januar 2018. Siden loven hovedsakelig er basert på alkohollovgivningen, antar vi at Helse- og omsorgsdepartementet vil utarbeide en endringsforskrift som regulerer tobakksalgsforskriftens § 24.
  - Foreldrebetaling for mat på SFO, kost i barnehagene og salg av kantineprodukter på skolene økes med konsumprisindeksen for 2018 (2,7 %) slik at inntektene økes i takt med kostnadene.
  - Regjeringen foreslår at maksimalprisen for et ordinært heltidstilbud i barnehage økes med kommunal deflator, 3,1%, fra kr. 3.040 til kr. 3.135 pr måned fra 01.01.2020. Foreldrebetaling gjelder for 11 måneder og totalt skal foreldrene maksimalt betale kr. 34.485 for en barnehageplass i 2020.
  - Helse og omsorgs betalingssetser følger forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester (FOR-2011 - 12 - 16 - 1349).
  - For vaksinasjoner jfr. forskrift om nasjonalt vaksinasjonsprogram §5 influensavaksinasjonsprogrammet skal det i tillegg til innkjøpsprisen på vaksinen legges det på en prosedyretakst Konsultasjonshonorar for reisevaksine: 150 kr pr konsultasjon for de over 16 år, under 16 år gratis konsultasjon, i tillegg kommer vaksineprisen rundet av til nærmeste 50 kr.
Influensavaksine 200 kr inkludert vaksine og konsultasjon.
Ved salg av vaksiner til andre institusjoner som legekontor og liknende, legges det på et administrasjonsbeløp på kr. 10 pr vaksine.

Når det gjelder egenandeler som ikke er fastsatt av Stortinget vil disse legges på samme nivå som nærliggende og sammenlignbare kommuner innenfor forskriftens rammer.

Når det gjelder betalingssetser for praktisk bistand og opplæring så vil betalingsregulativet i tillegg til å holde seg innenfor forskriftens rammer gjelde for alle brukere.

For nye tjenester, spesielt innenfor velferdsteknologi, vil betalingsregulativet settes opp i henhold til de rammer forskriften setter.

Administrasjonen gis fullmakt til å justere gjeldende betalingsregulativer med vedtatt prisstigning. Hvis det er aktuelt med andre endringer enn prisregulering fremmes dette som egen sak.

11. Budsjettramme for kontroll, tilsyn og revisjon for 2020 settes til kr.1.800.000.

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

12. I henhold til kommuneloven § 14.2 vedtas følgende finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi, prosent i forhold til brutto driftsutgifter:

- Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter skal for perioden gjennomsnittlig minst være på nasjonalt mål for netto er fra TBU satt til 1,75%.
- Kommunens samlede disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter skal minst være på gjennomsnittet for KOSTRA gruppe 8 i sist avlagt regnskap, 10%.
- Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter skal normalt ikke overstige gjennomsnitt i KOSTRA gruppe 8 i siste regnskapsår, 99%
- Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter skal normalt ikke overstige gjennomsnitt i KOSTRA gruppe 8 i siste regnskapsår, 5%.

13. I 2020 skal det orienteres i ordinære driftsrapporter og årsmelding om disponering av disposisjonsfond. Det orienteres særskilt på disponering av avsetninger fra kommunestyret til særskilte formål. I tillegg orienteres det på enhetenes disponering av egne overskuddsavsetninger.

14. Rådmannen gis fullmakt til å gjennomføre innsparingstiltakene slik de fremkommer i budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023. Organisatoriske endringer som følge av omstillingsarbeidet gjennomføres iht. gjeldende lov- og avtaleverk. Det skal rapporteres løpende til formannskapet på status og fremdrift i omstillingsprosessen.

Eksterne rammebetingelser

Denne delen inneholder en redegjørelse for Regjeringens politikk for kommunesektoren og rammebetingelsene for kommunens økonomi.

Ny kommunelov

I ny kommunelov femte del er det gitt bestemmelser for innhold, begrensninger og prosess for kommunens økonomistyring og forvaltning.

Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen gis i § 14-1 Kommunene skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. De skal utarbeide samordnede og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling. Finansielle midler og gjeld skal forvaltes på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

Kommuneloven § 14-2 fastsette at Kommunestyret selv skal vedta:

- økonomiplanen og årsbudsjettet
- årsregnskapene og årsberetningene
- finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi
- regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement)
- regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finans-reglement).

Reglene gjelder for budsjettåret 2020, dette innebærer noen endringer i fremleggelsen av budsjettet for 2020. Obligatoriske tabeller er endret iht. nye forskrifter og det er tatt inn måltall på økonomisk utvikling i forslag til vedtak. Øvrige endringer vil bli implementert i løpet av 2020.

Regjeringens forslag til statsbudsjett

Den 7. oktober la regjeringen frem sitt forslag til statsbudsjett for 2020. Rådmannen har i sitt forslag til handlingsprogram 2020-2023 hensyntatt de endringsforslagene som er fremmet fra regjeringen, og etterberegnet frie inntekter. Statlige satsninger som skal dekkes av de frie inntektene, og andre endringer med rammeeffekt er viderefordelt til enhetenes budsjetttrammer.

Hovedbudskapet regjeringen har i sitt forslag til statsbudsjett for 2020 er at det går godt i norsk økonomi, arbeidsledigheten er lav og det skapes nye jobber i både bygd og by. Dette gir positive effekter i lokalsamfunnet, og høy sysselsetting er viktig for å skape et bærekraftig velferdssamfunn.

Regjeringen påpeker at:

- Det prioriteres en forutsigbar kommuneøkonomi, slik at kommunesektoren skal kunne ivareta viktige oppgaver som barnehager, skole, helsetjenester, eldreomsorg og hjelp til dem som trenger det mest.
- Når det går godt i norsk økonomi, er det viktig å holde igjen på utgiftene over statsbudsjettet. Det får også konsekvenser for de økonomiske rammene for kommunesektoren.
- Kommunene har hatt mange år med sterk inntektsvekst, og har et godt økonomisk grunnlag når de går inn i 2020.
- Kommunene må bruke handlingsrommet de nå har godt, og prioritere til det beste for sine innbyggere.

Utviklingstrekk i kommunenes økonomi

I statsbudsjettet legges det opp til en vekst i kommunesektorens frie inntekter (skatt og rammetilskudd) i 2020 på 1,3 mrd. kroner. Høyere sysselsetting og fortsatt høye uttak av utbytte gjør at kommunesektoren ligger an til å få merskatteinntekter i 2019 på 4,9 mrd. kroner, utover anslaget fra mai. Kommunesektorens inntekter for 2020 bestemmes og måles ut fra det anslaget i mai,

Økt handlingsrom

Realvekst i frie inntekter	
Merkostnader demografi	
Mindrekostnader pensjon	
Satsinger innenfor veksten i frie inntekter Tidlig innsats i skolen 0,4 mrd og Satsing på rusfeltet 0,15 mrd	
Netto økt handlingsrom	
+ Effektiviseringskrav på 0,5 %	

Veksten i frie inntekter skal dekke kommunenes økte utgifter til demografi og pensjon. Når vi tar hensyn til satsingene, utgifter til demografi og pensjon, gir regjeringens forslag til vekst i frie inntekter i 2020 et handlingsrom for sektoren samlet på om lag 350 millioner kroner. Primærkommunene får en reduksjon i handlingsrommet, men regjeringen forutsetter en effektivisering i primærkommunene på 0,5% som går inn i vurderingen av det beregnede økonomiske handlingsrommet.

Andre saker i Statsbudsjettet

Det foreslås et investeringstilskudd til 2000 heldøgns omsorgsplasser. Halvparten av plassene skal være til økning av antall plasser/netto nye, og andre halvparten til rehabiliterte plasser. Samlet tilsagnsramme i 2020 er 3 595 mill. kroner

Kompensasjon for AAP videreføres. Kommunene ble i Revidert nasjonalbudsjett 2019 kompensert med 90 mill. kroner i rammetilskuddet for merutgifter som følge av endringer i ordningen med arbeidsavklaringspenger (AAP). Kompensasjonen videreføres i 2020.

Moderasjonsordning i SFO 1.–2. trinn. Det innføres en nasjonal ordning med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1. og 2. trinn fra skoleåret 2020/2021. Dette innebærer at foreldrebetaling for et heltidstilbud i SFO på 1.–2. trinn maksimalt skal utgjøre 6 pst. av den samlede person- og kapitalinntekten i husholdningen. Kommunene

noe som betyr også at økningen på 4,9 mrd. kroner i 2019 er en engangsinntekt og dermed ikke en finansieringskilde for varige økninger i driftsutgiftene. Det ligger an til at de frie inntektene reelt vil gå ned med 3,8 mrd. kroner fra 2019 til 2020.

Nedenfor vises endringene i kommunens handlingsrom i 2020.

Statsbudsjettet 2020, samlet for kommunesektoren	Herav primærkommunene
1,3	1,3
-0,9	-1,3
0,45	0,4
-0,55	-0,55
0,3	-0,15
1,3	1,3

komponeres i 2020 gjennom en økning i rammetilskuddet på 58,2 mill. kroner. Helårseffekten er 139,7 mill. kroner.

Gratis SFO for barn med spesielle behov 5.–7. trinn. Det innføres fra skoleåret 2020/21. Kommunene kompenseres gjennom en økning i rammetilskuddet på 21 mill. kroner i 2020. Helårseffekten er 50,4 mill. kroner.

Frivilligsentraler – styrkes med 12,8 mill. kroner.

Det foreslås en økning i 2020 til nyetablerte sentraler og prisjustering av dagens satser. Totalt fordeles det 200,2 mill. kroner i 2020. Fra 2021 vil midlene bli fordelt etter ordinære kriterier i inntektssystemet.

Finansiering av lærernormen

- 1 316,8 mill. kroner innlemmes i rammetilskuddet
  - Fordeles særskilt (tabell C) i 2020
  - Fordeles etter kostnadsnøkkel i 2021
- 400 mill. kroner av veksten i frie inntekter begrunnet med tidlig innsats
  - Midler som kan benyttes til flere lærerårsverk som følge av lærernormen videreføres på om lag samme nivå i 2020 som i 2019

Ressurskrevende tjenester. Økt egenfinansiering pr. bruker med kr. 50.000,- gjelder for refusjonen for 2019. Det er ikke gitt signaler om endringer for 2020.

Økonomisk utvikling i planperioden

I dette kapitlet gis det en samlet redegjørelse for kommunens økonomiske utvikling i fireårsperioden slik det fremkommer i budsjett og handlingsprogram. Ny kommunelov har bestemmelser om bruk av måltall og indikatorer for å vurdere og bestemme den økonomiske handleevne, risiko og utvikling.

Måltall og indikatorer for økonomisk utvikling

Kommuneloven krever at kommunen skal forvalte sin økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid. Kommunestyret skal selv vedta finansielle måltall for kommunens økonomi.

De sentrale økonomiske indikatorer som er relevante og viktige for å opprettholde stabil tjenesteproduksjon er netto driftsresultat, lånegjeld og disposisjonsfond. Måltallene skal sette langsiktige bærekraftige nivåer på netto driftsresultat og disposisjonsfond sett i lys av kommunens økonomiske situasjon, forventede inntekter og de risikofaktorene kommunen er eksponert for. Her må økonomisk risiko, inkludert lånegjeld og finansplasseringer, ses i sammenheng med evnen til å frigjøre driftsinntekter gjennom netto driftsinntekter og størrelsen på økonomiske buffere avsatt til fond.

KS har utarbeidet forslag til måltall og satt rammer for anbefalte nivåer for den enkelte kommune:

Økonomisk handlingsrom – nøkkeltall brukt av KS for vurdering av økonomisk handlefrihet

	Netto lånegjeld korrigert for ubunde investeringsfond i pst av driftsinntekter	Netto driftsresultat inkl netto bunde avsetninger i pst av driftsinntekter	Disposisjonsfond inkl. regnskapsmessig mer-/mindreforbruk i pst av driftsinntekter
	Over 75 pst av driftsinntekter	Under 1 pst av driftsinntekter	Under 5 pst av driftsinntekter
	65 - 75 pst av driftsinntekter	1 - 2 pst av driftsinntekter	5 - 8 pst av driftsinntekter
	Under 65 pst av driftsinntekter	Over 2 pst av driftsinntekter	8 pst av driftsinntekter

Strengere krav for kommuner med lånegjeld over 130 pst

Det er en innbyrdes sammenheng mellom måltallene. I 2020 er ikke disse måltallene brukt for Bamble. Hva som bør være Bambles måltall må analyseres og vurderes særskilt i løpet av 2020. Det kan være hensiktsmessig å vurdere disse sammen med behandlingen av nytt økonomireglement. På denne måten tas ikke vurderingen i et mer prinsipielt perspektiv enn det budsjettbehandlingen med tiltaksprioritering og budsjettsaldering gir rom for.

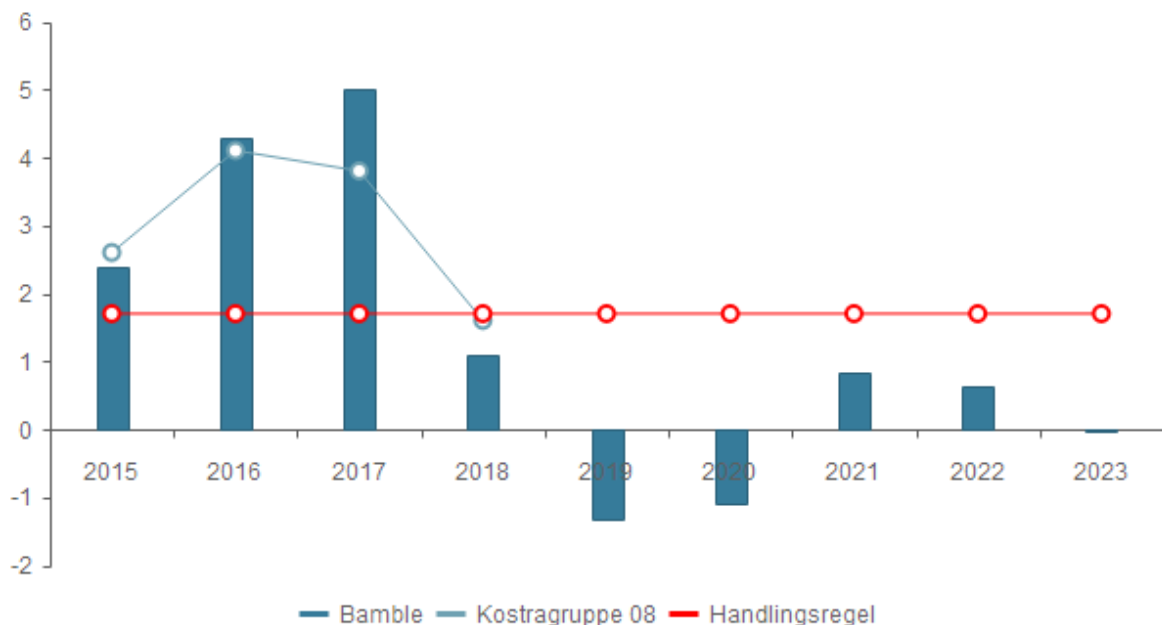
Nedenfor er det fire indikatorer som er vurdert som vesentlige for å beskrive og målsette den

økonomiske utviklingen de neste fire årene. Indikatorene beregnes i forhold til brutto driftsinntekter, som er alle kommunens driftsinntekter unntatt finansinntekter, renteinntekter, finansavkastning og eierutbytte, og bruk av fond/avsetninger. Når disse indikatorene vurderes samlet ser vi at en betydelig økning i netto lånegjeld og netto finans/avdrag, øker kommunens samlede økonomiske risiko vesentlig i årene fremover. Samtidig har Bamble bra med disposisjonsfond og en svak positiv utvikling i netto driftsresultat. Samlet sett gir dette en forsvarlig

økonomi i perioden, men viser også en betydelig strammere økonomi fremover enn det som har vært status tidligere år.

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

Netto driftsresultat er kommunens overskudd før avsetninger og er kommunebudsjettets sentrale

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bamble	2,4 %	4,3 %	5,0 %	1,1 %	-1,3 %	-1,1 %	0,8 %	0,6 %	0,0 %

Forslag til handlingsregel 2020-2023: Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter skal for perioden gjennomsnittlig minst være på nasjonalt mål for netto er fra TBU satt til 1,75%.

Bamble kommune har de siste regnskapsårene hatt gode resultater og har avsatt overskudd til fond for bruk senere år. I kommende budsjettperiode er det budsjettert inn et betydelig negativt netto driftsresultat i 2020. Underskuddet er forutsatt finansiert med fondsbruk. Budsjetterte innsparinger medfører at dette endrer seg i 2021 -2022 og det forventes et positivt resultat. I 2023 er igjen negativt resultat som følge av økte avdrag, og samlet for perioden er det negative resultater. Dette medfører

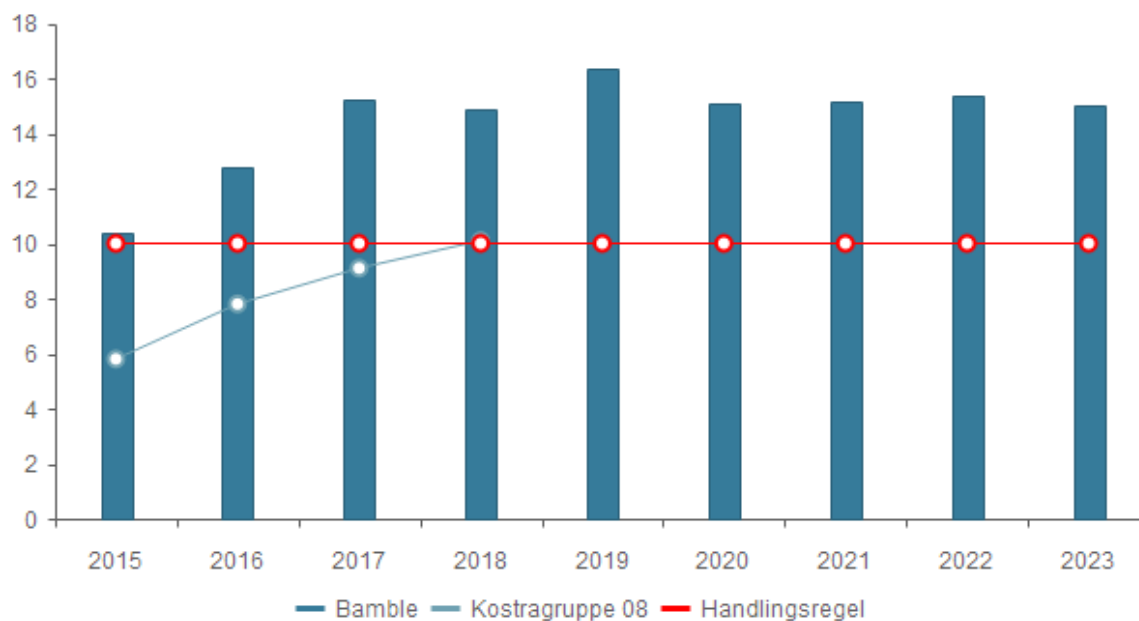
resultatbegrep. Netto driftsresultat over tid skal være positivt hvis kommunen skal ha en bærekraftig utvikling.

at utviklingen i perioden ikke imøtekommer målet om 1,75%. Det er derimot viktig å se måltallene og indikatorene i sammenheng, og som neste avsnitt viser, vil store fond til en viss grad kompensere for lavt netto driftsresultat.

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter

Kommunens disposisjonsfond er avsatt fra ubundne driftsmidler over tid. Midlene brukes til å finansiere driftsutgifter og er kommunens driftsbuffer som brukes til å dekke utgifts- eller inntektsutfordringer i løpet av året.

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bamble	10,4 %	12,8 %	15,2 %	14,9 %	16,3 %	15,1 %	15,2 %	15,4 %	15,0 %

Forslag til handlingsregel 2020-2023: Kommunens samlede disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter skal minst være på gjennomsnittet for KOSTRA gruppe 8 i sist avlagt regnskap, 10%.

Ved inngangen til 2019 utgjorde kommunens samlede disposisjonsfond 14,9% av brutto driftsinntekter. I 2019 og 2020 er det tidligere forutsatt bruk av disposisjonsfond til saldering av driftsbudsjettene, jf. budsjettvedtak for 2019. Utover i perioden fra og med 2022 er det også forutsatt bruk av fond til saldering. Når kommunen har bra med fond kompenseres dette til en viss grad for lavere netto driftsresultat i perioden, som ble redegjort for over.

Enhetene har de største disposisjonsfondene. Disse bruker enhetene for å finansiere uforutsette utgifter i løpet av året og eventuelle prosjekter. Samlede

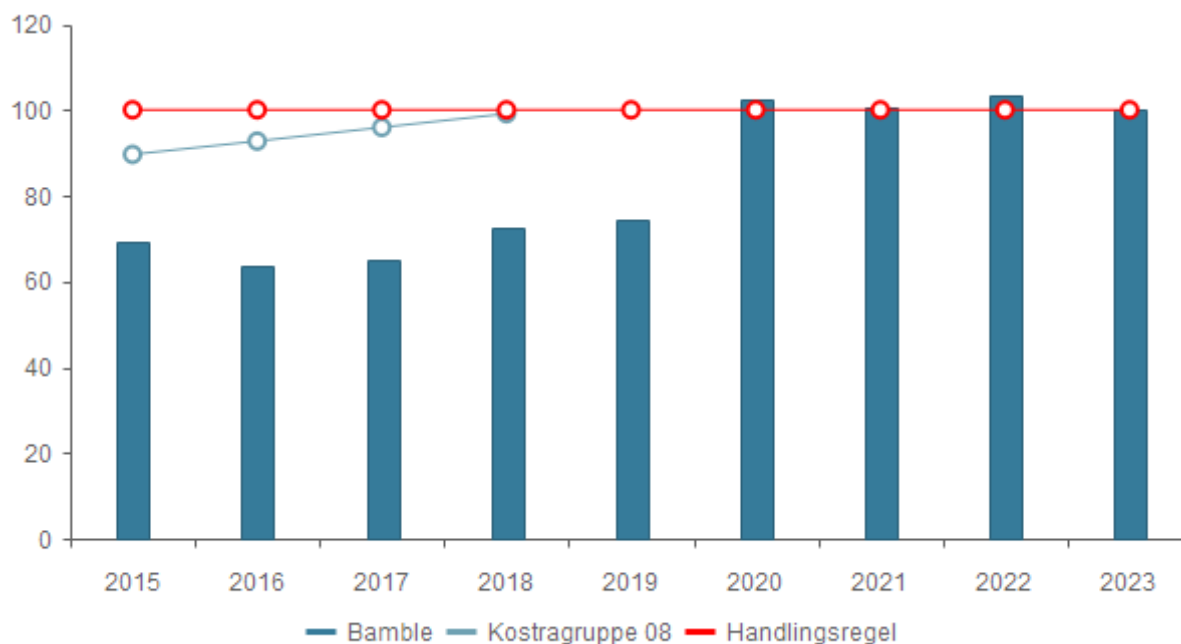
driftsfond for enhetene utgjorde 215,1 mill. kroner ved inngangen til 2019. Imidlertid medfører innsparingene i 2019-2021 press på enhetenes budsjetter og det forventes at enhetene bruker av fondene sine for å kompensere for manglende innsparinger i 2019 og 2020.

I driftsrapporten for 2.tertial 2019 er det meldt om budsjettunderskudd som de forutsetter saldert mot driftsfond, netto ca. 22 mill. kroner og er ikke med i tallgrunnlaget i grafen.

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Netto gjeld i % av brutto driftsinntekter viser hvor stor andel av kommunens driftsinntekter som bindes opp i netto finansutgifter.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bamble	69,3 %	63,8 %	64,8 %	72,5 %	74,4 %	102,6 %	100,4 %	103,5 %	100,0 %

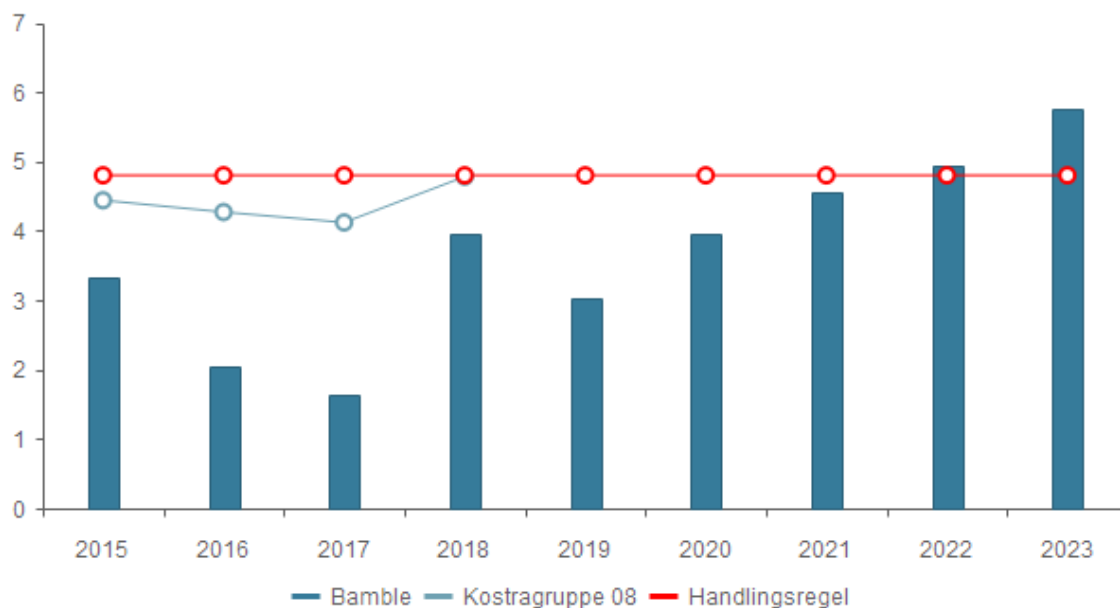
Forslag til handlingsregel 2020-2023: Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter skal normalt ikke overstige gjennomsnittet i KOSTRA gruppe 8 siste regnskapsår, 99%

Indikatoren viser langsiktig gjeld i prosent av driftsinntektene. Ordinære renter og avdrag på lån skal finansieres av driftsinntektene, og indikatoren viser langsiktig gjeldsbelastning i forhold til disse. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår ikke i indikatoren. Pensjonsforpliktelser inngår heller ikke. Langsiktige lån har normalt lengre

løpetid enn ett år. I 2020 er netto lånegjeld på ca. 103% av brutto driftsinntekter. Som følge av store pågående investeringer pådrar Bamble seg en betydelig økt lånegjeld de neste par årene, noe som medfører økt risiko for utgiftsøkning dersom rentenivået øker.

Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter

Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter viser hvor stor andel av kommunens driftsinntekter som bindes opp i netto finansutgifter.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bamble	3,3 %	2,0 %	1,7 %	4,0 %	3,0 %	4,0 %	4,6 %	4,9 %	5,8 %

Forslag til handlingsregel 2020-2023: Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter skal normalt ikke overstige gjennomsnitt i KOSTRA gruppe 8 i siste regnskapsår, 4,8%.

Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter viser hvor stor andel av driftsinntektene som er bundet opp til tilbakebetaling av lån. Rente- og avdragsbelastningen vil avhenge av valgt finansieringsstrategi, f.eks. andelen fremmedkapital,

nedbetalingstiden o.l. I tillegg omfattes renteutgifter/-inntekter og tap/gevinst på finansielle plasseringer (aksjer, obligasjoner etc.) som er definert som omløpsmidler i balansen. Utbytte og eieruttak omfattes også av definisjonen.

Som følge av store investeringer med tilhørende store låneopptak vil kommunens lånegjeld øke fremover. imidlertid er det lagt til grunn er stabil rente i perioden på nye lån på 2%.

Vurdering av den økonomiske utviklingen

I perioden er det forutsatt en samlet utvikling i driftsinntekter, driftsutgifter, finansutgifter,

finansinntekter og resultater slik det fremkommer i tabellen.

Beløp i 1000

	Budsjett 2019	Økonomiplan			
		2020	2021	2022	2023
Sum inntekter	-1 139 680	-1 163 421	-1 193 284	-1 203 674	-1 211 394
Sum utgifter	1 172 486	1 189 347	1 189 981	1 218 065	1 227 175
Brutto resultat	32 806	25 926	-3 303	14 391	15 781
Netto finansutgifter og inntekter	-17 632	-13 401	-6 639	-21 952	-15 547
Netto resultat	15 174	12 525	-9 942	-7 561	234
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	-18 812	-15 615	6 852	4 471	-3 324
Overført til investeringer	3 638	3 090	3 090	3 090	3 090
Årsresultat	0	0	0	0	0

Samlede driftsutgifter i 2020 er på 1.189 mill. kroner, driftsinntektene er på 1.163 mill. kroner. Brutto

driftsresultat i 2020 er negativt på 25,9 mill. kroner. Netto driftsresultat er negativt. På 12,5 mill. kroner.

I kommunestyrets vedtak i utfordringsnotatet 2020-2023 ba Kommunestyret rådmannen om å legge frem et forslag til saldert budsjett for perioden. Hvert år i perioden er budsjettmessig i balanse. Totalt er det i perioden forutsatt en samlet bruk av tidligere års fondsavsetninger på 28,3 mill. kroner til saldering.

Slik måltallene viste i forrige kapittel, vil økningen i lånegjeld med økte netto renter og avdrag medføre lavere netto driftsresultat i perioden. Kommunens fond vil imidlertid kompensere for den økte risikoen som økt gjeld og nye driftstiltak representerer.

I perioden er det forutsatt betydelige innsparinger og omstillinger i enhetenes drift. Dersom disse ikke realiseres vil oppsparte fondsmidler raskt bli oppbrukt og kommunens fremtidige handlingsrom bli betydelig redusert.

Budsjettbalansen

Budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023 er saldert og i balanse. Nedenfor redegjøres det for hvilke forutsetninger som er lagt til grunn for de økonomiske rammene i perioden.

Omstillingsarbeidet 2019-2021:

Omstillingsarbeidet skal sikre at Bamble kommune er en organisasjon som har etablert en kultur for innovasjon og kontinuerlig forbedring gjennom økt kompetanse, bevissthet om og kultur for kontinuerlig forbedring for alle ansatte.

Gjennom prosjektperioden skal det hentes ut økonomiske gevinster gjennom de tiltak som blir realisert. Samlet skal dette gi en innsparing på minst 55 mill. kroner i prosjektperioden 2019-21.

Omstillingsprosessen skal bygge på Bamble kommunes verdigrunnlag og arbeidsgiverpolitikk. Det tas utgangspunkt i 17 delutredninger og en 18. utredning som går på administrativ organisering som legges til virksomhet for HR. Mulige omstillingstiltak skal utredes videre ut fra delutredningene, der ansvaret ligger hos kommunalsjefer/stabssjefer. Forslag til tiltak presenteres for prosjektgruppa, som drøfter disse. Rådmannen beslutter og gjennomfører tiltak, så fremt det ikke kreves politisk behandling.

For å bistå prosjektgruppa med de 17 delutredningene er det opprettet et operativt team, ledet av plan- og økonomiavdelingen, med

representanter fra alle enheter og staber. Det operative teamet skal være «limet» i omstillingsarbeidet ved å holde oversikt, koordinere og sikre sammenhenger og fremdrift. Videre skal teamet være med på å synliggjøre mulighetsrommet som Bamble kommune har gjennom å bidra til å danne et positivt fremtidsbilde og peke på muligheter og utviklingspotensialer.

Rapportering inn i budsjettforslag 2020:

Innsparing for 2019-2021 er fordelt med en innsparing pr. enhet og stab. Hvert kommunalområde redegjør for sine innsparinger under tiltaket «Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021» senere i budsjettet.

Status 2019:

Delutredningene er pr. i dag på forskjellige stadier, der noen er påbegynt og jobbet med en stund, mens andre er satt på vent eller starter opp snarlig.

Helse og omsorg arbeider med bemanningsplaner og turnusplaner/arbeidstidsordninger. Noe bemanningsreduksjon har effekt allerede i 2019, mens videre planlagt bemanningsreduksjon, først får effekt fra 2020 og utover. Det er også planlagt ytterligere reduksjoner fra 2021. Kommunalområdet vil ikke klare innsparingskravet for 2019, og det vil bli utfordrende også i 2020. Driftsfondet på 11,2 mill. kroner vil i sin helhet bli brukt til å delfinansiere underskuddet i perioden.

Kultur og oppvekst klarer sine innsparinger i 2019 uten bruk av fond. Dette gjøres ved å trekke inn kommunens egenandel til å finansiere tjenester til enslige mindreårige. Tjenesten er i ferd med å bygges ned, og 7 ansatte blir omplassert i 2019. I tillegg blir enkelte stillinger trukket inn der behovet har falt bort. Det gjenstår noe for å klare innsparingen for 2020. Det kommer et ytterligere arbeid i 2021 i forhold til videre nedbygging av tjenester for enslige mindreårige, samt endringene i flyktningetjenesten.

Teknikk og samfunnsutvikling gjør vurderinger av de juridiske rammene for boligstiftelsen. Bygg og eiendommer og kommunens boligforvaltning gjennomgås. Det ses på ulike løsninger for å realisere verdier i bygningsmassen, og det bør tas aktivt stilling til ulike alternativer for å få til dette. Kommunalområdet klarer innsparingen for 2019 ved mindre forbruk og uten bruk av fond. Direkte

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

effekter av tiltak knyttet til bygg, eiendom og boligforvaltning vil synliggjøres senere.

Skole og barnehage sin bruk av rammen følger skoleåret, og bruk av penger planlegges derfor etter skoleåret. Kommunalområdet velger å bruke fondsmidler hver vår, for så å effektivisere innsparingen gjennom mer varige tiltak som vises i budsjettet på høsten. For vår 2019 dekkes 1,3 mill. av driftsfond og høst 2019 tas innsparingen på lønn ca.: 900 000,-. Dette representerer varig kutt i stillinger tilsvarende 1008 rammetimer. Tilsvarende vil bli gjort for 2020 og 2021 ved bruk av fond på våren og planlegge kutt i stillinger på høst. Oppspart fond vil brukes opp i løpet av treårsperioden til inndekking av overforbruk.

Risikoutfordringer:

Involvering og eierskap, helhetlig tenkning og oversikt ivaretas gjennom mandater, prosjektplaner, diverse arbeidsgrupper, opprettelse av operativt team samt involvering av tillitsvalgte og verneombud. Uforutsette utgifter kan allikevel dukke opp og hindre innsparing, samt at det blant annet planlegges bruk av konsulent for analyse- og prosessbistand i Helse- og omsorg sitt videre arbeid. Det er en risiko i omstillingsprosjektet at manglende helhetsspespektiv hindrer gjennomføring av enkelttiltak. Det blir derfor viktig å se tiltakene i sammenheng utover i perioden når vedtak skal fattes.

Ytterligere innsparinger 2020 - 2023

Budsjettet for 2020 viser store utfordringer ved kostnadsvekst på enkelte tjenester og for enkelte brukeres rettigheter. Dette har medført behov for tiltak i budsjettet for å få balanse i perioden. Utover omstillingsprosjektet er det forutsatt ytterligere konkrete innsparinger i enhetenes drift. Disse fremkommer og beskrives i enhetenes budsjettkapitler lenger bak i dokumentet. I 2022 og 2023 er det i tillegg lagt inn et generelt effektiviseringskrav for enhetene på 1% av brutto utgiftsramme, korrigert for selvkostområdene VAR og flyktninger.

Risikoområder i budsjettet

I perioden er det lagt inn forutsetninger som det er beheftet usikkerhet ved. Ikke alle fremtidige endringer med økonomisk konsekvens er fullt ut kjent, men budsjettet i perioden skal totalt sett ikke ha uforholdsmessige risiko innbakt. For perioden er

det nødvendig å påpeke enkeltområder der det foreligger usikkerhet. Dette gjelder:

- Avdrag. Tidspunkt for ferdigstillelse av anlegg har betydning for minimumsavdragene. Her erfarer vi ofte forsinkelser i forhold til planlagt fremdrift, noe som endrer minimumsavdragene. Kommunen får en betydelig gjeldsvekst i perioden, og selv mindre endringer i ferdigstillelsene vil ha konsekvens på budsjetterte avdrag. Det er en risiko at avdragsutgiftene er noe underbudsjettert for enkelte år i perioden.
- Rammetilskudd. Distriktstilskudd Sør-Norge er under revidering. Bamble mottar ca. 7 mill. kroner i 2020 og en endring vil trå i kraft i 2021. Her er det mulig at kommunen mister hele tilskuddet, men den budsjettmessige effekten på kort sikt kan bli lavere pga. inntektsgarantiordningen i rammetilskuddet, noe som er vanskelig å beregne i forkant. Det er en risiko at inntekten er overvurdert.
- Eiendomsskatt. Regjeringens innskjerping av rammene for kommunenes eiendomsskatt som er varslet for 2021, kommer samtidig som kommunen skal gjennomføre ordinær ny taksering av eiendommene. Hva som blir effekten av takseringen og mulig eiendomsskatt i 2021 er usikkert. Det er forutsatt et inntekspotensialet på 10 mill. kroner. Det er en risiko at inntektsøkningen er overvurdert.
- Kostnadsvekst i tjenestene. Det er fra og med 2021 avsatt 5 mill. kroner pr. år til udefinert kostnadsvekst i tjenestene og det er avsatt 3 mill. kroner pr. år til endringer i demografikostnader. Imidlertid viser budsjettet for 2020 at brukerbehov, statlige pålegg og endrede tilskuddsordninger (ressurskrevende brukere spesielt) at denne utgiftsveksten er større enn dette. Det er en risiko for at kostnadsveksten i perioden blir høyere enn forutsatt i budsjettet.
- Enhetenes driftsbudsjetter. Det er forutsatt innsparinger, omstilling og effektivisering i tjenestene. Dette arbeidet er krevende og fremdriften på enkeltområder forsinket. Det er en risiko for at disse ikke blir realisert iht. fremdrift eller gjennomføring av tiltak.
- Fond. Det er i driftsrapporten for 2.terial meldt om behov for bruk av disposisjonsfond for å finansiere enhetenes drift i 2019 pga. manglende effekt av omstilling/innsparing og kostnadsvekst. Det er en risiko at enhetenes disposisjonsfond reduseres slik at de ikke har buffere til å finansiere nødvendige og utforutsette kostnader i perioden.

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

- Avkastning finanskapitalen. Det er forutsatt 3,5% avkastning av finanskapitalen i perioden, dette er høyere avkastning enn det som kan forventes med bakgrunn i gjeldende finansstrategi og sammensetningen porteføljen på lang sikt. Det er en risiko for at avkastningen kan bli lavere.
- Renteutgiftene. Det er forutsatt lavt rentenivå i perioden samtidig som kommunens nettogjeld øker betydelig. På nye lån er det lagt inn 2% rente i hele perioden. Det er en risiko for at renten og renteutgiftene kan øke i perioden.

Investeringer i økonomiplanen

Her kan du lese om kommunens investeringer og finansieringen av disse i handlingsplanperioden.

Investeringsbehov og planer for kommunen

I utfordringsnotatet er det redegjort for behov, prioriteringer og rammebetingelser for kommunens investeringer. I handlingsprogrammet blir investeringene gjennomgått og etterberegnet.

Finansieringen av investeringene gjøres i hovedsak ved låneopptak. Det er imidlertid også lagt inn salg av eiendommer, blant annet Langesund ungdomsskole, Grasmyrhallen, boliger, boligtomter, og andre eiendommer, samt husbanktilskudd tilknyttet boligene på Nustad, og tippemidler til idrettshall og svømmehall.

Investeringer

Bamble kommune har behov for investeringer i bygg og anlegg for å imøtekomme eksterne pålegg, nødvendig utvikling av tjenestene og rasjonell drift. Investeringer må vurderes i et langsiktig perspektiv i forhold til kostnader og behov for utvikling. Investeringene må ses i sammenheng med kommunens økonomi for øvrig. Større investeringsprosjekter skal i henhold til kommunens økonomireglement til politisk behandling iht. PLP-metoden med forstudie, forprosjekt og hovedprosjekt før gjennomføring.

Ønsket om nyinvesteringer er høyere enn det kommunen har økonomisk evne til å gjennomføre.

Følgende rekkefølge legges til grunn for prioritering av investeringer:

1. Selvfinansierte tiltak der kostnadene i sin helhet finansieres ved inntekter.
2. Effektiviseringstiltak som bidrar til reduserte kostnader eller økte inntekter.
3. Utviklingstiltak som bidrar til å løse kommunens oppgaver på en bedre og mer effektiv måte.

Finansiering av investeringer

Bamble kommune har liten evne til å frigjøre midler til egenfinansiering av investeringer. Nyinvesteringer finansieres i all hovedsak ved låneopptak. Høyere lånegjeld medfører at kommunen får høyere utgifter til renter og avdrag, og behov for nye kutt i driftsrammene til enhetene. For å dempe denne effekten er det viktig at lånegjelda ikke øker mer enn det kommunen klarer å bære fremover.

Følgende legges til grunn for finansiering av investeringer:

1. Bygg og eiendommer som kommunen ikke bruker selv selges.
2. Kommunens lånegjeld som belaster driftsbudsjettet skal ikke øke i forhold til driftsinntektene.
3. Ekstraordinære driftsinntekter, f.eks. utbytte Skagerak og avkastning på finanskapitalen, brukes fortrinnsvis til å redusere lånefinansiering av investeringer.

Oversikt Investering og finansiering

Her vises tabell over samlede investeringer og finansiering for perioden.

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Investeringer	458 439	167 140	145 590	70 290
Utlån Husbanken, startlån	35 000	35 000	35 000	35 000
Andre utlån	0	0	0	0
Betaling avdrag til Husbanken	10 500	10 800	11 100	11 400
Sum finansieringsbehov	503 939	212 940	191 690	116 690
Låneopptak	-365 826	-49 286	-97 809	-25 649
Innlån Husbanken	-35 000	-35 000	-35 000	-35 000
Overført fra drift	-3 090	-3 090	-3 090	-3 090
Betaling Husbanken, innbetalte avdrag	-10 500	-10 800	-11 100	-11 400
Bruk av investeringsfond	0	0	0	0
Prosjektavhengige inntekter	-21 563	-95 186	-36 226	-35 676
Mva kompensasjon	-64 322	-15 940	-4 827	-1 937
-	0	0	0	0
Overførte driftsmidler til finansiering innskudd i KLP	-3 638	-3 638	-3 638	-3 938
Sum finansiering	-503 939	-212 940	-191 690	-116 690
Sum finansieringsbehov	503 939	212 940	191 690	116 690
Sum finansiering	-503 939	-212 940	-191 690	-116 690
Udekket finansiering	0	0	0	0

I perioden 2020-2023 er det forutsatt samlede utgifter i investeringsbudsjettene på 1.025 mill. kroner, av dette er 841,5 mill. kroner investeringer i anleggsmidler. 183,8 mill. kroner er budsjettet til utlån og avdrag på formidlingslån fra Husbanken, finansiert ved låneopptak i Husbanken og mottatte avdrag fra låntakerne.

Investeringsutgiftene er i all hovedsak forutsatt lånefinansiert, totalt er det nye lån til ordinære investeringer på 538,6 mill. kroner.

Den største investeringen kommunen står ovenfor er Grasmyrutbyggingen med undervisningslokaler, kulturskole, flyktningetjeneste idrettsbygg og infrastruktur. Samlet brutto investeringskostnad er lagt inn med 606 mill. kroner eks mva. Som delfinansiering av Grasmyrutbyggingen er det

budsjettet inntekter fra tippemidler og salg av eiendommer på totalt 85 mill. kroner.

Investeringer i anlegg, utstyr og ledningsnett for vann og avløp er i perioden på 120 mill. kroner. For øvrig er det forutsatt videreføring av årlige bevilgninger på bygg, veg, IKT kirkelig fellesråd, beredskap og miljø. Andre store investeringer vil komme som følge av vedtatt Helse- og omsorgsplan, pågående og fremtidig planarbeid som Barnehageplan og Kommuneplanens samfunnsdel, samt finansiering av infrastruktur og næringsområder. Her er ikke behovet avklart eller kostnadene beregnet, og bevilgningene forutsettes lagt inn i kommende budsjetter.

Nedenfor gjengis brutto investeringsrammer for perioden, spesifisert på investeringer.

Ikke-avgiftsfinansierte investeringer

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter

	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan							Sum Inntekt		
	Ferdig år	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. prosjekt	Netto utgift	2020	Inntekt 2020	2021	Inntekt 2021	2022	Inntekt 2022	2023	Inntekt 2023	2020-23	2020-23
Beredskap og brannsikkerhet														
Ramme: Beredskap og brannsikkerhet	LØPENDE				2 300	0	2 300	0	2 300	0	2 300	0	9 200	0
Sum Beredskap og brannsikkerhet		0	0	0	2 300	0	2 300	0	2 300	0	2 300	0	9 200	0
Kommunale utleieboliger, boligsosial handlingsplan														
Boliger Nustadbakken	2020	58 800	-14 800	39 763	24 549	-4 400	0	0	0	0	0	0	24 549	-4 400
Boliger Nustadjordet	2020	73 765	-12 735	61 030	5 000	0	0	0	0	0	0	0	5 000	0
Investeringsramme: Investeringer i hht. Helse- og omsorgsplan	2028	84 900	0	70 750	0	0	0	0	12 900	0	12 000	0	24 900	0
Sum Kommunale utleieboliger, boligsosial handlingsplan		217 465	-27 535	171 543	29 549	-4 400	0	0	12 900	0	12 000	0	54 449	-4 400
Oppgradering kommunale bygg														
Ramme: Oppgradering kommunale bygg og ENØK-tiltak	LØPENDE				4 500	0	4 500	0	4 500	0	4 500	0	18 000	0
Sum Oppgradering kommunale bygg		0	0	0	4 500	0	4 500	0	4 500	0	4 500	0	18 000	0
Utbygging Grasmyr, framtidens ungdomsskole mv.														
Grasmyr, programmering, planlegging, usikkerhetsavsetning og prisvekst	2021	140 000	0	140 000	25 300	0	12 800	0	55 000	0	0	0	93 100	0
Grasmyr, Erstatning av dagens Grasmyrhall	2021	49 000	-21 000	28 000	29 000	0	5 000	-21 000	0	0	0	0	34 000	-21 000
Grasmyr, lokaler kulturskole	2021	46 000	-700	45 300	28 000	0	4 000	-700	0	0	0	0	32 000	-700
Grasmyr, ny basishall	2021	47 000	-9 000	38 000	28 000	0	5 000	-9 000	0	0	0	0	33 000	-9 000
Grasmyr, ny svømmehall	2021	100 000	-27 000	73 000	60 000	0	10 000	-27 000	0	0	0	0	70 000	-27 000
Grasmyr, nybygg ungdomsskole og sambruksareal	2021	274 000	0	274 000	164 000	0	27 000	0	0	0	0	0	191 000	0
Grasmyr, nærmiljøanlegg	2021	13 000	-5 000	8 000	8 000	0	1 000	-5 000	0	0	0	0	9 000	-5 000
Grasmyr, voksenopplæring og flyktningetjeneste, ombygging Grasmyr ungdomsskole	2022	34 000	0	34 000	0	0	17 000	0	17 000	0	0	0	34 000	0
Grasmyr, offentlig infrastruktur skoleområdet	2021	6 000	-5 000	1 000	4 000	0	0	-5 000	0	0	0	0	4 000	-5 000
Grasmyr, salg av Langesund ungdomsskole og andre lokaler, samt driftsbesparelse i fraflytta lokaler	2021	0	-20 000	-20 000	0	0	0	-20 000	0	0	0	0	0	-20 000
Sum Utbygging Grasmyr, framtidens ungdomsskole mv.		709 000	-87 700	621 300	346 300	0	81 800	-87 700	72 000	0	0	0	500 100	-87 700

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

IKT investeringer

IKT-løft skole og barnehage	2021	3 600	0	3 000	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	2 400	0
Implementering av velferdsteknologi	2021	21 900	0	20 500	6 500	0	6 700	0	0	0	0	0	13 200	0
Muggsoppsanering av eldre arkiver	2021	2 750	0	2 750	750	0	750	0	0	0	0	0	1 500	0
Ramme: IKT investeringer	LØPENDE				0	0	8 400	0	8 400	0	8 400	0	25 200	0
Sum IKT investeringer		28 250	0	26 250	8 450	0	17 050	0	8 400	0	8 400	0	42 300	0

Kirkelig fellestråd

Ramme: Investeringer Kirkelig fellestråd	LØPENDE				1 000	0	1 000	0	1 000	0	1 000	0	4 000	0
Sum Kirkelig fellestråd		0	0	0	1 000	0	1 000	0	1 000	0	1 000	0	4 000	0

Større prosjekter vedtatt av kommunestyret

Bredbåndsutbygging 2018 i Bamble	2022	6 504	0	5 504	1 800	0	1 200	0	1 200	0	0	0	4 200	0
Sum Større prosjekter vedtatt av kommunestyret		6 504	0	5 504	1 800	0	1 200	0	1 200	0	0	0	4 200	0

Attraktivitet, miljø, friområder, mm.

Nærmiljøtiltak, investeringspott	2022	1 800	0	1 500	600	0	600	0	600	0	0	0	1 800	0
Ramme: Attraktivitet, miljø, friområder m.m.	LØPENDE				5 600	0	5 600	0	5 600	0	5 000	0	21 800	0
Sum Attraktivitet, miljø, friområder, mm.		1 800	0	1 500	6 200	0	6 200	0	6 200	0	5 000	0	23 600	0

Boligutvikling, boligtomter, boligbygging

Bunestoppen boligfelt, opparbeidelse og salg av tomter	2025	26 000	-44 000	-22 420	0	0	13 000	0	0	-22 000	0	-22 000	13 000	-44 000
Offentlig infrastruktur Grasmyr boliger Sør	2028	43 000	-70 000	-27 000	20 000	0	3 000	0	0	-10 000	0	-10 000	23 000	-20 000
Reguleringsplan for boligområder Grasmyr (sør og vest)	2022	3 750	0	3 750	1 250	0	0	0	0	0	0	0	1 250	0
Sum Boligutvikling, boligtomter, boligbygging		72 750	-114 000	-45 670	21 250	0	16 000	0	0	-32 000	0	-32 000	37 250	-64 000

Veg og trafiksikkerhet

Ramme: Veg- og trafiksikkerhetstiltak	LØPENDE				4 000	0	4 000	0	4 000	0	4 000	0	16 000	0
Sum Veg og trafiksikkerhet		0	0	0	4 000	0	4 000	0	4 000	0	4 000	0	16 000	0

Sum		1 035 769	-229 235	-780 427	425 349	-4 400	134 050	-87 700	112 500	-32 000	37 200	-32 000	709 099	-156 100
------------	--	------------------	-----------------	-----------------	----------------	---------------	----------------	----------------	----------------	----------------	---------------	----------------	----------------	-----------------

Avgiftsfinansierte investeringer

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter

	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan						Sum			
	Ferdig år	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. prosjekt	Netto prosjekt utgift	2020	Inntekt 2020	2021	Inntekt 2021	2022	Inntekt 2022	2023	Inntekt 2023	2020-23	2020-23
Vann, avløp, renovasjon														
Ramme: Vann, avløp og renovasjon	LØPENDE				30 000	0	30 000	0	30 000	0	30 000	0	120 000	0
Sum Vann, avløp, renovasjon		0	0	0	30 000	0	30 000	0	30 000	0	30 000	0	120 000	0
Sum		0	0	0	30 000	0	30 000	0	30 000	0	30 000	0	120 000	0

Ikke-avgiftsfinansierte investeringer

Beredskap og brannsikkerhet

Ramme: Beredskap og brannsikkerhet

Investeringsrammen har siden 2012 vært etablert som en utskiftingsplan som sikrer brann- og ulykkesberedskap forutsigbarhet for en god planlegging, og et pålitelig materiell- og utstyrnivå.

Fra og med 2018 er rammen satt til 2,0 mill. kroner eks. mva. Fremtidig avtale og finansiering av nytt interkommunalt brannvesensamarbeid er under behandling, og endingene disse medfører er ikke tatt inn i budsjettet for 2020-2023.

Investeringsbevilgningen er derfor foreløpig videreført.

Kommunale utleieboliger, boligsosial handlingsplan

Boliger Nustadbakken

I Nustadbakken skal det bygges 8 leiligheter og 2 hybler med heldøgns bemanning for personer med rus og psykisk lidelse, samt fellesarealer og personalbase i tilknytning til boligene. Det skal også bygges kontorlokaler til Avdeling for avhengighet.

Prosjektet har hatt store avvik og mangler i grunnlaget fra konsulentene. Det er økte kostnader til grunnarbeider og oppgjør etter mengdekontroll, og det er sannsynlig at det vil være behov for tilleggsbevilgninger. Dette er det ikke tatt høyde for i budsjettet for 2020.

Bygget er estimert ferdig tredje kvartal 2020, men fremdriften er noe usikker. Prosjektet ligger minst seks uker etter opprinnelig fremdriftsplan.

Boliger Nustadjordet

Det skal bygges 9 samlokaliserte boliger for mennesker med nedsatt funksjonsevne, samt fellesarealer og personalbase på Nustadjordet. Kontraktinngåelse for generalentreprise fant sted 7. september i år, med oppstart 15. oktober 2018. Prosjektet ligger etter fremdriftsplan, foreløpig overlevering er estimert til april/mai 2020.

I kommunestyret den 3. mai 2018 ble det i K-sak 36/18 fattet vedtak om kostnadsramme for

utbyggingen. Det ble samtidig fattet vedtak om at finansieringsbehovet skal dekkes ved salg av eiendommer og omdisponering av investeringsmidler. Det forventes overskridelser av budsjettet til prosjektet, dette er ikke innarbeidet i budsjettet for 2020.

Investeringsramme: Investeringer iht. Helse- og omsorgsplan

Bamble kommune står overfor en betydelig endret demografisk utvikling. Antall 80-89 åringer dobles de neste 10 årene. Antall 90+ åringer øker med 30% i samme periode. Parallelt reduseres barn, unge og voksne. Dette gir kommunen store utfordringer med å dimensjonere tjenestene til hele befolkningen.

I K-sak 67/18 ble Helse- og omsorgsplan; Utvikling og dimensjonering av helse- og omsorgstjenestene vedtatt. Planen skal legges til grunn for den videre utviklingen og prioriteringen av helse- og omsorgstjenestene, og tiltak skal vurderes årlig i forbindelse med kommunens utfordringsnotat og handlingsplan. Med bakgrunn i utfordringene som skisseres i planen er det allerede nå viktig at det blir satt av midler til fremtidige investeringer innenfor helse og omsorg. I tråd med kommunens økonomireglement må større investeringsprosjekter utredes i forstudie og forprosjekt, før utbyggingsvedtak fattes. Rekkefølgen av prosjektene må prioriteres i forhold til de utfordringene helse og omsorgstjenestene står ovenfor, samt vurderinger som gjøres i det forestående kommuneplanarbeidet.

I perioden avsettes det en foreløpig ramme til finansiering av tiltakene i planen. For å starte planleggingen/forprosjekt for utvidelse av kapasitet heldøgns plasser er det bevilget 0,75 mill. kroner i 2022.

Salg av kommunale eiendommer til finansiering av økt investeringsramme Nustadjordet

I K-sak 36/18 ble det gjort vedtak om å selge eller vurdere å selge en rekke eiendommer som skal delfinansiere investeringer på Nustadjordet. I K-sak 69/18 ble mange av de samme eiendommene fra sak 36/18 behandlet på nytt og det ble gjort endelig vedtak om å selge noen eiendommer.

I løpet av 2020 regner vi med at de fleste eiendommer nevnt i saken vil være solgt. I tillegg

kommer løpende vurderinger av salg av ordinære boliger. Dette er et arbeid som pågår til daglig.

Våren 2020 kommer en egen politisk sak om salg av en rekke eiendommer kommunen ikke har behov for i sin tjenesteproduksjon. Dette er et ledd i omstillingsprosjektet og det er mål om inntekter som kan føres i investeringsregnskapet pluss at det er mål om å spare inn driftsmidler.

Oppgradering kommunale bygg

Opprustning vellokalet/Fogdegaarden Stathelle

I budsjettbehandlingen 2017 bevilget kommunestyret 1,5 mill. kroner eks. mva. til opprusting av velhuset og Fogdegaarden på Stathelle. Velhuset blir det ikke gjort noe mer med da bevilgningen ikke rekker til å sette dette helt i stand. Velhuset er ferdig så langt innenfor bevilget beløp. Opprustning av Fogdegården er i driftsrapporten 2. tertial 2019 antatt ferdig sommeren 2020.

Ramme: Oppgradering kommunale bygg og ENØK-tiltak

Investeringsrammen er etablert for å sikre prioriterte oppgraderingsbehov av kommunale bygg. ENØK-tiltak er en del av denne rammen. Årlig ramme er satt til 3,7 mill. kroner eks. mva.

Sundbykåsa gård, kjøp av eiendom 2017 og oppgradering 2019

Bamble kommune overtok Sundbykåsa gård den 19. januar 2017. Målsettingen var å utvikle gården til et sted som ga muligheter for ulike grupper til å oppleve sosial deltakelse, læring, mestring og økt livskvalitet gjennom tiltak som naturlig hører til i en gårdsdrift. Siden den gang har det vist seg at hovedhuset har alvorlige bygningsmessige mangler, i tillegg til at driftskonseptet viste seg å ikke være levedyktig.

I K-sak 68/18 ble det lagt frem en evalueringsrapport for Sundbykåsa. Samtidig ble det vedtatt at det skal settes i gang en prosess for å avklare den fremtidige bruken av Sundbykåsa. Sundbykåsa ønskes utviklet til et grønt aktivitetsområde for kommunens innbyggere. Det er allerede grillplass og sittebenker der. Nyanlegg vil være skikkelige lekeapparater som kommunen ikke har i dag. Kostnadsberegning på ønskede tiltak er ikke foretatt. Prosjektgruppe er under arbeid.

Det ble bevilget 2,5 mill. kroner i 2019 for nødvendige utbedringer.

Utbygging Grasmyr, framtidens ungdomsskole mv.

Grasmyr, programmering, planlegging, usikkerhetsavsetning og prisvekst

Utbygging Grasmyr, framtidens ungdomsskole med anlegg for idrett og kultur

Utbyggingen på Grasmyr vil gi Bamble kommune et unikt senter for utdanning og oppvekst, kultur og fritid, inkludering, folkehelse og livsmestring.

I tillegg til en ny moderne ungdomsskole og videregående skolen, vil utbyggingen styrke kommunens tilbud på flere områder. Det vil bli nye lokaler til kulturskolen og andre kulturaktiviteter, to nye idrettshaller og en svømmehall. Kommunestyret har i tillegg vedtatt å bygge om lokalene til Grasmyr ungdomsskole til voksenopplæringen og flyktningetjenesten. Det ble også vedtatt å flytte Talenhuset for ungdom, Frisk Bris og eventuelt andre tjenester til disse lokalene.

Grasmyrprosjektet er både et stort investeringsprosjekt og et prosjekt med fokus på utvikling av gode tjenester til kommunens innbyggere. Samlingen av tjenester på Grasmyr gir muligheter for økt tverrfaglig samarbeid for å gi gode tilbud til mennesker i ulike livssituasjoner.

Kommunestyret fattet i sak 60/16 vedtak om å sette i gang et forprosjekt om ny felles ungdomsskole, inklusiv idrettshall og svømmehall. Kommunestyret behandlet første fase av forprosjektet i sak 105/17 og fattet følgende vedtak:

1. *Bamble kommunestyre tar rapporten "Framtidens ungdomsskole - Forprosjekt" til orientering og er svært tilfreds med den medvirkning som har funnet sted.*
2. *For å utvikle Bamble til en attraktiv bosettings- og vekstkommune, er Bamble kommunestyre positiv til konseptet som er framlagt og vedtar å gå videre med gjennomføringsmodell i en samspillmodell / utviklingsentreprise ved å:*
  - a) *utlyse en anbuds konkurranse med samspill/utviklingsentreprise med valgt entreprenør*
  - b) *avklare samarbeid og synergier med utvikling av videregående skole - campus Grasmyr*

c) oppdatere kostnadsestimater og redusere usikkerhetsposten

- 3. Bamble kommunestyre får i februar 2019 fremlagt et forprosjekt fase 2 for et vedtak om hvordan prosjektet "Framtidas ungdomsskole mm") skal realiseres i et hovedprosjekt.*
- 4. Samlet kostnadsramme for prosjektet er iht. vedtatt budsjett og handlingsprogram 2018-2021.*
- 5. Vedtatt organisering av forprosjektet videreføres fram til et endelig vedtak om gjennomføring av hovedprosjektet*

Forprosjektet bes utrede hvorvidt det kan være hensiktsmessig at voksenopplæringen overtar den gamle u-skolen på Grasmyr og at man inviterer til et samarbeid med de øvrige Grenlandskommunene i forhold til dette.

I sak 38/18 vedtok kommunestyre at Frisk Bris og Talenhuset for ungdom samlokaliseres med voksenopplæringen og flyktingetjenesten i bygget til Grasmur ungdomsskole når de blir ledige. Det skal også vurderes om andre tjenester bør samlokaliseres i bygget.

I sak 27/19 fattet kommunestyret endelig vedtak om utbygging med følgende vedtak:

Bamble kommunestyre vedtar:

- 1. Hovedprosjektet for utbygging av ny ungdomsskole på Grasmur med kulturlokaler, to idrettshaller, svømmehall og opparbeidet uteområder gjennomføres i tråd med forprosjekt fase 2.*
- 2. Hovedprosjektet gjennomføres innenfor vedtatt budsjetttramme kr. 606. mill. ekskl. mva. og i samsvar med finansielle forutsetninger. rådmann har myndighet til å justere budsjetttrammen med tilskudd ut over det som er forutsatt i finansieringen.*
- 3. Driftsmessige konsekvenser av utbyggingen innarbeides ved rullering av budsjett og handlingsprogram.*
- 4. Formannskapet skal følge opp prosjektet på vegne av kommunestyret som prosjekteier. det skal være fast rapportering fra prosjektledelsen til formannskapet om gjennomføring av prosjektet. Nåværende styringsgruppe legges med dette ned. Alle berørte råd og utvalg skal holdes orientert om arbeidet i prosjektet.*

Grasmyr, økonomiske konsekvenser

Utbyggingen på Grasmur er kommunen største investering. Ny ungdomsskole med idrettshaller og svømmeanlegg, og ombyggingen av Grasmur ungdomsskole har en samlet budsjetttramme på 606 mill. kroner ekskl. mva. (jfr. vedtak i k.sak 27/19), Som en del av finansieringen er det budsjettert med kr. 31 mill. salg av eiendommer og 54 mill. i tilskudd fra Spillemidler. Det betyr behov for 521 mill. i lånefinansiering.

Prosjektet vil få vesentlige driftsmessige konsekvenser på flere områder. I kommunestyresak 27/19 er det redegjort for dette, men det vil være nødvendig med nærmere vurderinger. Ny felles ungdomsskole vil bidra til en mer effektiv skoledrift. Det vil være innsparinger på drift av lokaler som avhendes eller ikke tas i bruk, og nye bygg og anlegg vil være effektive både økonomisk og miljømessig. Kommunen vil likevel få vesentlige økte utgifter til drift og forvaltning av bygg og anlegg. Det skyldes i stor grad økte arealer. Nettoøkningen er i k.sak 27/19 beregnet til over 6.400 m², men vil være avhengig av hvordan kommunen klarer å effektivisere sin eiendomsforvaltning framover. Driften av svømmehallen vil også ha betydning for framtidige driftsutgifter. Det vil bli lagt fram en egne sak om driftskonsept og åpningstider i svømmeanlegget.

I forslag til ny økonomiplan er det foreløpig lagt inn netto 5,5 mill. kroner i økte driftsutgifter. Det er imidlertid heftet risiko ved driftsbudsjettet, det er ikke valgt driftskonsept for svømmehallen. I tillegg er det forutsatt avhending og tomme lokaler slik at dagens driftsutgifter på bygg reduseres. Mulighetene for effektivisering i nybygget både ift undervisning og eiendomsforvaltningen er usikre.

Grasmyr, Erstatning av dagens Grasmurhall

Det er utredet om at dagens Grasmurhall burde oppgraderes eller erstattes av en ny hall i forbindelse med utbygging av ny ungdomsskole. Dagens hall er over 30 år gammel, og har behov for betydelige oppgraderinger i årene som kommer. Utredningen konkluderte med at det ut fra økonomiske og funksjonelle hensyn, vil være den beste løsningen å bygge ny hall. Ny idrettshall i tillegg til basishall er derfor lagt inn prosjektet.

Grasmyr, lokaler kulturskole

Den nye ungdomsskolen vil få gode lokaler til praktisk-estetiske fag. Kulturlokalene skal også brukes av kulturskolen som vil få moderne og funksjonelle lokaler for sin virksomhet. Lokalen kan også benyttes til andre kulturaktiviteter og vil legge til rette for økt aktivitet i kommunens kulturliv.

Grasmyr, ny basishall

For å dekke behov for lokaler til kroppsøving for den nye ungdomsskolen og for Bamble videregående skole, så er en ny idrettshall inkludert i Grasmyrprosjektet. Bamble videregående skole leier lokaler til kroppsøving av Bamble kommune og vil ha økt behov som følge av planlagte utbygging av skolen (alle funksjoner samles på Grasmyr). Idrettslag og befolkningen for øvrig skal også disponere disse fasilitetene. For å tilrettelegge for flere idretter i kommunen, så bygges det en ny basishall som er spesielt tilrettelagt for turn.

Grasmyr, ny svømmehall

I prosjektet ligger bygging av en svømmehall med tilhørende fasiliteter. Svømmeanlegget vil være nødvendig for at Bamble kommune skal kunne oppfylle sin krav til svømmeopplæring. Det planlegges at svømmeanlegget også skal være åpent for publikum på ettermiddagstid og eventuelt i helger. Det vil i 2020 bli lagt fram en egen sak om drift av svømmeanlegget. Bassenget vil ha en størrelse på 25 x 21 meter og vil ha en egen sone hvor dybde og vanntemperatur kan justeres. Svømmeanlegget vil derfor i kunne tilrettelegges for ulike brukergrupper.

Grasmyr, nybygg ungdomsskole og sambruksareal

Dagens skolestruktur med fem skoler med ungdomstrinn og lavt elevtall på noen av skolene, gjør at både ressursbruk og skoletilbud er ulikt. I inneværende skoleår varierer elevtallene på skolene fra 44 til 219, og antall elever kan på sikt gå ytterligere ned. En ny felles ungdomsskole skal sikre alle elever et likeverdig opplæringstilbud og en bedre ressursutnyttelse både faglig og økonomisk. I tillegg er mye av bygningsmassen hvor det drives ungdomsskole av eldre årgang, og det er behov for oppgradering og vedlikehold av betydelig økonomisk størrelse.

Grasmyr, nærmiljøanlegg

Gode uteområder er en viktig del av prosjektet på Grasmyr. I prosjektet ligger bl.a. skateanlegg, ballbinge, bane for sandhåndball og sandvolleyball, tuftepark. Uteområdene vil bukes av elvene i skoletiden, men også være et fint tilbud til befolkningen for øvrig.

Grasmyr, voksenopplæring og flyktningetjeneste, ombygging Grasmyr ungdomsskole

Kommunestyret vedtok i sak 38/18:

1. *Voksenopplæringen og flyktningetjenestene flytter til nye lokaler i bygget til Grasmyr ungdomsskole når de blir ledige.*
2. *Frisk Bris og Talenhuset samlokaliseres med voksenopplæringen og flyktningetjenesten i bygget til Grasmyr ungdomsskole. Det skal vurderes om også andre tjenester bør samlokaliseres i bygget.*
3. *Ved flytting til nye lokaler på Grasmyr, skal lokalene til Frisk Bris («Sjeseveien skole») og Talenhuset («Fjæra») selges som en del av finansieringen. Tomten til Frisk Bris og tilleggstomt vurderes utviklet til boliger i kommunal regi og/eller selges helt eller delvis til privat utbygger.*
4. *«Tirsdagsklubben» sikres lokaler for sin virksomhet på Grasmyr.*
5. *Etterbruk av Grasmyr ungdomsskole etableres som et delprosjekt under Grasmyrutbyggingen.*
6. *Det skal utarbeides et forprosjekt med plan for nødvendig oppgradering og ombygging av bygget. I forprosjektet skal det utarbeides en finansieringsplan og en klargjøring av faglige og driftsmessige gevinster.*

Det er startet arbeid med et forprosjekt.

Forprosjektet vil bli lagt fram til politisk behandling i 2020.

Grasmyr, offentlig infrastruktur skoleområdet

Det er startet arbeid med ny infrastrukturen for Grasmyrområdet (veier, veikryss, parkering, vann og avløp). Det er en stor investering som skal deles på utbyggerne. Utbyggerne vil i dette tilfelle være ny ungdomsskole med idrettshaller, svømmehall og fylkeskommunen ved Bamble videregående skole. For å få gjennomført utbyggingen må kommunen imidlertid forskuttere investeringene. Prosjektet er vedtatt gjennom vedtak i K-sak 97/18 og 102/18. Arbeidene er i gang og vil være slutført innen 1/5 – 2021. Budsjettert prosjektkostnad er 26,9 MNOK. Foreløpig ser det ut til å treffe godt

Grasmyr, salg av Langesund ungdomsskole og andre lokaler, samt driftsbesparelse i fraflytta lokaler

Salg av kommunale eiendommer som blir ledige ved utbyggingen på Grasmyr er lagt inn som en del av finansieringen med 31 mill. kroner. Det er lagt opp til at kommunen skal avhende følgende eiendommer:

- Langesund ungdomsskole
- Grasmyrhallen
- Eiendommen hvor Frisk Bris har lokaler
- Eiendommen hvor Talenhuset for ungdom har lokaler («Fjæra»)

Framtidig bruk av eiendommene vil være viktig for kommunen ikke bare ut fra økonomiske hensyn. Kommunestyret har vedtatt mandat for utredning av framtidig bruk i sak 14/19 og en arbeidsgruppe arbeider med forslag til alternative konsept for framtid bruk.

Kommunestyret har også vedtatt mandat (sak 14/19) for vurdering av framtidig bruk av lokaler som blir ledige, men som det er vanskelig å selge. Det gjelder lokaler på;

- Rønholt skole
- Rugtvedt skole
- Herre skole
- Sentrumsbygget i Langesund

Dette arbeidet må sees i sammenheng med hvordan kommunen kan effektivisere sin eiendomsforvaltning i et langsiktig perspektiv.

IKT investeringer

IKT-løft skole og barnehage

Prosjekt "Digitalt løft i skole og barnehage" skal gjennom bidra til å sikre likeverdig opplæring i Bamble kommune gjennom økt bruk av digitale verktøy i opplæringen, og til administrative oppgaver.

Prosjektet er i hovedsak finansiert innenfor enhet skole og barnehage sin egen driftsramme. Utgiftene som er påløpt i 2019 knytter seg i hovedsak til lønn prosjektleder og opplæring/kursing av ansatte.

Kommunestyret bevilget i budsjettet/handlingsplan for 2019-2021 kr 1 000 000 hvert år. I 2019 er deler av midlene brukt til kompetanseheving av ansatte. Det vurderes å tilsette en digitalpedagog for

barnehage, som skal støtte barnehageansatte i å ta i bruk digitale verktøy, i tråd med føringene i rammeplan for barnehage.

Implementering av velferdsteknologi

Velferdsteknologi kan bidra til å forebygge eller utsette institusjonsplass, og Bamble kommune skal ha fokus på hvilke løsninger innenfor velferdsteknologien som gir innbyggere i Bamble mulighet til å mestre eget liv og helse til tross for sykdommer, jf. K-sak 68/17 om Velferdsteknologi i Bamble kommune - Handlingsplan.

Helse og omsorg har deltatt i anskaffelsen av trygghetsalarmering og pasientvarslingssystem, og dette skal implementeres i institusjoner, heldøgns boliger og til hjemmeboende i løpet av de neste årene. Trygghetsalarmering og pasientvarsling er en del av kommunens satsing på velferdsteknologi.

Muggsoppsanering av eldre arkiver

Det er bekreftet i flere prøvesvar at hele arkivet i Lensmannsgården har muggsopp. Dette er også kvalitetssikret av IKA Kongsberg, og de har på eget initiativ vurdert omfang og tatt prøver av arkivmaterialet. Deler av arkivet har kun sparsom forekomst av sporer og fragmenter, men en del av arkivet har rik vekst. Dette vil innebære at IKA Kongsberg vil velge ulike måter å håndtere arkivmaterialet på ut fra skjønnsmessige vurderinger underveis i saneringen.

Dette arkivet utgjør 125 hyllemeter per i dag. I tillegg kan det være arkiver på ytre virksomheter, som også kan ha forekomster av muggsopp. Alle arkiver som avleveres i dag blir det nå tatt prøver av for å sikre at arkivmateriale blir oppbevart og håndtert på en forsvarlig måte.

Ramme: IKT investeringer

Investeringsrammen går til finansiering av pågående og nye IKT prosjekter vedtatt av kommunens IKT forum. Årlig ramme er satt til netto 7 mill. kroner. I 2020 er det imidlertid forutsatt at ubrukte midler fra 2019, her er prognosen på ca. 10 mill. kroner, benyttes før det gis videre bevilgninger i 2021. Totalt anbefales det ingen ny bevilgning i 2020 og 7 mill. kroner foreslås omdisponert til velferdsteknologi i 2020.

Kirkelig fellesråd

Handikapprampe Herre kirke

Det ble i handlingsprogrammet for 2018-2021 budsjettert inn 1,250 mill. kroner til etablering av ny utvendig handikapprampe ved Herre kirke. Bevilgningen ble gitt eks. mva. Siden prosjektet kjøres i kommunal regi, vil det bli beregnet inn mva. for bevilgningen som ble gitt i 2018.

Nye gravplasser Eik gravlund

Eik gravlund ble fullfinansiert med bevilgning gitt i 2018. Arbeidene skal være ferdige i årsskiftet 2019/2020. Utvidede gravplassarealer vil utløse et behov for mer betjening, det antas at en 50 % stillingsøkning er nødvendig for å drifte utvidelsen, ca. 400.000 kroner. I tillegg tilkommer det 400.000 kroner i økte driftsutgifter. Midlene på til sammen 800.000 kroner i året ble tilført ramma til Kirkelig Fellesråd fra og med 2019.

Ramme: Investeringer Kirkelig fellesråd

Investeringsrammen er etablert fra og med 2017 for å kunne ivareta behov for nødvendige nyinvesteringer for kirkelig fellesråd. Fellesrådet melder årlig inn en rekke mindre investeringsbehov i forbindelse med budsjettbehandlingen. Midlene overføres til Fellesrådet og fordeles til prosjekter etter prioritering av Kirkelig fellesråd selv. Årlig ramme er satt til 1 mill. kroner eks. mva.

Utbedringer Bamble og Langesund kirker

Kommunestyret har tidligere bevilget 3,5 mill. kroner fordelt på 2017 og 2018 for utbedring av råteskader på Langesund og Bamble kirker. Arbeidene ved Langesund kirke er ferdigstilt, og arbeidene fortsetter nå på Bamble kirke.

For Bamble kirke viser det seg at det er avdekket større skader enn først antatt. Totalkostnad og fremdrift er derfor usikker. Ubrukte midler fra Utfylling/steinsetting Bamble kirke overføres til prosjektet. I juni fikk Bamble kommune/Bamble kirkelige fellesråd innvilget rentekompensasjon for kirkebygg for kr. 9.400.000,- til istandsettingen av Bamble kirke. Disse midlene kommer i tillegg til kompensasjonen innvilget i 2018.

Utfylling Bamble søndre kirkegård

Det ble i handlingsprogrammet for 2018-2021 budsjettert inn tilsammen 3 mill. kroner til Bamble kirke for utredning og bruk av fyllmasser fra utbyggingen av ny E18 i Bamble. Hensikten med bevilgningen var å sikre Olavskirken/ruinene og kirkegården forøvrig ved ekstremvær., da det er noe ustabile jordmasser i området. Telemark fylkeskommune har avslått søknaden om å benytte steinmasser fra E18-utbyggingen til utfylling ved Bamble kirkegård. På bakgrunn avslaget fra Telemark fylkeskommune, og at det er større skader på Bamble kirke enn først antatt, overføres ubrukte midler til prosjektet «Utbedring av Bamble kirke»

Større prosjekter vedtatt av kommunestyret

Bredbåndsutbygging 2018 i Bamble

Det ble i budsjettbehandlingen for 2018 vedtatt 2,6 mill. kroner eks. mva. til Bredbåndsutbygging i Bamble.

I denne bevilgningen ligger det 3.150.000 kroner fra NKOM (Nasjonal tilskuddsordning) til utbygging av bredbånd. I tillegg innvilget Bamble kommune 500.000 kroner. Total tilskuddsramme er da 3.650.000 kroner inkl. mva. Tilskuddet fra Bamble står på fond for samfunnsutvikling. Arbeidet forventes påbegynt våren 2020.

Attraktivitet, miljø, friområder, mm.

Livlige og trivelige kommunesentre 2016-19

Tettstedsutviklingen "Livlige og trivelige" på Stathelle og i Langesund har siden 2016 hatt en årlig bevilgning på 2,5 mill. kroner eks. mva. i en fireårsperiode. I gjeldende handlingsprogram er denne bevilgningen tatt ut fra år 2020. Fra 2020 og for en tidsbegrenset periode legges disse tettstedsutviklingsprosjektene inn i investeringsrammen for Attraktivitet, miljø, friområder m.m.

Nærmiljøtiltak, investeringspott

I kommunestyrets behandling av sak om budsjett og handlingsprogram 2019 -2022 ble det i foreslått og vedtatt å avsette en investeringspott til nærmiljøtiltak. Midlene skal brukes til tiltak for nærmiljøet i alle steder i kommunen.

Ramme: Attraktivitet, miljø, friområder m.m.

Investeringsrammen er etablert for å samle investeringsprosjekter som fremmer attraktivitet og stedsutvikling. Rammen skal dekke investering til parker, oppgradering av friområder og skjærgårdsparken. Utsifting av maskiner og utstyr innenfor parkområdet ligger også under denne rammen.

Fra 2020 og for en tidsbegrenset periode legges også tettstedsutviklingsprosjektene "Livlige og trivelige" inn i rammen.

Årlig ramme er satt til 3,5 mill. kroner eks. mva. i 2019, og 4,6 mill. kroner eks. mva. for årene 2021 og 2022. Videre er årlig ramme fra 2022 lagt inn med 4,2 mill. kroner eks. mva.

Utbedring Dampskipskaia Langesund

Det ble i budsjettbehandlingen for 2018 vedtatt 12 mill. kroner til utbedring og ombygging av Dampskipskaia i Langesund. Det er inngått en avtale mellom Grenland havn og Bamble kommune om ombyggingen, og kommunens andel er 10 mill. kroner eks. mva. i tilskuddsmidler. Total investering er ca. 30 mill. inkl. mva.

Næringsutvikling, næringstomter, næringsbygg

Skjerkøya, kjøp og salg næringstomer

Kommunestyret vedtok i K-sak 56/14 at innløsning av industritomter på Skjerkøya godkjennes under forutsetning av at avtalen gjelder samtlige eiendommer som er omtalt i saken. Lånet på 15 mill. kroner for innløsningen finansieres ved salg av tomter over en 20 års periode.

Bamble kommune har solgt flere tomter, men det gjenstår fortsatt tomter for salg. Disse er enten utleid, reservert eller det foregår forhandlinger i forbindelse med salg. I Økonomiplanen budsjetteres det med rentekostnader, samt salg av tomter.

Investering pr 22.10.2018:	31 072 000,-	Kjøp, infrastruktur og opparbeidelse totalt over år
Salg pr. 22.10.18:	18 517 000,-	
Potensiale:	26 729 500,-	
Forventet overskudd:	14 174 500,-	

Det er en tomt på 10 489 m2 det ikke er inngått skriftlig avtale på, men tilbud er sendt også for denne tomten, og det avventes svar fra interessent.

De andre tomtene har Oldroyd og Pipe Life opsjon på. I tillegg leies det ut en tomt til Nor Betong som Oldroyd også har opsjon på når leietiden er ute.

Boligutvikling, boligtomter, boligbygging

Bunestoppen boligfelt, opparbeidelse og salg av tomter

Bunestoppen er under regulering og vil kunne gi plass for omlag 110 nye boenheter. Det må investeres i opparbeidelse av infrastruktur, vei, vann og avløp, samt opparbeidelse av fellesarealer, før tomtene kan selges. Prosjektet har ikke kommet så langt at det er foretatt noe kostnadsoverslag. Tallene er derfor en foreløpig stipulering av kostnader og inntekter. Oppstart etter regulering i 2019.

Ny skytebane Stillinga

Prosjekt skal sørge for kommunens forpliktelser i forbindelse med flytting av skytebane fra Fjelljordet til Stillinga. Vedtak fra sak 77/13 og sak 100/17.

I 2017 var det stor aktivitet for å få til bindende avtaler mellom Bamble kommune og Bamble skytterlag og mellom Bamble kommune og Nye Veier. Samt sette avtalene ut i drift gjennom aktivt samarbeid med Hæhre entreprenør. Avtalen mellom Bamble kommune og Bamble skytterlag innebærer at Bamble kommune utbetaler et avtalt beløp til Bamble skytterlag som igjen utfører de forpliktelser som kommunen har overfor Skytterlaget.

Prosjektgruppen som er sammensatt av Bamble skytterlag, Bamble jeger og fisk og Bamble kommune med politisk og administrativ deltagelse har gjennomført flere prosjektmøter i årene 2018 og 2019.

Når det gjelder fremdrift så benytter Hæhre seg av området til massedeponi og har et etablert asfaltverk.

Resterende forpliktelser som ikke dekkes av kommunenes avtale med skytterlaget vil dekkes av kommunens avtale med Nye Veier / Hæhre entreprenør. Kommunen har i samarbeid med Veidekke som er underentreprenør for Hæhre etablert borehull for vannforsyning.

Kommunen har benyttet seg av Rieber Prosjekt AS til mindre rådgivingstjenester.

Aktiviteten i 2019 blir fulgt opp av Bamble skytterlag. Det forventes en utbetaling til Bamble skytterlag i løpet av 2020 pålydende ca. 2 300 000,-

Offentlig infrastruktur Grasmyr boliger Sør

Infrastrukturen (veier, veikryss, parkering, vann og avløp) for grasmyrområdet blir en stor investering som skal deles på utbyggerne (boliger) sør for skoleområdet. For å få gjennomført utbyggingen må kommunen imidlertid forskuttere investeringene. Det vil bli lagt frem en sak til politisk behandling om finansiering av offentlig infrastruktur.

Reguleringsplan for boligområder Grasmyr (sør og vest)

Det må utarbeides en egen detaljreguleringsplan for boligområdene på Grasmyr, da disse blir flateregulert. Dette skal finansieres av tomtosalget, men kommunen må midlertidig forskuttere investeringen.

Salg av bygninger på Rådhusplassen på Stathelle

Salg av bygningene på Rådhusplassen på Stathelle vil kunne gi inntekter på tilsammen 3,1 mill. kroner.

Avgiftsfinansierte investeringer

Vann, avløp, renovasjon

Ramme: Vann, avløp og renovasjon

Investeringsrammen er etablert for å samle investeringsprosjekter innenfor områdene vann, avløp og renovasjon. Aktiviteten innenfor rammen er

Anslaget er basert på takst hvor markedsverdien er lagt til grunn med følgende fordeling:

- Bedehuset kr. 800 000,-
- Fengselet kr. 1 100 000,-
- Velhuset kr. 1 200 000,-

Estimert ferdig reguleringsplan våren 2020. Etter møte med riksantikvaren i august 2019 ble det klart at alle bygg må bevares. Planen kommer til behandling så fort det lar seg gjøre etter riksantikvarens føringer. Det er en risiko at planen kan forstyrre ønsket utvikling av Rådhusplassen på Stathelle. Prosjektet blir dyrere enn først antatt. Dersom bygninger på Rådhusplassen ikke blir solgt vil mål om innsparing i omstillingsprosjektet ikke kunne nås.

Veg og trafiksikkerhet

Ramme: Veg- og trafiksikkerhetstiltak

Investeringsrammen er etablert for å samle investeringsprosjekter innenfor vei- og trafiksikkerhetstiltak. Tiltak til "Aksjon skolevei" er også en del av denne rammen, med statlig tilskudd kommer i tillegg til kommunal bevilgning.

i hovedsak fornyelse og forlengelse av eksisterende vann- og avløpsnett. Rammen dekker også investeringer i maskiner og utstyr innenfor samme område. For å kunne ivareta nødvendige investeringer for kapasitetsutvidelse av ledningsnettet, er det i budsjettet lagt inn en årlig investeringsramme på 30 mill. kroner.

Hovedtallene i budsjettforslaget

I dette kapittelet kan du lese om hovedtallene i kommunens driftsbudsjett.

Sentrale inntekter

Beløp i 1000	Regnskap 2018	Budsjett	Økonomiplan			
		2019	2020	2021	2022	2023
Inntekts- og formuesskatt	-382 036	-381 943	-395 445	-399 345	-403 245	-407 145
Rammetilskudd	-352 968	-377 785	-392 797	-403 535	-414 273	-425 012
Eiendomsskatt	-77 218	-74 105	-72 891	-79 553	-74 718	-67 128
Andre generelle driftsinntekter	-3 665	-4 179	-3 886	-3 800	-3 715	-3 545
Eiendomsskatt, statlig kompensasjon verker og bruk, opptrapping 2019-2025	0	0	0	0	0	0
Sum sentrale inntekter	-815 887	-838 012	-865 019	-886 233	-895 951	-902 830

Skatt, rammetilskudd, eiendomsskatt utgjør kommunens viktigste frie inntekter og danner finansieringsgrunnlaget for kommunens drift, og utgjør to tredjedeler av kommunens inntektsgrunnlag. I budsjetteringen er det lagt inn kjente forutsetninger fra [Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020](#).

I kommuneproposisjonen for 2020 varslet regjeringen en realvekst i frie inntekter i 2020 på mellom 1 og 2 mrd. kroner for kommunene. Regjeringen legger nå opp til en realvekst i frie inntekter i 2020 på 1,3 mrd. kroner. Det tilsvarer en realvekst på 0,3 pst. Inntektsveksten er regnet fra inntektsnivået i 2019 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2019. Det innebærer at oppjusteringen av skatteanslaget for 2019 med 4,9 mrd. kroner, jf. punkt 3.1, ikke påvirker nivået på sektorens inntekter i 2020.

Allerede i kommuneproposisjonen varsla regjeringen noe lavere vekst i frie inntektene, hele veksten i de frie inntektene i 2020 går til kommunene. Veksten i de frie inntektene er begrunnet med blant annet følgende satsinger:

- 400 millioner kroner til tidlig innsats i skolen
- 150 millioner kroner til et bedre tilbud til rusavhengige

Ordningen med toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester og rapportering av psykisk utviklingshemmede gjennomgås. Det skal kartlegges og vurderes om det kan/bør gjøres endringer i regelverk og utforming av ordningene. For 2020 er det ikke lagt inn endringer kommunens egenandel utover ordinær prisstigning.

Inntekts- og formuesskatt

Skatteinntektene er beregnet med utgangspunkt i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020.

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

Beregningene er foretatt ved bruk av prognosemodell fra KS og i samråd med Telemarksforskning. I statsbudsjettet angir regjeringen et anslag på skatteinntektene for kommunesektoren samlet. Det er imidlertid den enkelte kommune selv som vurderer egen forventet skatteinntekt basert på kjente lokale forhold. Deretter justeres kommunens inntekter i tråd med nasjonale anslag gjennom skatteinntektsjusteringen. [Les mer om inntektsutjevningen.](#)

Anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2020 bygger blant annet på 1,0 prosent sysselsettingsvekst og 3,6 prosent lønnsvekst fra 2019 til 2020. I tillegg er det lagt inn forutsetning om en realvekst i kommunens skatteinntekter på 1% i årene 2020-2023, denne realveksten er utdisponert i budsjettet. På bakgrunn av tidligere

befolkningsutvikling og fremtidig prognose er det ikke funnet grunn til å legge inn økte skatteinntekter med bakgrunn i befolkningsvekst i Bamble.

Kommunens skatteinntekter budsjetteres med 395,4 mill. kroner i 2020, økende til 407,1 mill. kroner i 2023.

Rammetilskudd

Rammetilskuddet for 2019 er i henhold til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020. Rammetilskuddet er sammensatt av flere delelementer som skal fange opp lokale inntekts- og utgiftsutfordringer. Gjennom rammetilskuddet styrer regjeringen kommunenes økonomiske rammer for gjennomføring av statlig politikk. Tabellen nedenfor viser utviklingen sammensetningen av rammetilskuddet til Bamble.

1000 kr	Regnskap 2018	OB 209	Prognose 2019	Forslag 2020
Innbyggertilskudd (likt beløp pr innb)	336 554	350 433	350 433	353 502
Utgiftsutjevningen	-22 891	-15 572	-15 572	-17 968
Overgangsordning - INGAR	-1 014	-755	-755	2 832
Saker særskilt ford (inkl. helsestasjon skolehelse og arbavg)	2 349	2 701	2 701	13 439
Sør-Norge tilskudd (kommuner med over 3 200 innb)	6 630	6 833	6 833	7 003
Ordinært skjønn	-	1 500	1 500	1 500
Ekstra skjønn KMD inkl. ufrivillig alene kommuner, infrastruktur, retaksering prod.utsyr mv, bortfall eiendomsskatt produksjonsstyr	529		4 224	
Stortinget saldering	364		-573	
Revidert nasjonalbudsjett	171		216	
Sum rammetilsk uten inntektsutj	322 692	345 140	349 007	360 307
Netto inntektsutjevning	30 276	32 645	31 823	32 490
Sum rammetilskudd	352 968	377 785	380 830	392 797
Skatt på formue og inntekt	382 036	377 414	390 454	395 445
Sum skatt og rammetilskudd (avrundet)	735 004	755 200	771 300	788 200

Totalt rammetilskudd for 2020 er foreslått til 360,3 mill. kroner. Nedenfor redegjøres det for de enkelte elementene i rammetilskuddet

Innbyggertilskudd før omfordeling 353,5 mill. kroner:

Innbyggertilskudd blir først fordelt med et likt beløp per innbygger. Dette beløpet er 25 083 kroner i 2020. For Bamble kommune utgjør dette:
25 083 kroner × 14 093 innbyggere
= 353 502 000 kroner.

Utgiftsutjevning -20,5 mill. kroner:

Utgiftsbehovet er et anslag på hvor mye det vil koste for kommunene samlet å gi velferdstjenester til

innbyggerne sine. Gjennom utgiftsutjevningen omfordeles innbyggertilskuddet mellom kommunene, midler omfordeles fra kommuner med lavt beregnet utgiftsbehov til kommuner med høyt beregnet utgiftsbehov. Utgiftsutjevningen skal gi kompensasjon for forskjeller i utgiftsbehov som kommunene ikke kan påvirke selv. Bamble kommune har en Behovsindeks på 0,9734. Behovsindeksen forteller noe om hvor dyr en kommune er å drive i forhold til landsgjennomsnittet med behovsindeks på 1,0.

Korreksjon for elever i statlige og private skoler 2,6 mill. kroner:

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

Bamble kommune har 37 elever i statlige og private grunnskoler. Disse elevene har ikke kommunene utgifter for. Trekkordningen for statlige og private skoler medfører at kommuner med elever i statlige og private skoler trekkes for de elevene kommunene ikke yter grunnskole tjenester til.

Tilskudd med særskilt fordeling 13,4 mill. kroner:

Noen enkeltsaker fordeles ikke etter inntektssystemets ordinære kriterier, men gis en særskilt fordeling.

- Helsestasjon/skolehelsetjeneste 2,3 mill. kroner
- Lærertetthet 2,2 mill. kroner
- Frivilligsentraler 0,427 mill. kroner
- Særskilte saker enkeltkommuner, bl.a. kompensasjon for tap av eiendomsskatt på verker og bruk, 8,5 mill. kroner i 2020.

Inntektsgarantiordningen 2,8 mill. kroner:

Endringer i kriteriedata, befolkningsnedgang og systemendringer i inntektssystemet kan for enkeltkommuner føre til brå nedgang i rammetilskuddet fra et år til det neste. Inntektsgarantiordningen (INGAR) skal skjerme kommunene mot slike endringer. Ordningen er utformet slik at ingen kommune skal ha en vekst i rammetilskuddet fra et år til det neste som er lavere enn 400 kroner under veksten på landsbasis, målt i kroner per innbygger.

Distriktstilskudd Sør-Norge 7,0 mill. kroner:

Distriktstilskudd Sør-Norge gis til kommuner i Sør-Norge med særskilte distriktsutfordringer. Distriktsindeksen måler graden av distriktsutfordringer i en kommune og består av ulike indikatorer som måler forskjeller i geografi, demografi, arbeidsmarked og levekår. Distriktsindeksen er under revisjon, men samme indeks som ble benyttet i inntektssystemet for 2019, videreføres i 2020. Forslag til ny indeks vil medføre et inntektsbortfall for Bamble på 7,0 mill. kroner. **Dette er det ikke tatt høyde for i budsjettet for 2021-2023**

Skjønnstilskudd 1,5 mill. kroner:

Skjønnstilskuddet blir brukt til å kompensere kommuner for spesielle lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet. Fylkesmannen foretar fordelingen til den enkelte kommune. I tillegg til fordelingen som vises er det satt av fylkesvise rammer for skjønnstilskudd til fordeling gjennom året.

Korreksjoner rammetilskuddet:

Tabellen nedenfor viser hvilke korreksjoner, oppgaveendringer og finansieringsendringer som gjøres i Bamble kommunes rammetilskuddet fra 2019 til 2020. Endringen er i all hovedsak lagt inn i enhetenes budsjetter for 2020:

1000 kroner	2020-pris
Tilskudd til rekruttering av psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene	543
Tilskudd til dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens	947
Tilskudd til habilitering og rehabilitering	223
Tilskudd til samordning av lokale rus- og kriminalitets-forebyggende tiltak	16
Tilskudd til tidlig innsats gjennom økt lærertetthet 1.-10. trinn	2 219
Tilskudd til leirskole-opplæring	144
Tilskudd til etablering og tilpasning av egen bolig	1 274
Tilskudd til gang- og sykkelveier	125
Overføring av skatteoppkreving til skatteetaten	-1 654
Statlig/private skoler, økning i elevtall	-439
Økt foreldrebetaling barnehage fra 1.8.2019 helårseffekt 2020	-213
Helsestasjons- og skolehelse-tjenester	-41
NAV kontaktsenter	-19
Frivillig-sentraler	-11
Nettogeivinst gjennomføring av prøver	-3
Moderasjons-ordninger SFO 1.8.2020, innt. Grad. 1.-2. Trinn	149
Gratis kjernetid barnehage 2-åringer - helårseffekt 2020 (fra 1.8.2019)	148
Gratis SFO til barn med særskilte behov på 5.-7. Trinn	54
Forvaltning av landbruks-politiske tilskudd	27
Myndighet etter natur-mangfoldsloven for mindre verneområder	6
Myndighet etter forurensnings-loven	4
Sum	3 499

Eiendomsskatt

Bamble kommune skriver ut eiendomsskatt i hele kommunen, både for industri, næring, anlegg, boliger og hytter. For 2019 er det budsjettert 74,1 mill. kroner, hvor 30,8 mill. kroner er fra boliger og 43,3 mill. kroner er fra annen eiendom. Fra og med 2019 kan ikke kommunene lenger ilegge eiendomsskatt på produksjonsutstyr og -installasjoner i verker og bruk. Endringen fases inn over syv år. Full effekt for Bamble kommune er et inntektstap på eiendomsskatten på ca. 26 mill. kroner.

Endringer i kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt 2020

Regjeringens forslag til statsbudsjett inneholder forslag om å redusere kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt. Følgende endringer er foreslått:

- **Redusert maksimal eiendomsskattesats:** Regjeringen foreslår at maksimal skattesats reduseres fra syv til fem promille for bolig- og fritidseiendommer. Dersom forslaget vedtas, må kommuner som har en høyere skattesats enn fem promille fra og med 2020 redusere skattesatsen for disse eiendommene til fem promille.
- **Redusert eiendomsskattegrunnlag for bolig- og fritidseiendommer:** Regjeringen foreslår å innføre et tak på skattegrunnlaget for bolig- og fritidseiendommer ved at det innføres en regel med bruk av obligatorisk reduksjonsfaktor i markedsverdien. Det foreslås at reduksjonsfaktoren for boliger settes til 30 %.

Eiendomsskatt 2020 - 2023

Reduksjonsfaktoren endres for boliger og fritidsboliger, det medfører et inntektstap på ca. 6,5 mill. kroner. For å kompensere dette inntektstapet, samt for å imøtekomme tidligere vedtatt inntektsøkning, legges det til grunn for budsjettet 2020 at det skrives ut eiendomsskatt med følgende satser:

- Den generelle skattesatsen settes til 7 promille
- Skattesats for boliger og fritidseiendommer settes til 4,2 promille.
- Bunnfradraget er 285.000 kroner for boligdelen i eiendommer.

- Reduksjonsfaktoren er 30% for bolig og fritidsboligeiendommer.

Dette medfører at samla inntekt fra eiendomsskatten for 2020 bli som tidligere forutsatt. Det er økning for både nærings- og boligeiendommer.

Alternativt kan eiendomsskatten for boliger og fritidsboliger økes og næring skjermes. Da må bunnfradraget for boliger reduseres ytterligere, maksimal promille kan ikke overstige 4,2.

I 2021 er det ti år siden siste eiendomstaksering. Ny taksering kan dermed gjennomføres i 2020 og kostnaden ved dette er foreløpig anslått til 5 mill. kroner. Det er lagt inn effekt av omtakseringen med en økt skatt på 10 mill. kroner pr. år fom 2021. Regjeringens innskrenking av kommunenes adgang til å skrive ut eiendomsskatt medfører usikkerhet i forhold til effekten av nytakseringen i 2020 og fremtidig eiendomsskatt til kommunen. Takseringen i 2020 vil avklare om det er realistisk å forutsette en inntektsøkning på 10 mill. kroner fom 2021 samtidig som maksimaltakst er foreslått redusert til 4 promille på boliger.

For budsjettet 2020-2023 legges følgende til grunn:

- Nye boliger og fritidsboliger legges inn med 1,5 mill. kroner årlig.
- Inntektstap som følge av en eventuell lovendring vedr. produksjonsutstyr tas inn.
- Nyttaksering i 2021 er lagt inn med økt eiendomsskatt på 10 mill. kroner

Andre generelle driftsinntekter

Staten har gjennom årene hatt flere ulike typer investeringspakker for kommunesektoren, i hovedsak for omsorgsboliger/sykehjemsplasser og skolebygg. Totalt har Bamble gjennom de ulike ordningene investert for 178,9 mill. kroner. Beregningsgrunnlaget for 2020 er på 98,3 mill. kroner, og flytende husbankrente forutsettes å bli 1,4%. Beregnet kompensasjon i 2020 er på 3,9 mill. kroner.

Rentekompensasjon for kirkebygg er i 2020 lagt inn med kr.127.000 kroner, og grunnlaget er 9,0 mill. kroner, inkl. renovering Bamble kirke med 1,4 mill. kroner. Tilleggsramme godkjent i 2019 for Bamble kirke er ikke lagt inn i beregningen i perioden.

Sentrale utgifter

Beløp i 1000	Regnskap 2018	Budsjett		Økonomiplan		
		2019	2020	2021	2022	2023
Lønnsreserven	0	24 530	16 400	16 400	16 400	16 400
Pensjon sentralt	0	1 025	1 025	1 025	1 025	1 025
Felles avsetninger	0	0	0	15 400	30 800	46 200
Sum sentrale utgifter	0	25 555	17 425	32 825	48 225	63 625

Under sentrale utgifter budsjetteres felles avsetninger til lønnsoppgjør i 2020 og felles pensjonsutgifter. I tillegg budsjetteres det her for påregnelige utgiftsposter som ennå ikke er identifisert og fordelt ut til enhetene.

Lønnsreserven

Lønnsreserven beregnes etter en stipulert lønnsvekst som oppgis i forbindelse med statsbudsjettet. Hva kommunen ender opp med vet en først etter at lønnsoppgjørene er ferdig.

Lønnsveksten fra 2019 til 2020 er budsjettert med totalt 40 mill. kroner. Årslønnsveksten for 2020 er anslått til totalt 3,6%, jf. statsbudsjettet. Veksten inkl. overheng er beregnet til 1,3% og lønnsgradning 0,1-0,2%. Overhengen, med unntak av kap 3 og 5, er budsjettert ute på virksomhetene. Resten er satt av på en sentral pott som er beregnet til 16,4 mill. kroner.

Pensjon sentralt

Pensjonsprosentene svinger en del gjennom året. Endelig beregning av pensjonskostnadene for 2020 foretas først i januar 2021.

Bamble kommune har pensjonsavtaler med Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK). Tjenestepensjonen er en del av lønnsvilkårene til de ansatte og utgifter til pensjon dekkes av kommunen med unntak av 2% arbeidstakerandel.

Pensjonsattsene som er budsjettert inn for 2020, sattsene er ekskl. 2% arbeidstakerandel:

- 13,55% KLP, fellesordningen
- 12,55% KLP, sykepleierordningen
- 10,8 SPK

Det er budsjettert totalt 71,6 mill. kroner i pensjon ute på virksomhetene. 11 SPK, lærere, 51,7 KLP fellesordningen og 8,9 KLP sykepleierordningen.

Felles avsetninger

Det er holdt tilbake 5 mill. kroner økning pr år til dekning av uforutsett kostnadsøkning fra og med 2021. Erfaringsmessig øker kostnadene på eksisterende tjenester utover prisstigningen fra det ene året til det andre, dette tas det budsjettmessig høyde for i perioden.

Forventet inntektsøkning i utgiftsutjevningen i rammetilskuddet pga. endret demografisk sammensetning er avsatt med økning på 3 mill. kroner pr år fra og med 2021.

I beregningene av de frie inntektene, skatt og rammetilskudd, er det lagt inn et anslag på årlig realvekst på 1%. Denne realveksten forutsettes å komme med føringer fra staten, slik som vi erfarer fra tidligere år, og inntektene disponeres derfor ikke til finansiering av egne tiltak. Midlene holdes tilbake for perioden 2021-2023. Det er avsatt med økning på 7, mill. kroner pr år fra og med 2021.

Driftsutgifter per tjenesteområde (1B)

Beløp i 1000	Regnskap 2018	Budsjett			Økonomiplan	
		2019	2020	2021	2022	2023
Stabene	69 273	73 586	73 776	72 269	71 249	69 959
Overordnet ledelse	14 348	14 320	14 694	14 167	13 946	13 805
Teknikk og samfunnsutvikling	68 572	54 635	55 023	51 419	51 534	49 835
Skole og barnehage	245 767	251 426	256 079	252 905	249 548	245 516
Kultur og oppvekst	94 587	95 173	92 724	89 388	88 345	87 302
Helse og omsorg	284 484	292 332	320 512	310 779	307 186	303 790
Fellesutgifter	-3 892	62	-549	-549	-549	-549
Finansiering	-16 912	1 751	1 831	1 831	1 831	1 831
Driftsutgifter per tjenesteområde	756 229	783 284	814 089	792 208	783 089	771 488
Korr. finansutgifter i tjenesteområdene	-8 961	-1 178	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Korr. avsetninger i tjenesteområdene	12 705	12 799	1 019	-1 856	-1 150	-680
Korr. motpost avskrivninger i tjenesteområde	51 688	55 058	59 611	60 952	81 377	85 377

Enhetenes driftsrammer er på 812,8 mill. kroner i 2020. I 2023 er rammene redusert til 770,2 mill. kroner. Endringene i de enkelte rammene er beskrevet senere i dokumentet.

Enhetenes netto driftsrammer er beregnet med bakgrunn i følgende forutsetninger i perioden:

- Enhetene kompenseres fullt ut for effekten av tariffoppgjør og endringer i avlønning.

- Enhetenes driftsutgifter og inntekter for 2020 prisreguleres.
- Enhetenes budsjetter korrigeres for vesentlige feilbudsjetteringer.
- Enhetene kompenseres for driftskonsekvensene av nye investeringer og vedtatte tiltak.
- Enhetenes rammer er justert iht. endringer i statsbudsjettet
- Enhetenes rammer er nedjustert med omstillings- og innsparingstiltak i hele perioden

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000	Regnskap 2018	Budsjett		Økonomiplan		
		2019	2020	2021	2022	2023
Renteinntekter og utbytte	-10 079	-11 500	-15 500	-15 900	-16 000	-16 100
Avdrag, renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	16 967	26 500	72 060	80 563	85 775	96 280
Renteinntekter bankinnskudd	0	0	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	0	0	0	0	0	0
Gevinst finansielle instrumenter	-2 144	-11 335	-11 550	-11 550	-11 550	-11 550
Netto finansinntekter/finansutgifter	4 744	3 665	45 010	53 113	58 225	68 630
Finansutgifter i tjenesteområdene	-8 961	1 178	1 200	1 200	1 200	1 200
Totale finansutgifter	29 911	37 426	46 210	54 313	59 425	69 830

Bamble kommune har lån, bankinnskudd og finansielle eiendeler. Renter, avdrag, renteinntekter og avkastning belastes kommunens driftsbudsjett.

Renteinntekter og utbytte

Renteinntekter og utbytter er sammensatt slik som vist nedenfor:

Tall i 1000 kroner	2020	2021	2022	2023
Andre finanstransaksjoner	-600	-600	-600	-600
Renteinntekter bankinnskudd	-2 100	-2 100	-2 100	-2 100
Renter og avdrag på Startlån Husbanken	-4 900	-5 300	-5 400	-5 500
Utbytte og avkastning Skagerak energi	-7 900	-7 900	-7 900	-7 900
Sum	-15 500	-15 900	-16 000	-16 100

Utbytte Skagerak Energi:

Bamble kommune har en eierandel på 3,34% i Skagerak energi. I [Skagerak Energis årsrapport for 2018](#) fremkommer det at konsernets årsresultat ble på 1.070 mill. kroner (552 millioner kroner for 2017). Konsernet hadde ved utgangen av 2018 en egenkapital på 6 138 millioner kroner som tilsvarer en egenkapitalandel på 47%. Det ble utdelt ut 226 millioner kroner i utbytte i 2019 og for Bamble som har en eierandel på 3,34% utgjør dette 7,55 millioner. Konsernets utbyttepolitikk skal blant annet gjenspeile at egenkapitalen og likviditeten ansees forsvarlig ut fra virksomhetenes risiko og omfang. Den senere tid har det vært delt ut 1/3 av utbyttegrunnlaget. Utbyttegrunnlaget defineres som årsresultat korrigert for urealiserte verdiendringer og salgsgevinster/-tap.

Overnevnte betyr at opprinnelig budsjettert utbytte i Bamble i 2019 som er 6,5 mill. kroner, forventes å øke med 1,05 mill. kroner. For å bidra til større forutsigbarhet for eierne hva gjelder utbytte fra Skagerak Energi, gir selskapet i juni hvert år en oppdatert prognose for utbytte som kommer til utbetaling året etter. Utbytte vil normalt være 1/3 av årets resultat korrigert for urealiserte effekter av sikring og salgsgevinster/-tap. Prognose for samlet utbytte til utbetaling i 2020 er på 238 millioner kroner. For Bamble utgjør dette 7,9 mill. kroner. Selskapet ønsker å invitere eierne til et eiermøte i løpet av høsten 2019 for å orientere om utviklingen og planer fremover.

Renteinntekter av bankinnskudd:

Ny bankavtale ble inngått med virkning fra og med 01.04.19 med Skagerak sparebank. Overgangen til ny bank har gått bra og vilkårene i avtalen er gunstige for kommunen.

Renteinntektene ble oppjustert fra 1,0 mill. kroner i budsjett 2018 til 2,1 mill. kroner i 2019. Til nå er

renteinntektene over periodisert budsjett og det bør forventes en merinntekt i løpet av året. I tillegg til innskuddsrente er også innskuddsbeløpet av betydning. Store investeringer i de nærmeste årene vil sammen med påfølgende store utbetalinger og låneopptak gi svingninger i likviditeten. Renteinntektene fremover er derfor usikre. Det legges til grunn en videreføring av budsjetterte renteinntekter på 2,1 mill. kroner fremover.

Avdrag, renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter

Avdrag, renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter er sammensatt slik som vist nedenfor:

Tall i 1000 kroner

	2019	2020	2021	2022	2023
Gjeld					
Saldo	1 291 231	1 631 676	1 650 622	1 713 068	1 693 414
Nye lån	110 000	400 800	84 300	132 800	60 700
Avdrag	-56 154	-60 354	-65 354	-70 354	-80 354
Rentekostnad	21 893	30 844	34 256	35 153	35 234
Gjeld Husbanken					
Saldo	274 636	289 281	303 927	318 573	333 219
Nye lån	60 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Avdrag	-20 354	-20 354	-20 354	-20 354	-20 354
Rentekostnad	4 219	5 607	5 885	6 178	6 471
Gjeld Ordinært lån					
Saldo	1 016 595	1 342 395	1 346 695	1 394 495	1 360 195
Nye lån	50 000	365 800	49 300	97 800	25 700
Avdrag	-35 800	-40 000	-45 000	-50 000	-60 000
Rentekostnad	17 674	25 237	28 370	28 975	28 763
Årlig avdrag / gjeld	3,5 %	3,0 %	3,3 %	3,6 %	4,4 %
Antall år lån avdras på	28	34	30	28	23

Renter og avdrag beregnes i henhold til nyinvesteringer og lånebehov, og oppdatert rentevurdering. Løpetiden på lån er i henhold til reglement for finans- og gjeldsforvaltning. Bamble kommune vil i årene fremover foreta store nyinvesteringer og får en betydelig økning i lånegjelden som følge av dette. I 2022 er kommunens samlede lånegjeld beregnet til 1.713 mill. kroner. Dette er en økning på 625 mill. kroner, eller 58% fra inngangen til 2019. Store deler av gjelden bærer ikke kommunen selv renterisiko på, men kommunens innbyggere gjennom VAR-avgiftene og renter på startlån, samt staten gjennom rentekompensasjonsordningene.

Økningen av lånegjelden vil gjøre kommunen mer sårbar ved en fremtidig renteøkning. Renteutviklingen i norsk økonomi er noe vi følger tett. Norges banks oppgave er å sikre lav og stabil inflasjon. Inflasjonsmålet er 2 prosent pr. år. Samtidig skal Norges bank bidra til høy og stabil

produksjon og sysselsetting og til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser.

Kommunens samlede lånegjeld var på 1.087 mill. kroner ved utgangen av 2018. Renter på ordinære lån er budsjettert med 25,2 mill. kroner i 2020, det er lagt inn en budsjetterte på 2%, rente pr. på nye lån i hele perioden. Ca. halve lånegjelda har rentebinding på over ett år. Budsjetterte avdrag er på ordinære lån er på 40 mill. kroner i 2020, dette er innenfor oppdatert minimumsavdragskalkyle for perioden. I 2023 vil avdrag for Grasmirutbyggingen komme, dette gir en betydelig utgiftsvekst i budsjettet i siste år i perioden.

Netto utgifter og inntekter på renter og avdrag på husbanklån er budsjetter uten netto budsjetteffekt.

Gevinst finansielle instrumenter**Langsiktig plassert kapital, finansavkastning**

Kommunen har store verdier plassert i finansmarkedet, pr. 31.12.2018 var det totalt

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

plassert 314 mill. kroner i ulike aktivaklasser. Pr 30.09.19 er verdien av plasseringene på 332 mill. kroner og avkastningen siden nyttår er på 4,8%. Avkastningen i den enkelte aktivaklassen er avhengig av den økonomiske utviklingen både nasjonalt og internasjonalt. Strategien for plasseringene, forventet avkastning, risiko og profil behandles og vedtas i kommunens finansreglement, sist vedtatt i kommunestyret i 2016. Finansreglement og strategi skal behandles på nytt etter valget og rådmannen forutsetter at saken fremmes forutsatt våren 2020.

Av plassert kapital er 183,5 mill. kroner avsatte fondsmidler som en del av grunnkapitalen i kommunens finansforvaltning og 18,1 i finansbufferfondet. Resterende er overskuddslikviditet med langsiktig horisont. Tidligere avsatte midler til finansiering av kommunens engasjement i Frier Vest as står fortsatt som en del av grunnkapitalen. Hvis kommunestyret vedtar utbetaling til Frier vest må budsjettet avkastning reduseres.

Finansbufferfondet skal iht. gjeldende finansreglement være på 10% av plassert kapital. Etter regnskapsavslutningen for 2018 er fondet på 18,1 mill. kroner. Finansavkastningen vil enkelte år

bli lavere enn det kommunen budsjetterer og da kompenseres dette med bruke av fondet. Likeledes skal fondet styrkes når avkastningen blir høyere enn budsjettet.

I vedtatt handlingsprogram er det forutsatt en avkastning på 3,5% netto avkastning etter avsetning til realkapitalen er på 7,2 mill. kroner i perioden.

Men tar man utgangspunkt i dagens faktiske avkastning i obligasjonsporteføljen, vil den i dag ligge mellom 1,5% og 2% avhengig av valutasikringskostnadene som kan variere over tid. Det betyr at obligasjonsdelen av porteføljen ikke vil gi realavkastning. Da vil forventet avkastning for porteføljen reduseres til 2,7%, basert på inflasjonsforutsetning på 1,5%. Det kan komme et bidrag til avkastningen basert på at forvalterne evner å oppnå en høyere avkastning enn indeksene. Slik meravkastning er imidlertid vanskelig å budsjettere med. Ettersom rentenivået internasjonalt ligger på samme nivå både for korte og lange renter, indikerer det at markedet forventer lave renter lenge. Det betyr at disse forventningene kan brukes både for budsjett for 2020 samt for lengre perioder. Tidligere avkastning på 3,5% er videreført i perioden 2020-2023.

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000	Regnskap 2018	Budsjett		Økonomiplan		
		2019	2020	2021	2022	2023
Til ubundne avsetninger	20 924	4 114	4 500	4 500	4 500	4 500
Bruk av ubundne avsetninger	-19 909	-10 128	0	0	0	0
Saldering 2020-2023	0	0	-19 096	496	-1 179	-8 504
Netto avsetninger	1 015	-6 014	-14 596	4 996	3 321	-4 004
Netto avsetninger i tjenesteområdene	0	-12 799	-1 019	1 856	1 150	680
Totale avsetninger	1 015	-18 812	-15 615	6 852	4 471	-3 324

Fond er kommunenes finansielle buffer og bygges opp over år ved driftsoverskudd, utbytte eller ved salg av eiendom og lignende. Ved utgangen av 2.tertial var det totalt 221,1 mill. kroner i driftsfond hvor 31,6 var bundne driftsfond og 189,5 var

ubundne driftsfond (disposisjonsfond). Av de ubundne driftsfondene på 189,5 er det politiske vedtak på 93,6 mill. kroner. Tabellen nedenfor for fordeling pr. enhet med status pr.2.tertial. I tillegg var det 194,3 mill. kroner i investeringsfond.

Enhet	Fond 1.1.19	Fond pr. 2.tertial 2019
Overordnet ledelse	2 421	1 978
Stabene	16 497	15 310
Teknikk og samfunnsutvikling	52 881	49 879
Skole og barnehage	15 436	15 768
Kultur og oppvekst	49 673	46 927
Helse og omsorg	19 960	19 960
Felles	58 212	71 318
Totalsum	215 079	221 140

Rådmannens forslag til budsjett 2020 og handlingsprogram 2020-2023

Tabellen nedenfor viser saldo på hvert enkelt fond av fellesfondene pr 2. tertial 2019.

Fond	Fond Endring fond		Fond pr. 2.tertial 2019
	1.1.2019	2019	
Driftsfond	2 578	5 255	7 833
Kst. 104/17 Vedtatt bruk av driftsfondet 2018-2021	30 458	-10 128	20 330
K-sak 28/19 Dekke evt varslede underskudd 2019	0	5 865	5 865
Kst 63/13 Driftsrapport.2.t.,Omstillingsfond disp. av rådmann	1 631	0	1 631
K-sak 51/18,mulig behov for ekstra kapitalinnsprøyting Skjærgårdshallen	2 000	-2 000	0
Langsiktig investert kapital,realvekst avsatt fra avkastningen	11 150	4 114	15 264
Finansbuffer	8 082	10 000	18 082
Midler avsatt til utvikling Frier Vest	2 312	0	2 312
Totalsum	58 212	13 106	71 318

Fellesfondene utgjør pr.2.tertial 71,3 mill. kroner. Dersom overskuddet på 6,8 mill. kroner fra driftsrapporten 2.tertial avsettes til driftsfondet, økes dette til 14,6 mill. kroner. Driftsfondet anbefales videreført på denne størrelsen til 2020 som buffer for eventuelle budsjettavvik i løpet av året.

Saldering 2020-2023

Som sluttsaldering av budsjett og handlingsprogram føres overskudd og underskudd mot driftsfondet.

Totalt er det forutsatt 28,3 mill. kroner brukt fra disposisjonsfond til finansieringen budsjettene 2020-2023. Midlene et tidligere avsatt, og i tillegg må fondsmidler omdisponeres for fremtidig saldering.

I tillegg er det forutsatt avsatt 4,5 mill. kroner årlig til langsiktig investert kapital, realvekst avsatt fra avkastning. Utover dette er det ikke forutsatt fondsdisponeringer annet enn det som enhetene selv planlegger til prosjekter og driftsmessig buffere.

Til disposisjon for tjenesteområdene

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2019	2020	2021	2022	2023
Oppsummering sentrale poster					
Frie disponible inntekter	-842 712	-865 019	-886 233	-895 951	-902 830
Finansinntekter/-utgifter	37 448	46 210	54 313	59 425	69 830
Avsetninger og bruk av avsetninger	-6 014	-14 596	4 996	3 321	-4 004
Overført til investering	3 638	3 090	3 090	3 090	3 090
Sum sentrale inntekter og utgifter - Til fordeling tjenesteområdene	-807 640	-830 315	-823 834	-830 115	-833 914
Sum fordelt tjenesteområdene	807 640	830 315	823 834	830 115	833 914
Merforbruk/mindreforbruk	0	0	0	0	0

Enhetenes driftsrammer

Driftsrammene for den enkelte enheten for årene fremover blir nærmere gjennomgått nedenfor. Det er en rekke justeringer i forhold til dagens rammer. Budsjettene er i 2020 justert for lønns- og prisjustering, kostnadsøkninger i eksisterende tjenester og andre budsjettekniske justeringer. Endringer fra regjeringens forslag til statsbudsjett, endring i øremerkede inntekter og statlige satsninger er lagt inn. I tillegg er konsekvenser av nye investeringer og andre kommunestyrevedtak lagt inn. Budsjettrammene til enhetene i perioden er nedjustert med krav om innsparinger, omstilling og effektivisering alle årene i perioden.

Nye budsjettoversikter etter budsjett- og regnskapsforskriften § 5-4 er på flere punkter ulik de gamle budsjettskjemaene. I budsjettet for 2020 forutsettes det at enhetenes rammer bevilges netto. Rådmannen har fullmakt til å disponere/avsette på enhetenes fond, samt å overføre midler fra enhetenes driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet. Disse endringene vil medføre at nettosummen i skjema 1B er ufravikelig og at skjema 1a er fravikelig. Nedenfor er det redegjort for endingene for den enkelte enheten.

Stabene

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	73 586	73 586	73 586	73 586
Sum Tekniske justeringer	2 485	2 485	2 485	2 485
Konsekvensjusteringer	2 485	2 485	2 485	2 485
Konsekvensjustert ramme	76 071	76 071	76 071	76 071
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Kommunal planstrategi og kommuneplan 2019-2020	0	-500	-500	-500
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Stabene	-697	-1 394	-1 394	-1 394
Ramme: IKT investeringer	0	-280	-560	-1 120
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-697	-2 174	-2 454	-3 014
Innsparingstiltak				
Saldering 2020-2023 - Stabene	-545	-575	-575	-575
Årlig effektiviseringskrav 1% fom 2022	0	0	-740	-1 470
Sum Innsparingstiltak	-545	-575	-1 315	-2 045
Nye tiltak				
Statsbudsjett 2020, overføring av skatteoppreving til Skatteetaten 01.06.20	-1 353	-1 353	-1 353	-1 353
Tilskudd andre trossamfunn, korrigert 2019	300	300	300	300
Sum Nye tiltak	-1 053	-1 053	-1 053	-1 053
Nye tiltak og realendringer	-2 295	-3 802	-4 822	-6 112
Ramme 2020-2023	73 776	72 269	71 249	69 959

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Kommunal planstrategi og kommuneplan 2019-2020

Plan- og bygningsloven krever at planstrategien skal behandles innen ett år etter at nyvalgt kommunestyre er satt. Etter valget 2019 er det derfor forutsatt at arbeidet med ny planstrategi, samt kommuneplanens samfunnsdel og arealdel skal startes opp. Gjeldende samfunnsdel for Bamble kommune ble vedtatt i kommunestyret 31.10.2013, K-sak 61/13. Arealdelen ble vedtatt av kommunestyret 18.06.2015, K-sak 41/15. Kommuneplanen blir ikke revidert i inneværende valgperiode, og det vurderes derfor som riktig med en rask oppstart av planarbeidet etter valget i 2019.

I planarbeidet vil det påløpe møtekostnader med videre, og det er også behov for midler til å benytte eksterne rådgivere. Det avsettes derfor totalt 1 mill. kroner til arbeidet med ny planstrategi, kommuneplanens samfunnsdel, og oppstart av kommuneplanens arealdel, fordelt på 2019 og 2020. Denne bevilgningen utgår dermed fra 2021. Ytterligere midler må vurderes når planprosessene er avklart og kostnadene beregnet.

Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Stabene

For perioden 2019 – 2021 er det lagt inn en nedjustering av kostnadsnivået i tjenestene med 55% av merforbruket sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8.

Samlet innsparing for Stabene er på 2.091.000 kroner innen 2021. Innsparingene er fordelt med 1.046.000 kroner for Kirkelig fellesråd, 520.000 kroner knyttet til tilskudd andre trossamfunn, og 525.000 kroner for Stabene.

For å sikre gjennomføringen av innsparingene anses det som nødvendig at det avsettes en stillingsressurs i staben. Ressursen skal sikre fremdrift i det overordnede arbeidet med å nå målet på 55 mill. kroner innen 2021, og skal også bistå alle enhetene i deres innsparingsprosesser.

Innsparingstiltak

Saldering 2020-2023 - Stabene

Det er nødvendig å gjennomføre salderingstiltak i enheten på til sammen 545 000 kroner i 2020 og 575

000 kroner i 2021-2023. Dette fordeler seg på følgende tiltak:

Endring konsept jublantfesten 2020

Det foreslås å endre jublantfesten fra og med 2020, da dette ikke er en lovpålagt oppgave.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 20 000 kroner i 2020-2023.

Ledighet i stilling

Rekruttering i ledig stilling kan ta noe tid, og det foreslås at midler som er budsjettert frem til stillingen er besatt, legges til innsparing.

Dette beløper seg til en innsparing på 340 000 kroner i 2020.

Nedtrekk lærlinger

Det vil være naturlig å trekke ned antall lærlinger når kommunen skal omstille. Nedtrekk på to lærlinger i 2020 gir effekt på 4 mnd., helårseffekt per 2021. I dag er det ca. 18 lærlinger i kommunen.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 185 000 kroner i 2020 og 555 000 kroner i 2021-2023.

Årlig effektiviseringskrav 1% fra og med 2022

På bakgrunn av erfaringene som vi har med en årlig kostnadsvekst på enkeltområder som vi ikke har inntektsgrunnlag for å finansiere, legges det inn et fremtidig planlagt effektiviseringskrav fra og med 2022 på 1%. Kravet er satt i forhold til enhetenes brutto driftsutgifter. Vedtatte selvkostområder er unntatt fra beregningsgrunnlaget.

Nye tiltak

Statsbudsjett 2020, overføring av skatteoppkreving til Skatteetaten 01.06.20

Skatteoppkrevingen overføres fra kommunene til Skatteetaten fra 1. juni 2020. Rammetilskuddet reduseres med totalt 644,4 mill. kroner i 2020. Dette tilsvarer 7/12-effekten av 1 279 årsverk. Helårseffekten er 1 105 mill. kroner. For Bamble reduseres kostnaden i 2020 med 1,353 mill. kroner.

Skatteoppkrevingen vil bli utført på 40 steder der det allerede er skattekontor. De resterende skattekontorene får veiledningsoppgaver.

Tilskudd andre trossamfunn, korrigert 2019

Tilskuddet beregnes ut ifra medlemsmasse og rammen til Kirkelig fellesråd. Det ble meldt om et avvik på 300 000 kroner i 2. tertialrapport 2019, og rammen økes tilsvarende.

Overordnet ledelse

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	14 320	14 320	14 320	14 320
Sum Tekniske justeringer	949	949	949	949
Konsekvensjusteringer	949	949	949	949
Konsekvensjustert ramme	15 269	15 269	15 269	15 269
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
K-sak 48/18 Birkelandsprosjektet 2018-2021	0	0	-80	-80
Midlertidig tiltak 2017-2019, omstillingsmidler som følge av utvidet Grenlandsamarb.	-750	-750	-750	-750
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Politisk	-378	-757	-757	-757
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-1 128	-1 507	-1 587	-1 587
Innsparingstiltak				
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Politisk	405	405	405	405
Reduksjon innsparing politisk	378	0	0	0
Saldering 2020-2023 Overordnet ledelse	-230	0	0	0
Årlig effektiviseringskrav 1% fom 2022	0	0	-141	-282
Sum Innsparingstiltak	553	405	264	123
Nye tiltak og realendringer	-575	-1 102	-1 323	-1 464
Ramme 2020-2023	14 694	14 167	13 946	13 805

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

K-sak 48/18 Birkelandsprosjektet 2018-2021

I K-sak 48/18 bevilget Bamble kommunestyre 80 000 kroner årlig i perioden 2018 – 2021 til Birkelandsprosjektet (gaveprofessorat), totalt 320 000 kroner. Rådmannen innarbeidet bevilgningen for 2018 i driftsrapporten for 1. tertial. Det resterende beløpet på 240 000 kroner er tatt inn i økonomiplanen for 2019 – 2021, i henhold til kommunestyrets vedtak.

Midlertidig tiltak 2017-2019, omstillingsmidler som følge av utvidet Grenlandsamarb.

Kommunestyret bevilget 500 000 kroner i omstillingsmidler i 2017 med en økning til 1 mill. kroner for 2018 og 2019 som følge av et utvidet Grenlandssamarbeid. I behandlingen av budsjett og handlingsprogram for 2018 – 2021, K-sak 104/17, ble beløpet nedjustert til 750 000 kroner. I henhold til tidligere vedtak, bortfaller tilskuddet fra 2020.

Innsparingstiltak

Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Politisk

For perioden 2019 – 2021 er det lagt inn en nedjustering av kostnadsnivået i tjenestene med 50% av merforbruket sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8. Samlet innsparing for overordnet ledelse er beregnet til totalt 1.136.000 kroner i perioden. I all vesentlighet er dette knyttet til politisk styring, og kontroll og revisjon.

Reduksjon innsparing politisk

En gjennomgang av faktiske utgifter, viser at det ikke vil la seg gjøre å videreføre besluttet innsparing på 378 000 kr, totalt 757 000 kr i 2020. Det legges opp til en ny vurdering av innsparingene i slutten av 2020. Da vil administrasjonen ha et bredere erfaringsgrunnlag med ny kommunelov blant annet.

Saldering 2020-2023 Overordnet ledelse

Rammen for rådmannens utviklingsmidler reduseres med kr. 230 000 i 2020 til kr. 500 000. I tillegg til årlig bevilgning er det udisponerte midler avsatt på fond fra tidligere år.

Årlig effektiviseringskrav 1% fra og med 2022

På bakgrunn av erfaringene som vi har med en årlig kostnadsvekst på enkeltområder som vi ikke har inntektsgrunnlag for å finansiere, legges det inn et

fremtidig planlagt effektiviseringskrav fra og med 2022 på 1%. Kravet er satt i forhold til enhetenes brutto driftsutgifter. Vedtatte selvkostområder er unntatt fra beregningsgrunnlaget.

Teknikk og samfunnsutvikling

Kommentarer til budsjetttrammene 2020-2023

Enhet Teknikk og samfunnsutvikling har et budsjett på 54 mill. kr i 2019. Områdene for selvkost, vann – avløp – renovasjon, kommer i tillegg. Men disse områdene er bundet i forhold til fri bruk og innsparinger.

Forvaltningsrevisjon av byggesak og tilsyn viste at Bamble kommune har en utfordring i forbindelse med oppfølging av tilsyn og ulovligheter. Kommunen bør øke både kapasitet og kompetanse på dette området. Det er derfor foreslått at det ansettes en jurist på byggesak.

Budsjettet for vegvedlikehold, spesielt vintervedlikehold, er lavt og det vil være utfordrende å opprettholde en tilfredsstillende standard framover.

Krav til innsparing i omstillingsprosessen er på 5,6 mill. kr. I tillegg skal det spares inn 3 mill. kr ekstra i 2020. Innsparinger i denne størrelsesorden er svært krevende og det vil gå ut over vedlikehold av offentlige bygg, kommunale boliger og vegvedlikehold. Veg og park er innenfor samme budsjettområde, men bostedsattraktivitet er et prioritert område. Vi vil derfor prøve å opprettholde dagen nivå på vedlikehold av parker og offentlige rom. Det kan være behov for ombygging og omprioriteringer.

Næringsutvikling er et annet prioritert område. Ansettelse av ny næringssjef dekkes innenfor enhetens budsjetttramme. Det er noe begrenset med midler til næringsarbeid i budsjett for 2020, men vi anser dette som et oppstartsår der vi legger strategi og premisser for videre arbeid. Det er satt av 300 000 kroner som kan anvendes til næringsarbeidet i 2020 utover midler som allerede er bundet opp på området, og det er mulighet for bruk av fond til å finansiere eventuelle prosjekter og tiltak utover den avsatte rammen i 2020. Bamble kommune mottar henvendelser og initiativ fra flere aktører knyttet til fremtidig næringsarbeidet i kommunen. Rådmann avventer bevilgning av midler til slike initiativ til kommunen har utarbeidet en plan for næringsarbeid i Bamble.

Grenlandskommunene vil ta en gjennomgang av gebyrregulativene for byggesak og plansaker i 2020 med sikte på å legge fram forslag til nytte gebyrregulativ. Målet er et mer målrettet regulativ som gjenspeiler kommunenes kostnader. Det legges opp til en administrativ gjennomgang av praktiseringen av nåværende regulativ fortløpende i 2020. Bamble kommune har fram til nå lagt seg på en servicevennlig innstilling med forsiktig gebyrfakturering for veiledning av søkere. Veiledning etter forvaltningsloven er ikke gebyrbelagt, men veiledning om den konkrete byggesak etter plan- og bygningsloven kan gebyrlegges.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	54 635	54 635	54 635	54 635
Sum Tekniske justeringer	2 976	2 976	2 976	2 976
Budsjettendringer inneværende år				
Endringer gebyrområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feiing, regulering, byggesak og oppmåling	-145	-201	-254	-303
Sum Budsjettendringer inneværende år	-145	-201	-254	-303
Konsekvensjusteringer	2 831	2 775	2 722	2 673
Konsekvensjustert ramme	57 466	57 410	57 357	57 308
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Boliger Nustadbakken	-62	-370	-370	-370
Boliger Nustadjordet	17	31	31	31
Endringer gebyrområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feiing, regulering, byggesak og oppmåling	-4 120	-4 733	-4 879	-4 992
Felles prosjekt Kragerø, miljø og næring i sammenheng med nasjonalparken	0	-100	-100	-100
Gjennomføring av boligsosial handlingsplan prosjektperiode 2016-2020	0	-1 925	-1 925	-1 925
Grasmyr, nybygg ungdomsskole og sambruksareal	0	-350	6 900	6 900
Grasmyr, salg av Langesund ungdomsskole og andre lokaler, samt driftsbeparelse i fraflytta lokaler	0	-4 500	-9 000	-9 000
Husleie Sundbykåsa	-112	-112	-112	-112
Midlertidig tiltak 2017-20, drift skolebygg	0	-275	-1 090	-1 090
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Teknikk og samfunnsutvikling	-1 872	-3 744	-3 744	-3 744
Nytaksring av eiendomsskatt i 2020	5 000	0	0	0
Ramme: Attraktivitet, miljø, friområder m.m.	20	40	60	80
Ramme: Oppgradering kommunale bygg og ENØK-tiltak	-50	-100	-150	-200
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-1 179	-16 138	-14 379	-14 522
Innsparingstiltak				
Saldering 2020-2023	-3 000	0	0	0
Årlig effektiviseringskrav 1% fom 2022	0	0	-1 496	-2 993
Sum Innsparingstiltak	-3 000	0	-1 496	-2 993
Nye tiltak				
Ansette juridisk kompetanse på byggesak og tilsyn	300	600	600	600
Endringer gebyrområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feiing, regulering, byggesak og oppmåling	0	511	416	406
Grasmyr, nybygg ungdomsskole og sambruksareal	0	7 600	7 600	7 600
Statsbudsjett 2020, forvaltning av landbrukspolitiske tilskudd	27	27	27	27
Statsbudsjett 2020, innlemming av tilskudd til etablering og tilpasning av bolig	1 274	1 274	1 274	1 274
Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til gang- og sykkelveier	125	125	125	125
Statsbudsjett 2020, myndighet etter forurensningsloven	4	4	4	4
Statsbudsjett 2020, myndighet etter naturmangfoldsloven for mindre verneområder	6	6	6	6
Sum Nye tiltak	1 736	10 147	10 052	10 042
Nye tiltak og realendringer	-2 443	-5 991	-5 823	-7 473
Ramme 2020-2023	55 023	51 419	51 534	49 835

Budsjettendringer inneværende år

Endringer gebyrområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feiing, regulering, byggesak og oppmåling

Avgiftene på vann, avløp, renovasjon og septik skal dekke kostnadene kommunen har ved å produsere tjenestene. Det foretas en budsjettkalkyle som tar med planlagte investeringer og øvrige kjente endringer i tjenestene. Deretter fastsettes gebyrinntektene for kommende år. Endret fremdrift i investeringene og økt kalkylerente kan medføre endringer i gebyrinntektene. Netto gebyrinntekter skal dekke indirekte kostnader, kalkulerte renter og avskrivninger på tidligere og planlagte investeringer. For 2019 - 2022 er det lagt inn samme renteutvikling i kalkulatoriske renter som på kommunens lån. Endringer i handlingsplanperioden skyldes en økning i kapitalutgiftene.

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Boliger Nustadbakken

Bygging av Nustadbakken er i gang. Boligene er innflyttingsklar høsten 2020. Det nedsettes en arbeidsgruppe i løpet av 2019 som vil lage en plan for alle områdene knyttet til innflyttingen og igangsetting av drift. Boligene er omsorgsboliger og går inn i ordningen med obligasjonslån (innskudd i omsorgsboliger). Tallene i økonomiplan er inntekter etter at driftsutgiftene er trukket fra.

Boliger Nustadjordet

Nustadjordet bofellesskap for mennesker med utviklingshemming/nedsett funksjonsevne er under bygging. Innflytting og oppstart planlegges til mai 2020.

Endringer gebyrområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feiing, regulering, byggesak og oppmåling

Avgiftene på vann, avløp, renovasjon og septik skal dekke kostnadene kommunen har ved å produsere tjenestene. Det foretas en budsjettkalkyle som tar med planlagte investeringer og øvrige kjente endringer i tjenestene. Deretter fastsettes gebyrinntektene for kommende år. Endret fremdrift i investeringene og økt kalkylerente kan medføre endringer i gebyrinntektene. Netto gebyrinntekter skal dekke indirekte kostnader, kalkulerte renter og avskrivninger på tidligere og planlagte investeringer. For 2019 - 2022 er det lagt inn samme renteutvikling i kalkulatoriske renter som på kommunens lån.

Endringer i handlingsplanperioden skyldes en økning i kapitalutgiftene.

Felles prosjekt Kragerø, miljø og næring i sammenheng med nasjonalparken

Ekstra midler lagt inn i budsjettet i 2019 (politisk) til å fremme arbeid med markedsføring av skjærgården og nasjonalparken. Rådmannen planlegger gjennomføring i 2020.

Gjennomføring av boligsosial handlingsplan prosjektperiode 2016-2020

I 2015 ble NAV kompensert for økte sosialhjelpsutgifter til boutgifter som følge av økte husleier i kommunale boliger. Det ble igangsatt et arbeid med å utrede en kommunal bostøtteordning som et alternativ til sosialhjelp. Resultatet av dette arbeidet er avsluttet og det er besluttet at det ikke skal innføres kommunal bostøtteordning. Det foreslås at midlene beholdes i NAV. Ved en endring i kommunal subsidiering av boliger må effekten beregnes på og midlene i NAV ses på som en mulig finansieringskilde.

Fondsfinansierte midler i prosjektperioden 2016-2020 for gjennomføring av boligsosial handlingsplan tas ut fra og med 2021.

Grasmyr, nybygg ungdomsskole og sambruksareal

Midler til drift og vedlikehold av ny ungdomsskole på Grasmyr

Grasmyr, salg av Langesund ungdomsskole og andre lokaler, samt driftsbesparelse i fraflytta lokaler

Fra 2021. Besparelse fra drift av fraflytta lokaler i forbindelse med innflytting i nye lokaler på Grasmyr.

Husleie Sundbykåsa

Kommunen gikk til anskaffelse av Sundbykåsa gård i 2017. Leietaker sa opp sin kontrakt våren 2018. Kommunestyret har vedtatt at det skal settes i gang et nytt prosjekt for å se på en annen driftsform i samarbeid med lag og foreninger. Det forutsettes politisk deltagelse. Inntil videre løper kapitalkostnadene og kostnader til nødvedlikehold. Det er ikke bevilget midler til å sette boligen i beboelig stand. Det er ikke beregnet husleieinntekter i 2019.

Midlertidig tiltak 2017-20, drift skolebygg

Det er gitt en midlertidig bevilgning som kompensasjon for et innsparingskrav knyttet til drift av skolebygg. Innsparing kan først gjennomføres når utbyggingen av ny ungdomsskole er ferdig. Tiltaket bortfaller fra 2022, og må ses i sammenheng med driften av ny skole på Grasmyr.

Nytaksering av eiendomsskatt i 2020

I 2021 er det ti år siden siste eiendomstaksering. Nyttaksering kan dermed gjennomføres i 2020, og kostnaden ved dette arbeidet er foreløpig anslått til 5 mill. kroner.

Ramme: Attraktivitet, miljø, friområder m.m.

Liten årlig justering av ramme for å kompensere for merutgifter til vedlikehold av park og friområder.

Ramme: Oppgradering kommunale bygg og ENØK-tiltak

Energibesparelse i forbindelse med investering i nye ENØK-tiltak i bygg.

Innsparingstiltak

Saldering 2020-2023 Teknikk og samfunnsutvikling

Det er nødvendig å gjennomføre salderingstiltak i enheten på til sammen 3 mill. kroner i 2020. Dette fordeler seg på følgende tiltak:

Reduksjon i vedlikehold av formålsbygg, som beløper seg til en innsparing på 2,5 mill. kroner i 2020.

Reduksjon i vedlikehold av park, som beløper seg til en innsparing på 200 000 kroner i 2020.

Reduksjon i vedlikehold av veg, som beløper seg til en innsparing på 300 000 kroner i 2020.

Årlig effektiviseringskrav 1% fra og med 2022

På bakgrunn av erfaringene som vi har med en årlig kostnadsvekst på enkeltområder som vi ikke har inntektsgrunnlag for å finansiere, legges det inn et fremtidig planlagt effektiviseringskrav fra og med 2022 på 1%. Kravet er satt i forhold til enhetenes brutto driftsutgifter. Vedtatte selvkostområder er unntatt fra beregningsgrunnlaget.

Nye tiltak

Ansette juridisk kompetanse på byggesak og tilsyn

Forvaltningsrevisjon av byggesak og tilsyn viste at NMS ikke har gjort tilstrekkelig vurdering av kompetanse og særlig på det juridiske området. Det foreligger nå et notat til rådmann om dette og der konkluderes med behov for å ansette jurist på byggesak og tilsyn.

Kostnaden er estimert til 900 000 kr beregnet ut i fra et årsverk. Reduserte kostnader er estimert til ca. 50-100 000 kr. Dette er juridiske oppdrag som i dag settes bort til eksterne advokat. Inntekter i form av ulovlighets- og overtredelsesgebyr er estimert til 200 000 kr. Netto budsjettvirkning blir da 600 000 kr.

Endringer gebyrområdene vann, avløp, renovasjon, slam, feiing, regulering, byggesak og oppmåling

Avgiftene på vann, avløp, renovasjon og septik skal dekke kostnadene kommunen har ved å produsere tjenestene. Det foretas en budsjettkalkyle som tar med planlagte investeringer og øvrige kjente endringer i tjenestene. Deretter fastsettes gebyrinntektene for kommende år. Endret fremdrift i investeringene og økt kalkylerente kan medføre endringer i gebyrinntektene. Netto gebyrinntekter skal dekke indirekte kostnader, kalkulerte renter og avskrivninger på tidligere og planlagte investeringer. For 2019 - 2022 er det lagt inn samme renteutvikling i kalkulatoriske renter som på kommunens lån. Endringer i handlingsplanperioden skyldes en økning i kapitalutgiftene.

Grasmyr, nybygg ungdomsskole og sambruksareal

Midler til drift og vedlikehold av ny ungdomsskole på Grasmyr

Statsbudsjett 2020, forvaltning av landbrukspolitiske tilskudd

Økt støtte til administrasjon av landbrukspolitiske tilskudd

Statsbudsjett 2020, innlemming av tilskudd til etablering og tilpasning av bolig

Tilskudd til etablering og tilpasning av egen bolig (kommunereformen) innlemmes i rammetilskuddet med totalt 496,5 mill. kroner. For Bamble utgjør dette 1.274 mill. kroner. Dette er midler som

tidligere var administrert av Husbanken som nå er fordelt direkte til kommunene.

Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til gang- og sykkelveier

Tilskudd til gang- og sykkelveier innlemmes i rammetilskuddet med totalt 48,6 mill. kroner. For Bamble utgjør dette 125.000 kroner. Tilskuddet går til å styrke vedlikeholdet av kommunale gang- og sykkelveier.

Statsbudsjett 2020, myndighet etter forurensningsloven

Mindre justering i statsbudsjettet på tilskudd til utøvelse av myndighet etter forurensningsloven (4.000,- kr)

Statsbudsjett 2020, myndighet etter naturmangfoldsloven for mindre verneområder

Mindre justering i statsbudsjettet på tilskudd til drift av verneområder (6.000,- kr).

Skole og barnehage

Kommentarer til budsjetttrammene 2020-2023

I budsjettet for enhet skole og barnehage legges det opp til kutt på flere områder, for å møte krav til innsparinger. 91,5% av det totale budsjettet for enheten er lønnsutgifter til ansatte. I enhetens budsjettforslag legges det opp til kutt i driftsrammene til barnehager og skoler, redusert bemanning ved skole- og barnehagekontoret og ledelse av skolene, samt å fjerne ikke lovpålagt tilbud om skolemat ved ungdomstrinnene.

Pedagog- og bemanningsnormen i barnehage, samt lærernormen i skole, binder sammen med valgt skolestruktur ressursene opp, og det er ikke mulig å gjennomføre større innsparinger gjennom reduksjon i bemanning uten at dette vil gå utover kvaliteten i opplæringen.

Som meldt i utfordringsnotat og driftsrapporter, vil reduserte rammer til skolene føre til at rektorene må prioritere mellom å ivareta elever med behov for ekstra støtte og å oppfylle lærernormen. GSI-rapporteringen for 2019 viser at per 1. oktober 2019 er det kun 1 av 7 skoler som oppfyller lærernormen på alle hovedtrinn. I 2020 vi rammene for

tjenesteområdet skole bli ytterligere redusert som følge av elevtallsnedgang, innsparingskrav mot KOSTRA-gruppe 8 og bortfall av midlertidig tiltak i påvente av ny ungdomsskole. Dette utgjør tilsammen 4,6 millioner kroner. Det er lite handlingsrom for å gjennomføre strukturelle grep innenfor tjenesteområdet som kan redusere utgiftene, da det samme antallet klasser må opprettholdes, men det foreslås å legge opp til fådeling (sammenslåing av klasser på ulike årstrinn) på skoler der dette er gjennomførbart med hensyn til antall elever i klassene. Selv med dette tiltaket, vil det bli krevende kutt for alle skoler, og det vil ikke være mulig å oppfylle lærernormen fra skoleåret 2020, og samtidig sikre enkeltelevers rett til spesialundervisning. I klartekst betyr dette at Bamble kommune ikke legger opp til et forsvarlig opplæringstilbud i forhold til kravene i lærernormen.

Redusert bemanning ved skole- og barnehagekontoret og reduserte ressurser til ledelse ved skolene, vil redusere muligheten for skole- og barnehageeier til å følge opp og støtte skoler og barnehager i pågående utviklingsarbeid. Dette vil få negative konsekvenser for kvaliteten i arbeidet med innføring av nytt læreplanverk fra høsten 2020, Framtidas ungdomsskole og IKT-satsingen i enheten.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	251 426	251 426	251 426	251 426
Sum Tekniske justeringer	6 054	6 054	6 054	6 054
Konsekvensjusteringer	6 054	6 054	6 054	6 054
Konsekvensjustert ramme	257 480	257 480	257 480	257 480
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Bemannings- og pedagognorm barnehage, kommunale og private	0	3 200	3 200	3 200
Endring i befolkningssammensetning i kommunen, reduksjon elevtall	-1 438	-2 187	-2 683	-2 315
Midlertidig tiltak til ny ungd.skole tas i bruk i 2020 - overgangsordn. undervisv	-1 000	-3 000	-3 000	-3 000
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Skole og barnehage	-2 249	-4 497	-4 497	-4 497
Statsbudsjettet 2019: Økt makspris barnehage	-102	-102	-102	-102
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-4 789	-6 586	-7 082	-6 714
Innsparingstiltak				
Interne korrigeringer lønn	2 248	2 248	2 248	2 248
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Skole og barnehage	179	179	179	179
Saldering 2020-2023 Skole og barnehage	-3 243	-4 620	-4 620	-4 620
Årlig effektiviseringskrav 1% fom 2022	0	0	-2 861	-5 710
Sum Innsparingstiltak	-816	-2 193	-5 054	-7 903
Nye tiltak				
Drifts- og kapitaltilskuddet private barnehagene	-1 600	-1 600	-1 600	-1 600
Endring i befolkningssammensetning i kommunen, reduksjon elevtall	0	0	0	-1 551
Reduksjon tilskudd private barnehager pga færre barnehagebarn	-2 176	-2 176	-2 176	-2 176
Statsbudsjett 2020, gratis kjerntid barnehage 2-åringer - helårseffekt 2020 (fra 1.8.2019)	148	148	148	148
Statsbudsjett 2020, gratis SFO til barn med særskilte behov på 5.-7. trinn	54	54	54	54
Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til leirskoleopplæring	144	144	144	144
Statsbudsjett 2020, moderasjonsordninger SFO 1.8.2020, innt. grad. 1.-2. trinn	149	149	149	149
Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd økt lærertetthet 1.-10. trinn og tidlig innsats i skolen	3 485	3 485	3 485	3 485
Økte kostnader til støtteassistenter i barnehage	4 000	4 000	4 000	4 000
Sum Nye tiltak	4 204	4 204	4 204	2 653
Nye tiltak og realendringer	-1 401	-4 575	-7 932	-11 964
Ramme 2020-2023	256 079	252 905	249 548	245 516

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Bemannings- og pedagognorm barnehage, kommunale og private

Norm for pedagogisk bemanning ble sist endret 22.06.2018. I § 1 Norm for pedagogisk bemanning, står det at «Barnehagen skal ha minst en pedagogisk leder per syv barn under tre år og en pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Ett barn til utløser krav om en ny fulltidsstilling som pedagogisk leder». For

Bamble kommune betyr dette en økning med 5 pedagogstillinger.

Norm for grunnbemanning ble sist endret 08.06.2018. I § 18 Grunnbemanning, står det at «Barnehagen skal minst ha en ansatt per tre barn når barna er under tre år og en ansatt per seks barn når barna er over tre år». For Bamble kommune betyr det en økning med 2 fagarbeider stillinger.

Totalt vil dette øke kommunens utgifter til barnehage med ca. 9%.

Endring i befolknings sammensetning i kommunen, reduksjon elevtall

Rammen for enhet for skole og barnehage blir hvert år korrigert for elevtallsreduksjonen.

Siden skoleåret ikke er likt budsjettåret så brukes elevtallsdataene fra GSI-rapporteringen pr 01.10 for å beregne trekket neste skoleår. Det vil si at reduksjonen i elevtall for skoleåret 2019/20 først vil få effekt for skoleåret 2020/21. Endringene i elevtall for resten av handlingsprogramperioden hentes fra SSB.

Midlertidig tiltak til ny ungdomsskole tas i bruk i 2020 -overgangsordn. undervisv

Kommunestyret vedtok i sak 60/16, Framtidas ungdomsskolestruktur i Bamble, 2. gangsbehandling, at nåværende ungdomsskolestruktur skal opprettholdes inntil den nye skolen på Grasmyr tas i bruk. Som en følge av dette bevilget kommunestyret i budsjettvedtaket i desember 2016 ekstra midler til skolene. Midlene brukes til å utjevne forskjeller mellom skolene i det pedagogiske tilbudet. Det betyr at fra skolestart høsten 2020 fram til den nye skolen tas i bruk høsten 2021, vil det ikke være ressurser til å utjevne forskjeller i det pedagogiske tilbudet i skolene. Dette vil få negative konsekvenser spesielt for de minste skolene.

Statsbudsjettet 2019: Økt makspris barnehage

Det foreslås i statsbudsjettet at maksimal foreldrebetaling øker med 50 kr per mnd. fra 1. aug. 2019. Det utgjør en økt inntekt på kr. 85 000 for Bamble kommune. Helårseffekten for 2020 utgjør 102 000 kroner.

Innsparingstiltak

Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Skole og barnehage

Nedjustering av kostnadsnivået i tjenestene med 50% av merforbruket sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021.

Det er foreslått en årlig innsparing i enhet skole og barnehage på 2,2 mill. kroner hvert år i årene 2019-2022. Samtidig med dette er en større del av enhetens ressurser bundet opp gjennom statlige føringer som lærernormen i skole og bemanningsnormen i barnehage. Dette gjør at det

økonomiske handlingsrommet er begrenset innenfor nåværende struktur. Økningen i barn/elever med behov for omfattende støtte/tilrettelegging, som beskrevet i driftsrapport for 2. tertial 2018 vil også legge ytterligere press på den økonomiske situasjonen i enheten.

For å imøtekomme innsparingsbehovet, vil enheten gjennomføre utredninger for å se på muligheten for effektivisering/innsparing:

- Organisasjonsutvikling i enheten
- Barnehagebruksplan – utredning av videre barnehagetilbud i kommunen
- Ny organisering av skolefritidsordningen fra 01.01.19
- Organisering av støttepedagoger og støtteassistenter i PPT
- Organisering av Paletten
- Bemanningsplan ny ungdomsskole og 1-10 skoler ved overgang til ny ungdomsskole
- Gjennomgang av virksomhetenes drift/organisering
- Autismeavdeling og Havhesten – videre organisering og drift fram mot ny ungdomsskole

Samlet innsparing for hele perioden og fordeling over tre år.

Saldering 2020-2023 Skole og barnehage

Det er nødvendig å gjennomføre salderingstiltak i enheten på til sammen 3,2 mill. kroner. i 2020 og 4,6 mill. kroner i 2021-2023. Dette fordeler seg på følgende tiltak:

Avslutte lisens Kikora

Kikora er et nettbasert læringsverktøy til bruk i matematikkopplæringen. Skolene har i varierende grad tatt dette i bruk, og har også i noen grad tatt i bruk andre nettbaserte verktøy med tilsvarende funksjonalitet. Dette beløper seg til en årlig innsparing på 40 000 kroner i 2020 og 95 000 kroner i 2021-2023.

Moava er et lisensbasert internkontrollsystem for skoler, som bidrar til å sikre at skolene og skoleeier har et forsvarlig system etter Opplæringsloven §13-10. Enhet skole og barnehage har over tid bygd opp et eget system for dette, og Moava er ikke lenger nødvendig. Dette beløper seg til en årlig innsparing på 38 000 kroner i 2020-2023.

Fjerne ekstra ledelsesressurs 0,68åv

De minste skolene i kommunen har i utgangspunktet også en liten ressurs til ledelse. For å sikre et likeverdig opplæringstilbud for elevene, og forsvarlig ledelse også av disse skolene, har det vært nødvendig å styrke ledelsesressursen. Det foreslås å redusere denne styrkingen med 0,68 årsverk i perioden. Tiltaket beløper seg til en årlig innsparing på 226 000 kroner i 2020, og 544 000 kroner i 2021-2023.

Fådeling 1-10 skoler

Gjennomgang av antall elever per årstrinn ved de ulike skolene, viser at det er mulig å slå sammen (fådele) klasser ved noen skoler. Ved å gjøre dette vil vi kunne redusere antall lærerårsverk. For skoleåret 2020-2021 gjelder dette:

Herre skole: 6. og 7. trinn, 12+16 elever, 9. og 10. trinn, 12+6 elever

Rønholt skole: 4. og 5. trinn, 15+11 elever, 6. og 7. trinn, 15+12 elever

Ved en slik fådeling, vil det være behov for å styrke den sammenslåtte klassen med noe lærerressurs, samt at det må gjennomføres deling i enkelte fag. Det gjør at det ikke er mulig å hente ut hele effekten av fådelingen.

Fådeling vil også redusere kommunens mulighet for å oppfylle lærernormen.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 850 000 kroner i 2020, og 2 mill. kroner i 2021-2023.

Holde rådgiverstilling ved skole- og barnehagekontoret vakant 01.01.20 - 31.07.20

Rådgiver ved skole og barnehagekontoret sluttet 01.11.19. I påvente av utredning av ny administrativ struktur for Bamble kommune, og som følge av det ny administrative organisering også av enhet skole og barnehage holdes denne stillingen vakant fram til 31.07.20.

Dette beløper seg til en innsparing på 466 000 kroner i 2020.

Legge ned Paletten fra høsten 2021

Paletten velkomstavdeling for nyankomne flerspråklige elever ble opprettet som fast tjeneste under skole og barnehage fra 01.01.16. De siste årene er antall elever i målgruppen blitt færre, og

det er satt ned en arbeidsgruppe for å utrede hvordan tilbudet skal organiseres framover. Ved å legge ned avdelingen vil disse elevene måtte ivaretas på nærskolene, og mye av ressursene som i dag går til å drifte Paletten, vil måtte følge med tilbake, men det er mulig å spare inn noe til administrativt arbeid/ledelse av avdelingen.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 320 000 kroner i 2021-2023.

Redusere 20% stilling skole- og barnehagekontoret

Tiltaket gjennomført etter at rådgiver i 60% stilling gikk av med pensjon 01.09.19. 40% av stillingen ble overført til annen rådgiver, de resterende 20% inndras i budsjettet fra 01.01.20.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 160 000 kroner i 2020-2023.

Redusere driftsbudsjett barnehage 10%

Driftsbudsjettene i barnehage ligger mellom 250 000 kroner og 450 000 kroner. Mye av dette går til å dekke faste kostnader, men det er mulig å redusere noe. Tiltaket vil imidlertid gi redusert kvalitet i barnehagene.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 220 000 kroner i 2020-2023.

Redusere driftsbudsjetter skole

Driftsbudsjettene i skole ligger mellom 350 000 kroner og 850 000 kroner. Mye av dette går til å dekke faste kostnader, men det er mulig å redusere noe. Tiltaket vil imidlertid gi redusert kvalitet i skolene.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 500 000 kroner i 2020-2023.

Reversere forsøk skolematorning, to dager i uka på ungdomstrinnet

Forsøk med skolematorning ble innført fra skoleåret 2018-2019. Ordningen er i dag i drift, men gjennomføres ulikt fra skole til skole, avhengig av lokale forutsetninger. Ordningen legger i tillegg til selve kostnaden per måltid, beslag på assistentressurser i skolene, som ellers vil kunne vært brukt til å styrke opplæringen for elever med behov for ekstra støtte.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 743 000 kroner i 2020-2023.

Årlig effektiviseringskrav 1% fra og med 2022

På bakgrunn av erfaringene som vi har med en årlig kostnadsvekst på enkeltområder som vi ikke har inntektsgrunnlag for å finansiere, legges det inn et fremtidig planlagt effektiviseringskrav fra og med 2022 på 1%. Kravet er satt i forhold til enhetenes brutto driftsutgifter. Vedtatte selvkostområder er unntatt fra beregningsgrunnlaget.

Nye tiltak

Drifts- og kapitaltilskuddet private barnehagene

Korrigerende skyldes feilbudsjettering for 2019, og har ikke praktisk konsekvens for driften.

Endring i befolknings sammensetning i kommunen, reduksjon elevtall

Rammen for enhet for skole og barnehage blir hvert år korrigert for elevtallsreduksjonen.

Siden skoleåret ikke er likt budsjettåret så brukes elevtallsdataene fra GSI-rapporteringen pr 01.10 for å beregne trekket neste skoleår. Det vil si at reduksjonen i elevtall for skoleåret 2019/20 først vil få effekt for skoleåret 2020/21. Endringene i elevtall for resten av handlingsprogramperioden hentes fra SSB.

Reduksjon tilskudd private barnehager pga. færre barnehagebarn

Private barnehage får tilskudd etter antall barn, beregnet to år på etterskudd. Beregningen justeres og legges inn i budsjettet årlig.

Statsbudsjett 2020, gratis kjernetid barnehage 2-åringer - helårseffekt 2020 (fra 1.8.2019)

Det ble innført gratis kjernetid for 2-åringer fra 1. august 2019. Helårseffekten er lagt inn i 2020 med 148 000 kroner.

Statsbudsjett 2020, gratis SFO til barn med særskilte behov på 5.-7. trinn

Det innføres gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.-7. trinn fra skoleåret 2020/21. Kommunen kompenseres gjennom en økning i rammetilskuddet på 21 mill. kroner i 2020.

Helårseffekt 50,4 mill. kroner. For Bamble utgjør dette 54.000 kroner.

Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til leirskoleopplæring

Tilskudd til leirskoleopplæring innlemmes i rammetilskuddet med totalt 56,1 mill. kroner. For Bamble utgjør dette 144 000 kroner.

Statsbudsjett 2020, moderasjonsordninger SFO 1.8.2020, innt. grad. 1.-2. trinn

Det innføres en nasjonal ordning med inntektsgradert foreldrebetaling i SFO på 1. og 2. trinn fra skoleåret 2020/2021. Dette innebærer at foreldrebetaling for et heltidstilbud i SFO på 1. og 2. trinn maksimalt skal utgjøre 6 % av den samlede person- og kapitalinntekten i husholdningen. Kommunene kompenseres i 2020 gjennom en økning i rammetilskuddet på 58,2 mill. kroner (helårseffekt 139,7 mill. kroner) For Bamble kommune utgjør dette 149.000 kroner.

Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd økt lærertetthet 1.-10. trinn og tidlig innsats i skolen

Tilskudd til tidlig innsats gjennom økt lærertetthet 1.-10. trinn innlemmes i rammetilskuddet med totalt 1.316,8 mill. kroner. 400 mill. kroner av veksten i frie inntekter begrunnet med tidlig innsats. For Bamble er det korrigert med 3,485 mill. kroner.

Økte kostnader til støtteassistenter i barnehage

Som vist til i utfordringsnotat og driftsrapporter, har kommunen et økende antall barn med alvorlige diagnoser, atferdsvansker og prematuritet, og som følge av det en økning i behovet for støtteassistenter i barnehage. En arbeidsgruppe i enheten har utredet hvordan dette behovet kan møtes på en best mulig faglig og økonomisk effektiv måte, og gitt anbefaling om framtidig organisering.

Arbeidsgruppa har levert rapport med anbefaling om å opprette et antall stillingshjemler i PPT og SPKS ut fra gjennomsnittlig behov de siste årene. Disse blir fordelt gjennom en fordelingsnøkkel som tar utgangspunkt i sakkyndig vurdering, pedagogisk rapport, barnehagens totale belastning og faglig skjønn. Dette vil sikre bedre kontinuitet og forutsigbarhet både for barnehagene og for de ansatte, og forutsigbar økonomistyring.

Kultur og oppvekst

Kommentarer til budsjetttrammene 2020-2023

Kultur og oppvekst sin budsjetttramme består av en kommunal ramme, og tjenester som skal dekkes av statlige tilskudd. På begge disse områdene har vi utfordringer.

Enhetens budsjetttramme er 94 764 00 kroner. I denne rammen ligger et innsparingskrav på 3 276 000. I tillegg er enheten bedt om å komme med ytterligere innsparingsforslag på 2 millioner. Å redusere budsjettet med over 5 millioner på et år er krevende. Dette vil medføre tjenestereduksjon og reduksjon av ansatte. Vi mangler fortsatt konkrete innsparingstiltak på 877 000 som vi arbeider med å finne løsninger på knyttet til omstillingsprosessen.

Tjenester til enslige mindreårige flyktninger, og til bosetting og integrering av flyktninger dekkes av statlige tilskudd knyttet til antall personer vi bosetter og antall år de har bodd i kommunen. Integreringstilskuddet skal dekke alle utgiftene de 5 første årene.

De siste årene har antall flyktninger kommunen blir anmodet om å bosette gått kraftig ned. Når det gjelder enslige mindreårige blir vi ikke lenger bedt om å bosette noen. Dette innebærer at tjenestene må bygges ned. For tjenestene til enslige mindreårige vil hele tjenesten bygges ned i løpet av 2022./23. Dette innebærer en omplassering av 9 ansatte.

Når det gjelder flyktningetjenesten er prognosen i 2023 en halvering av antall flyktninger som er bosatt de siste 5 årene. Dette innebærer at tjenesten må reduseres tilsvarende. Den største utfordringene knyttet til dette er å gi et differensiert opplæringstilbud til flyktninger som har svært ulik språk og kunnskapsbakgrunn når målgruppa blir så liten. Det er satt ned en arbeidsgruppe som arbeider med hvordan dette arbeidet bør organiseres i framtiden. Enheten har over tid bygget opp gode fond til å møte denne type utfordringer. Hvor mye av fondene som vil bli brukt i forbindelse med en gradvis nedbygging har vi i dag ikke oversikt over.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	95 173	95 173	95 173	95 173
Sum Tekniske justeringer	2 226	2 226	2 226	2 226
Konsekvensjusteringer	2 226	2 226	2 226	2 226
Konsekvensjustert ramme	97 399	97 399	97 399	97 399
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Kultur og oppvekst	-3 276	-6 552	-6 552	-6 552
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-3 276	-6 552	-6 552	-6 552
Innsparingstiltak				
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Kultur og oppvekst	682	682	682	682
Saldering 2020-2023 Kultur og oppvekst	-2 040	-2 100	-2 100	-2 100
Årlig effektiviseringskrav 1% fom 2022	0	0	-1 043	-2 086
Sum Innsparingstiltak	-1 358	-1 418	-2 461	-3 504
Nye tiltak				
Statsbudsjett 2020, helsestasjons- og skolehelsetjenester	-41	-41	-41	-41
Sum Nye tiltak	-41	-41	-41	-41
Nye tiltak og realendringer	-4 675	-8 011	-9 054	-10 097
Ramme 2020-2023	92 724	89 388	88 345	87 302

Innsparingstiltak

Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Kultur og oppvekst

Det er foreslått å redusere enhetens budsjetttramme 9,2 mill. for hele perioden fordelt på 2,7 mill. kroner i 2019, resterende beløp fordeles likt 2020 og 2021. Innsparing av en slik størrelse vil få store konsekvenser for kommunens kultur og velferdstilbud.

Enheten vil foreta sine innsparinger ved å:

- Foreslå og gjennomføre bemanningsreduksjoner gjennom effektivisering, organisering og nedbygging av tjenester.
- Foreslå og gjennomføre reduksjon av driftskostnader gjennom driftsendringer, effektivisering og mulighet for økte inntekter
- Heltidskultur

Enheten klarte sine innsparinger i 2019, uten bruk av fond. Ved å trekke inn kommunens egenandel til å finansiere tjenester til enslige mindreårige. Tjenesten er i ferd med å bygges ned, og 7 ansatte ble omplassert i 2019. I tillegg er en stilling som spesialpedagog ved voksenopplæringen trukket inn.

Saldering 2020-2023 Kultur og oppvekst

Det er nødvendig å gjennomføre salderingstiltak i enheten på til sammen 2 mill. kroner i 2020 og 2,1 mill. kroner i 2021-2023. Dette fordeler seg på følgende tiltak:

Legge ned styret for Langøya og kystkultur

På bakgrunn av kommunens innsparingsbehov og endringer i KommuneLOVEN foreslår vi å legge ned felles styre for Langøya og kystkulturarbeidet.

I K-sak 4/12 ble det etablert et felles styre for Langøya og kystkulturarbeidet.

Styrets oppgaver er:

- a. Følge opp den til enhver tid gjeldene Handlingsplan for kystkultur.
- b. Påse at Langøya blir forvaltet i samsvar med skipsreder Skougaaards testamentet og bidra til at øya blir disponert i samsvar med kommunens interesser og Forvaltningsplan for Langøya landskapsvernområde.

Styret består av politikere, representanter for ulike lag og foreninger og representanter fra kommunens administrasjon. Da det nå er større fokus på skillet mellom administrasjon og politikk foreslås styret lagt ned, og oppgavene overført til administrasjonen.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 60 000 kroner i 2021-2023.

Redusere 1,1 årsverk for kultur og oppvekst

Det foreslås å spare inn 1,1 årsverk innenfor kommunalområdet kultur og oppvekst.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 700 000 kroner i 2020-2023.

Redusere museumsarbeidet

Bamble kommune bruker ca. 530.000 til kjøp av museumstjenester av Telemark Museum hvert år. Enheten foreslår at dette reduseres med 400.000 med virkning fra 2021. Restbeløp på ca. 130.000 beholdes for å ha en buffer til å finansiere eventuell alternativ oppbevaring for viktige museumsgjenstander som pr i dag oppbevares på Telemark museum.

Bamble kommune har gjennom flere år hatt en samarbeidsavtale med Telemark museum om forvaltning og formidling. Dagens avtale varer ut 2020. I tillegg samarbeider kommunen med Kystlaget, Museets venner og Historielaget om kommunens kulturhistoriske arbeid. Tiltaket innebærer at Bamble kommune sier opp samarbeidsavtalen med Telemark museum og at ambisjonene om profesjonell museumsdrift i Bamble gis opp. Dette innebærer at museumsarbeid og lokalhistorisk arbeid i Bamble i fremtiden eventuelt vil ivaretas av frivillige organisasjoner og enkeltpersoner.

Inntil tiltaket kan gjennomføres i 2021, foreslår vi at innsparingen blir tatt fra enhetens driftsfond.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 400 000 kroner i 2020-2023.

Redusere tilskudd til lag og foreninger

Enheten ønsker å få fullmakt til å vurdere hvilke tilskuddsordninger som må reduseres ut fra søknader og behov som kommer. I 2020 ser vi blant annet muligheten til å redusere tilskudd til delfinansiering av idrettsanlegg. Idrettslag kan i dag

få statlig støtte til utbygging av idrettsanlegg med 1/3 av kostnadene + momskompensasjon. I tillegg kan de søke kommunen om kommunalstøtte til delfinansiering av idrettslagets egenandel. Bamble kommune har i dag godt utbygde idrettsanlegg som blir ytterligere styrket ved utbyggingen på Grasmyr.

Dette beløper seg til en årlig innsparing på 500 000 kroner i 2020-2023.

Redusere utgiftene til økonomisk sosialhjelp

Både Nav og flyktningetjenesten jobber aktivt med å få personer som mottar økonomisk sosialhjelp over i arbeid eller utdanning. De har det siste året lyktes svært godt med arbeidet. Enheten foreslår derfor å redusere utgiftene til sosialhjelp. Dette beløper seg til en årlig innsparing på 200 000 kroner i 2020-2023.

Øke inntektene ved aktivt å søke statlige tilskudd

Enheten har gjennom flere år vært aktive i å søke tilskudd til finansiering av ulike satsinger. Da dette er en usikkerhetsfaktor har enheten ikke budsjettert med den type inntekter. Vi foreslår for 2020 å legge inn i budsjettet en forventet inntekt på 240 000

kroner. Alle virksomhetene skal være aktive på å søke ekstern finansiering knyttet til utviklingsarbeid som er realistisk å gjennomføre. Dette beløper seg til en årlig innsparing på 240 000 kroner i 2020-2023.

Årlig effektiviseringskrav 1% fra og med 2022

På bakgrunn av erfaringene som vi har med en årlig kostnadsvekst på enkeltområder som vi ikke har inntektsgrunnlag for å finansiere, legges det inn et fremtidig planlagt effektiviseringskrav fra og med 2022 på 1%. Kravet er satt i forhold til enhetenes brutto driftsutgifter. Vedtatte selvkostområder er unntatt fra beregningsgrunnlaget.

Nye tiltak

Statsbudsjett 2020, helsestasjons- og skolehelsetjenester

Helsestasjon- og skolehelsetjeneste + jordmortjeneste. For 2020 er beløpet prisjustert og utgjør tilsammen 904,6 mill. kroner. Fordeles til kommunene basert på innbyggere i alderen 0-19 år, med et minstenivå på 100 000 kroner per kommune. Tilskudd til helsestasjon- og skolehelsetjeneste i Bamble er nå oppe i 2,317 mill. kroner.

Helse og omsorg

Kommentarer til budsjetttrammene 2020-2023

Effektiviserings-, omstillings- og innsparingstiltak

Sammenlignet med KOSTRA gruppe 8 har Bamble kommune et teoretisk innsparingspotensial på i underkant av 57 mill. kroner. Enhetens andel av kommunens innsparing er 30 mill. kroner. 86% av enhetens budsjett er lønnskostnader. Det er derfor umulig å klare innsparingen uten en betydelig nedbemanning. 30 mill. kroner betyr en reduksjon på rundt 43-44 årsverk.

Så langt er det identifisert en mulig bemanningsreduksjon på 15-16 årsverk. Noen av disse er effektivert. Andre effektivertes i henhold til tidsplan for igangsetting av andre tiltak, blant annet innflytting i Nustadjordet og Nustadbakken. Andre forutsetninger er implementering av velferdsteknologiske hjelpemidler, som for eksempel digitale tilsyn og nye pasientvarslingsystemer. Det er igangsatt flere IKT-prosjekter som skal bidra til at ansatte arbeider mer effektivt og riktig, blant annet elektroniske kjøre- og arbeidslister. Flere av virksomhetene er i gang med nedbemanning, og det er innført/innføres 12-timers vakter i helgene de fleste steder. Dette er avgjørende for å klare redusert bemanning. Når planlagt nedbemanning er effektivert anses det særdeles utfordrende å redusere ytterligere, og enheten har fortsatt mange årsverk som må bort.

Vest-Bamble aldershjem har overtatt ansvaret for omsorgsboligene i tilknytning til aldershjemmet. Bamble kommune har dermed økt antall døgnbemannede boliger med 10. Dette er gjort innenfor virksomhetens ramme, uten økning. Hjemmetjenesten er tilsvarende redusert, og dette har gått til innsparing.

En nedbemanning i denne størrelsesorden vil få konsekvenser for tjenestens kvalitet og kvantitet. Tjenestenivået blir redusert og brukerne vil oppleve at de ikke lenger får like mye og gode tjenester som tidligere. Både brukere og pårørende vil merke at enheten nedbemannes med over 40 årsverk.

Varige innsparingstiltak fra 2020 reflekteres i budsjett 2020/handlingsprogram 2020-2023. Disse tiltakene innebærer hovedsakelig justering av bemanning til gjennomsnitt i KOSTRA gruppe 8. I henhold til vedtaket i k-sak 97/18, skal ingen fast ansatte sies opp som følge av behov for omstilling.

Dette innebærer at enheten ikke klarer å effektivere redusert bemanning før det er naturlig avgang. Helse og omsorg har derfor en betydelig utfordring i hvordan nedbemanningen i praksis skal gjennomføres. I tillegg må tilstrekkelig og riktig kompetanse sikres. Nedbemanningsprosessen vil derfor være svært krevende og komplisert.

Enheten har en alvorlig og utfordrende økonomisk situasjon. Resultatet så langt i 2019 viser et betydelig negativt avvik. Årsakene til dette er redegjort for i andre tertialrapport. Det gjøres både kortsiktige og langsiktige tiltak for å redusere kostnadene. Kostnadsreducerende tiltak vil smerte, både for ansatte og brukere. Det er ikke mulig å fjerne så mange årsverk uten at det merkes, og at oppgaver bortprioriteres.

Meldte nye brukerutfordringer

Parallelt med endrede rutiner, redusert bemanning og reduserte tjenester, vet vi både av erfaring, og melding om nye konkrete pasienter, at enheten i overskuelig fremtid vil få nye kostnads- og kompetansekrevende brukere. Meldte brukere vil kun delvis inngå i ordningen for refusjon ressurskrevende tjenester. Kostnaden til nye meldte brukere reflekteres i budsjett 2020/handlingsprogram 2020-2023.

Fastlegeordningen

I likhet med resten av landet har Bamble kommune store utfordringer med å rekruttere fastleger til ledige hjemler. Etter gjentatte utlysninger av ledige hjemler ved Langesund legesenter, vedtok Bamble kommunestyre i sak 8/19 å kjøpe ut fastlegene og overta driften av Langesund legesenter. Stathelle legesenter har nå ledig hjemmel, som det heller ikke ser ut til at vi klarer å rekruttere til. Rådmannen vil i kommunestyrets møte i desember 2019 legge frem sak om fremtidig organisering av fastlegetjenesten i Bamble kommune. Mulige økonomiske konsekvenser vil bli reflektert inn i budsjett 2020/handlingsprogram 2020-2023.

Helse- og omsorgsplanen

Helse- og omsorgsplanen foreslår en rekke tiltak utover i handlingsplanperioden. Med tanke på kommunens og enhetens økonomiske utfordringer bør planprosess for gjennomføring av flere tiltak startes i 2020. Tiltakene vil medvirke til mer effektiv

bruk av bygningsmasse og bedre utnyttelse av kompetanse og ressurser.

Tiltak som bør prioriteres:

- Fremtidig bruk av Vest-Bamble aldershjem, herunder vurdere renovering, eller rivning og nybygg.
- Flytte bokollektivet for personer med demens (Stathelle bokollektiv) til Krogshavn 1. etg. Tilsvarende flyttes beboerne i Krogshavn 1. etg. til leilighetene i Stathelle servicesenter. Tiltaket er en krevende logistisk øvelse, og må planlegges godt.
- Samlokalisering av hjemmetjenesten.
- Utbygging Bamble helsehus, spesielt med tanke på korttidsplasser, hvor det nå er stort behov og etterspørsel.

Inntekter og betalingssetser

Helse og omsorgs betalingssetser følger forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester (FOR-2011 - 12 - 16 - 1349). Bortsett fra noen betalingssetser som fastsettes av Stortinget, setter forskriften ingen andre krav enn at egenandelen ikke skal overstige tjenestens selvkost + 10% administrasjonsutgifter. Sammenlignet med andre kommuners betalingsregulativ, har Bamble kommune rimelige tjenester. Innenfor forskriftens rammer, vil Helse og omsorg derfor harmonere betalingssetsene med nærliggende og sammenlignbare kommuner. Det har også vært unntak for noen brukergrupper når det gjelder betaling for praktisk bistand og opplæring. Disse unntakene avvikles, og alle brukere i Bamble kommune vil få samme betalingsregulativ. I tillegg tilbyr Bamble kommune nå en rekke nye tjenester, spesielt innenfor velferdsteknologi. Disse tjenestene vil også bli omfattet av betalingsregulativet, i henhold til de rammer forskriften setter.

Økt tjenestebehov

Nye kompetansekrav i Akuttmedisinforskriften

Fra og med 01.01.2020 trer kompetansekrav i Akuttmedisinforskriften i kraft. Dette innebærer at flere leger i legevakt må ha bakvakt. SFS 2305 (sentral avtale mellom Den Norske Legeforening og

KS) regulerer kompensasjon for dette. For Bamble vil dette utgjøre rundt 150.000 kroner pr år.

Opprettelse FACT-team

Jf. k-sak 104/17 Rådmannens forslag til budsjett 2018 og handlingsprogram 2018-2021, pkt. 12.

Samhandlingen mellom primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten på brukerens hjemmearena blir et viktig prioriteringsområde fremover. Et av tiltakene som har vist seg effektivt, er bruken av FACT-team (flexible assertive community treatment). FACT-team er samarbeid mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Teamene er tverrfaglig sammensatt, kompetansemessig og med ansatte fra både primær- og spesialisthelsetjenesten, og skal arbeide med alle områder som berører brukerens utfordringer.

Det vil bli søkt om tilskuddsmidler til oppstart i 2020. Det kan søkes om tilskuddsmidler i fire år utover det første året. Kommunen må inn med en egenandel, men det er uvisst hvor stor denne blir, avhengig av tilskudd og muligheter for omdisponering. Det anslås foreløpig en kommunal egenandel på 200.000 kroner.

Likemannsprosjektet

Jf. k-sak 39/19 Handlingsplan Grenlandssamarbeidet.

Likemannsprosjektet i Grenland ble startet opp som et forsøksprosjekt i 2017, i samarbeid med de seks Grenlandskommunene, Sykehuset Telemark, Borgestadklinikken, NAV og bruker- og pårørendeorganisasjonen A-larm.

Likemannsprosjektet har utarbeidet nye samarbeidsmodeller for bedre oppfølging av personer med rusrelatert problematikk, gjennom bruk av erfaringskompetanse i form av likemenn.

Prosjektet er inne i sitt siste år og har gode resultater.

Med tanke på Bamble kommunes utfordringer med denne brukergruppen, bør Bamble delta i det videre arbeidet når Likemannsprosjektet skal inn i ordinær drift.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	292 332	292 332	292 332	292 332
Sum Tekniske justeringer	4 424	4 424	4 424	4 424
Konsekvensjusteringer	4 424	4 424	4 424	4 424
Konsekvensjustert ramme	296 756	296 756	296 756	296 756
Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan				
Boliger Nustadbakken	1 055	6 325	6 325	6 325
Boliger Nustadjordet	4 422	8 166	8 166	8 166
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Helse og omsorg	-9 862	-19 723	-19 723	-19 723
Vedtatt k-sak 120/16 om styrking av grunnbemanning Helse og Omsorg	500	500	500	500
Sum Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan	-3 885	-4 732	-4 732	-4 732
Innsparingstiltak				
Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Helse og omsorg	7 311	7 311	7 311	7 311
Saldering 2020-2023 Helse og omsorg	-1 045	-985	-985	-755
Årlig effektiviseringskrav 1% fom 2022	0	0	-3 593	-7 219
Sum Innsparingstiltak	6 266	6 326	2 733	-663
Nye tiltak				
Kjøp av pasientlister fra Stathelle legesenter	4 500	0	0	0
K-sak 28/19 Redusert refusjon ressurskrevende tjenester. Videreføring nivå 2018.	2 600	2 600	2 600	2 600
K-sak 41/19 Kjøp av omsorgsplass	3 400	0	0	0
K-sak 41/19 Risikodempende tiltak	750	750	750	750
K-sak 41/19 Økt antall brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	3 000	3 000	3 000	3 000
K-sak 41/19 Økt kostnad Norsk Pasientskadeerstatning	400	400	400	400
K-sak 42/19 Alarmsentralen Telemark/Responscenteret. Videreføring i 2020	1 023	0	0	0
K-sak 97/18, 8/19 og 28/19 Overtakelse Langesund legesenter - korreksjon	-800	-800	-800	-800
Ny tjeneste overført fra spesialisthelsetjenesten	2 750	3 300	3 300	3 300
Statsbudsjett 2020, innlemming av tilskudd til rekruttering av psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene	543	543	543	543
Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens	947	947	947	947
Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til habilitering og rehabilitering	223	223	223	223
Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til samordning av lokale rus- og kriminalitets-forebyggende tiltak	16	16	16	16
Statsbudsjettet - satsing på rusfeltet	362	362	362	362
Statsbudsjettet, endring PU-verdi 2019-2020, redusert tilskudd for ressurskrevende brukere	1 088	1 088	1 088	1 088
Økt bemanning Rugtvedt avlastningsbolig (påvente etablering Nustadjordet)	573	0	0	0
Sum Nye tiltak	21 375	12 429	12 429	12 429
Nye tiltak og realendringer	23 756	14 023	10 430	7 034
Ramme 2020-2023	320 512	310 779	307 186	303 790

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Boliger Nustadbakken

Bygging av Nustadbakken er i gang. Boligene er innflyttingsklar høsten 2020. Det nedsettes en arbeidsgruppe i løpet av 2019 som vil lage en plan for alle områdene knyttet til innflyttingen og

igangsetting av drift. Boligene er omsorgsboliger og går inn i ordningen med obligasjonslån (innskudd i omsorgsboliger). Tallene i økonomiplan er inntekter etter at driftsutgiftene er trukket fra.

Boliger Nustadjordet

Nustadjordet bofellesskap for mennesker med utviklingshemming/nedsatt funksjonsevne er under bygging. Innflytting og oppstart planlegges til mai 2020.

Vedtak k-sak 120/16 om styrking av grunnbemanning Helse og Omsorg

I K-sak 120/16 ble det vedtatt en generell styrking av grunnbemanningen i Helse og omsorg. Bevilgningen trappes opp i handlingsprogramperioden.

I enhetens omstillings- og innsparingsprosess vil bevilgningen inngå i innsparingen, og det gjøres ingen generell styrking av grunnbemanningen i helse og omsorg.

Innsparingstiltak

Nedjustering av merforbruk sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8 2019-2021. Helse og omsorg

For perioden 2019 – 2021 er det lagt inn en nedjustering av kostnadsnivået i tjenestene med 50% av merforbruket sammenlignet med KOSTRA-gruppe 8.

Innsparing 2019 er i underkant av 10 mill. kroner. For perioden 2019-2021 er summen i underkant av 30 mill. kroner.

Helse og omsorg står foran en stor oppgave med å se på effektiv bruk av ressurser. Jfr. HO-plan skal dette skje ved å ha en gjennomgang av følgende områder:

Tilpasset kompetanse og bemanning

Alle virksomheter skal:

- Gjennomgå og lage nye døgnrytmeplaner
- Kartlegge kompetansebehov iht. døgnrytmeplaner og virksomhetens oppgaver
- Utarbeide kompetanseplaner
- Utarbeide nye og tilpassede bemanningsplaner
- Oversikt over ansatte som vil få endrede arbeidsoppgaver/arbeidsplass, og i den grad det er mulig, lage plan for gjennomføring

Som grunnlag for å iverksette bemanningsendringer skal alle virksomheter vurdere og utrede følgende:

- Utarbeide tjenestebeskrivelser/-standarder

- Sammenligning i KOSTRA og årsaker til ulikheter
- Bruk av administrative støttefunksjoner
- Gjennomgang av arbeidsprosesser og tiltak for effektivisering
- Bruk og implementering av velferdsteknologiske løsninger som erstatning for ansatte/økt antall ansatte

Heltidskultur

Det arbeides med implementering av heltidskultur i kommunalområdet. Dette er imidlertid en møysommelig prosess, da turnusvirksomhet er avhengig av å ha et visst antall "hoder og hender" på arbeid til enhver tid. Det arbeides med alternative turnusordninger, blant annet langvakter i helgene, for å redusere behovet for antall hoder. Flere avdelinger har iverksatt langvaktturnus i helgene, og flere iverksetter fra november 2019. Dette vil bedre situasjonen noe, men det er en lang vei å gå med mindre kommunalområdet får tilført betydelige økonomiske ressurser.

Status innsparing 2019

Kommunalområdet har i 2019 arbeidet med bemanningsplaner og turnusplaner/arbeidstidsordninger. Noe bemanningsreduksjon har effekt allerede i 2019, mens videre planlagt bemanningsreduksjon, får først effekt fra 2020 og utover. Det er også planlagt ytterligere reduksjoner fra 2021. Kommunalområdet vil ikke klare innsparingskravet for 2019. Det ser også ut til å bli utfordrende i 2020. For 2020 er det identifisert en bemanningsreduksjon på rundt 8 årsverk og 7 mill. kroner.

Fondsbruk 2019

Kommunalområdet ligger an til et betydelig overforbruk i 2019. Driftsfondet på 11,2 mill. kroner vil i sin helhet bli brukt til å delfinansiere underskuddet.

Saldering 2020-2023 Helse og omsorg

Det er nødvendig å gjennomføre salderingstiltak i enheten på til sammen 1 mill. kroner i 2020, 985 000 kroner i 2021 og 2022, samt 755 000 kroner i 2023. Dette er tiltak som hittil ikke har inngått i enhetens omstillings- og innsparingsprosess. Enheten ser nå på tjenester som ikke er lovpålagte, og fjerner disse i den grad det vil kunne gi økonomisk gevinst. I all hovedsak har enheten kun lovpålagte tjenester. salderingen fordeler seg på følgende tiltak:

Redusert bruk støttekontakt/omsorgslønn

Trenden viser at det er en nedgang i behov for støttekontakt og omsorgslønn. Tiltaket beløper seg til en årlig innsparing på 100 000 kroner i 2020-2023.

Fjerne driftsmidler dagavdeling

Til og med 2022 får dagavdelingen statlige tilskuddsmidler. Disse brukes til drift. Tiltaket beløper seg til en årlig innsparing på 230 000 kroner i 2020-2022.

Ikke effektuere ny middagsombringing

Ikke bruke midler for å effektuere ny middagsombringing. Tiltaket beløper seg til en årlig innsparing på 258 000 kroner i 2020-2023.

Legge ned sårpoliklinikken

Det foreslås å legge ned sårpoliklinikken som ikke er en lovpålagt tjeneste. Fjerner med dette 0,5 årsverk. Tiltaket beløper seg til en årlig innsparing på 347 000 kroner i 2020-2023.

Tilskudd for deltakelse i velferdsteknologinettverket

Kommunen mottar tilskudd for deltakelse i velferdsteknologinettverket på 60 000 kroner. Det foreslås at disse midlene går til innsparing i 2020. Tiltaket beløper seg til en innsparing på 60 000 kroner i 2020.

Redusere med 1 bil Vest Bamble sone

Hjemmetjenesten har redusert til to arbeidslister. Trenger derfor en bil mindre. Tiltaket beløper seg til en årlig innsparing på 50 000 kroner i 2020-2023.

Årlig effektiviseringskrav 1% fra og med 2022

På bakgrunn av erfaringene som vi har med en årlig kostnadsvekst på enkeltområder som vi ikke har inntektsgrunnlag for å finansiere, legges det inn et fremtidig planlagt effektiviseringskrav fra og med 2022 på 1%. Kravet er satt i forhold til enhetenes brutto driftsutgifter. Vedtatte selvkostområder er unntatt fra beregningsgrunnlaget.

Nye tiltak

Kjøp av pasientlister fra Stathelle legesenter

Bamble kommune kjøper pasientlister fra Stathelle legesenter.

K-sak 28/19 Redusert refusjon ressurskrevende tjenester. Videreføring nivå 2018.

Bamble kommune fikk mindre refusjon for ressurskrevende tjenester enn beregnet i 2018. Dette medførte et avvik på 2,6 mill. kroner, som videreføres i perioden. Enheten kompenseres for dette avviket.

K-sak 41/19 Kjøp av omsorgsplass

Grunnet utsettelse av Nustadbakken bofellesskap har Bamble kommune fra januar 2019 kjøpt privat omsorgsplass.

K-sak 41/19 Risikodempende tiltak

Sommeren 2018 ble bemanningen i Øvre Nustadvei styrket, grunnet økt bruk av vold og trusler fra brukere. Bemanningsøkningen ble anmodet fra Arbeidstilsynet og Bamble kommunes arbeidsmiljøutvalg. Bemanningsøkningen var ikke budsjettet, hverken i 2018 eller 2019.

K-sak 41/19 Økt antall brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Både miljøarbeidertjenesten og hjemmetjenesten har BPA-vedtak uten budsjettmessig dekning. I henhold til helse- og omsorgstjenesteloven skal tjenestevedtak gjøres uavhengig av kommunens økonomiske situasjon, og kun basert på brukers behov for tjenester. Løpende vedtak innebærer en årlig merkostnad på rundt 3 mill. kroner.

K-sak 41/19 Økt kostnad Norsk Pasientskadeerstatning

Norsk Pasientskadeerstatning finansieres gjennom de regionale helseforetakene, fylkeskommunene og kommunene. Kommunenes andel beregnes ut fra folketall. Bamble kommunes andel øker årlig og det er budsjettmessig underdekning på 400.000 kroner.

K-sak 42/19 Alarmsentralen Telemark/Responscenteret. Videreføring i 2020

Iht. til k-sak 7/19 og k-sak 42/19, må Bamble kommune også i 2020 delta i Alarmsentralen Telemark/Responscenteret, da vi på nåværende tidspunkt ikke har alternativt mottak for

trygghetsalarmer og annen trygghetskapende teknologi.

Skien kommune vil innen andre halvår 2020 ha utredet ny drifts- og kostnadsmodell for Responssenteret. Rådmannen vil komme tilbake med ny sak når dette er ferdig utredet.

K-sak 97/18, 8/19 og 28/19 Overtakelse Langesund legesenter - korreksjon

På grunn av den vanskelige fastlegesituasjonen i Bamble kommune, ble det i k-sak 97/18 vedtatt å styrke enhetens budsjett med 800.000 kroner for å ansette leger i fast stilling. I k-sak 8/19, ble det imidlertid vedtatt at Bamble kommune skulle overta Langesund legesenter. Bevilgningen til fast ansatte leger trekkes derfor tilbake.

Ny tjeneste overført fra spesialisthelsetjenesten

Ny tjeneste overført fra spesialisthelsetjenesten.

Statsbudsjett 2020, innlemming av tilskudd til rekruttering av psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene

Tilskudd til rekruttering av psykologer innlemmes i rammetilskuddet med totalt 211,6 mill. kroner. For Bamble utgjør dette 543.000 kroner.

Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens

Tilskuddet til dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens innlemmes i rammetilskuddet fra 2020. For Bamble utgjør dette 947.000 kroner.

Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til habilitering og rehabilitering

Tilskuddet til habilitering og rehabilitering innlemmes i rammetilskuddet fra 2020. For Bamble utgjør dette 223.000 kroner.

Statsbudsjett 2020, innlemming tilskudd til samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak

Tilskuddet til samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak innlemmes i rammetilskuddet. For Bamble utgjør dette 16.000 kroner.

Statsbudsjettet - satsing på rusfeltet

Satsinger innenfor veksten i frie inntekter - opptrappingsplan rus. For Bamble utgjør dette 362 000 kroner.

Statsbudsjettet, endring PU-verdi 2019-2020, redusert tilskudd for ressurskrevende brukere

I statsbudsjettet foreslås endring i PU-verdi (psykisk utviklingshemmede) fra 677.000 kroner til 741.000 kroner pr. PU. Ved beregning av tilskudd for ressurskrevende tjenester trekkes PU-verdien i fra grunnlaget. Tilskuddet til kommunen vil derfor reduseres pga. denne endringen, og kommunens egenandel øker.

Økt bemanning Rugtvedt avlastningsbolig (påvente etablering Nustadjordet)

Økt bemanning Rugtvedt avlastningsbolig pga. påvente av etablering av Nustadjordet.

Fellesutgifter

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	62	62	62	62
Sum Tekniske justeringer	16	16	16	16
Konsekvensjusteringer	16	16	16	16
Konsekvensjustert ramme	79	79	79	79
Innsparingstiltak				
Fjerne avsetning til særskilte kompetansehevingskrav og avsetning til mindre feilrettinger	-627	-627	-627	-627
Sum Innsparingstiltak	-627	-627	-627	-627
Nye tiltak og realendringer	-627	-627	-627	-627
Ramme 2020-2023	-549	-549	-549	-549

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

Endring i avskrivninger i økonomiplanperioden

Avskrivninger er anslått og oppdatert basert på eksisterende anleggsmidler og nye investeringer.

Innsparingstiltak

Fjerne avsetning til særskilte kompetansehevingskrav og avsetning til mindre feilrettinger

Det foreslås som en innsparing at to poster, begge avsatt som sentrale buffere for uforutsette utgifter

tas ut, totalt 0,63 mill. kroner. Dette er midler avsatt til finansiering av særskilte kompetansehevingskrav. Her er det variabelt hva som er brukt gjennom årene, disse kompetansetiltakene må da finansieres av enhetene selv. I tillegg er det en avsetning for mindre feilrettinger, primært prisjustering. Disse feilene må da tas innenfor enhetenes rammer eller i driftsrapportene.

Finansiering

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2020	2021	2022	2023
Opprinnelig budsjett	1 809	1 809	1 809	1 809
Sum Tekniske justeringer	22	22	22	22
Konsekvensjusteringer	22	22	22	22
Konsekvensjustert ramme	1 831	1 831	1 831	1 831
Ramme 2020-2023	1 831	1 831	1 831	1 831

Endringer i tiltak sist vedtatte økonomiplan

kostnaden ved dette arbeidet er foreløpig anslått til 5 mill. kroner.

Nytaksering av eiendomsskatt i 2020

I 2021 er det ti år siden siste eiendomstaksering. Nyttaksering kan dermed gjennomføres i 2020, og

Vedlegg

1A Bevilgningsoversikt - drift

Beløp i 1000

	Regnskap 2018	Oppr. budsjett 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023
Rammetilskudd	-352 968	-377 785	-392 797	-403 535	-414 273	-425 012
Innteks- og formuesskatt	-382 036	-381 943	-395 445	-399 345	-403 245	-407 145
Eiendomsskatt	-77 218	-74 105	-72 891	-79 553	-74 718	-67 128
Andre generelle driftsinntekter	-3 665	-8 879	-3 886	-3 800	-3 715	-3 545
Sum generelle driftsinntekter	-815 887	-842 712	-865 019	-886 233	-895 951	-902 830
Sum generelle midler bevilget til drift	759 432	820 460	831 334	821 978	828 965	833 234
Avskrivninger	51 688	55 058	59 611	60 952	81 377	85 377
Sum netto driftsutgifter	811 121	875 518	890 945	882 930	910 342	918 611
Brutto driftsresultat	-4 766	32 806	25 926	-3 303	14 391	15 781
Renteinntekter	-6 414	-7 122	-7 600	-8 000	-8 100	-8 200
Utbytter	-7 719	-6 500	-7 900	-7 900	-7 900	-7 900
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	6 341	-11 335	-11 550	-11 550	-11 550	-11 550
Renteutgifter	19 286	27 700	33 260	36 763	36 975	37 480
Avdrag på lån	36 339	34 683	40 000	45 000	50 000	60 000
Netto finansutgifter	47 834	37 426	46 210	54 313	59 425	69 830
Motpost avskrivninger	-51 688	-55 058	-59 611	-60 952	-81 377	-85 377
Netto driftsresultat	-8 621	15 174	12 525	-9 942	-7 561	234
Overføring til investering	3 857	3 638	3 090	3 090	3 090	3 090
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	-2 101	-6 520	-731	1 254	548	78
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-9 590	-12 292	-14 884	5 598	3 923	-3 402
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-7 834	-15 174	-12 525	9 942	7 561	-234
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	-16 455	0	0	0	0	0

1B Bevilgninger - drift

Beløp i 1000

	Regnskap 2018	Oppr. budsjett 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023
Stabene	69 273	73 586	73 776	72 269	71 249	69 959
Overordnet ledelse	14 348	14 320	14 694	14 167	13 946	13 805
Teknikk og samfunnsutvikling	68 572	54 635	55 023	51 419	51 534	49 835
Skole og barnehage	245 767	251 426	256 079	252 905	249 548	245 516
Kultur og oppvekst	94 587	95 173	92 724	89 388	88 345	87 302
Helse og omsorg	284 484	292 332	320 512	310 779	307 186	303 790
Fellesutgifter	-3 892	25 618	16 877	32 277	47 677	63 077
Finansiering	1 024	551	631	631	631	631
Sum bevilgninger drift, netto	774 164	807 640	830 315	823 834	830 115	833 914
Herav:						
Avskrivninger	0	0	0	0	0	0
Netto renteutgifter og -inntekter	-38	-22	0	0	0	0
Overføring til investering	535	0	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av bundne driftsfond	-1 718	-6 520	-731	1 254	548	78
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	15 953	-6 279	-288	602	602	602
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	759 432	820 460	831 334	821 978	828 965	833 234

2A Økonomisk oversikt - investering

Beløp i 1000

	Regnskap 2018	Oppr. budsjett 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023
Investeringer i varige driftsmidler	109 254	354 959	454 349	163 050	141 500	66 200
Tilskudd til andres investeringer	15 871	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 515	3 638	3 090	3 090	3 090	3 090
Utlån av egne midler	33 512	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Avdrag på lån	9 337	8 500	10 500	10 800	11 100	11 400
Sum investeringsutgifter	171 489	403 097	503 939	212 940	191 690	116 690
Kompensasjon for merverdiavgift	-13 320	-64 400	-70 235	-21 126	-9 053	-5 613
Tilskudd fra andre	-10 426	-8 135	-4 400	-57 700	0	0
Salg av varige driftsmidler	-17 085	-16 900	-11 250	-32 300	-32 000	-32 000
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-22 326	-8 500	-10 500	-10 800	-11 100	-11 400
Bruk av lån	-158 383	-301 524	-400 826	-84 286	-132 809	-60 649
Sum investeringsinntekter	-221 541	-399 459	-497 211	-206 212	-184 962	-109 662
Overføring fra drift	-3 857	-3 638	-6 728	-6 728	-6 728	-7 028
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	12 995	0	0	0	0	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	-10 181	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	35 297	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	34 255	-3 638	-6 728	-6 728	-6 728	-7 028
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	-15 797	0	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt - investering

Beløp i 1000

	Regnskap 2018	Oppr. budsjett 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan Sum 2020- 2023
Ingen portefølje	22 996	750	1 850	21 650	18 500	17 000	59 000
Beredskap og brannsikkerhet	794	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300	9 200
Kommunale utleieboliger, boligsosial handlingsplan	14 231	41 159	29 549	0	0	0	29 549
Oppgradering kommunale bygg	3 034	7 000	4 500	4 500	4 500	4 500	18 000
Utbygging Grasmyr, framtidens ungdomskole mv.	5 246	203 300	346 300	62 000	72 000	0	480 300
IKT investeringer	7 138	10 300	8 450	17 050	8 400	8 400	42 300
Kirkelig fellesråd	-290	9 100	0	0	0	0	0
Større prosjekter vedtatt av kommunestyret	0	1 800	1 800	1 200	1 200	0	4 200
Attraktivitet, miljø, friområder, mm.	16 102	9 750	4 350	4 350	600	0	9 300
Næringsutvikling, næringsstomter, næringsbygg	366	0	0	0	0	0	0
Boligutvikling, boligtomter, boligbygging	997	35 500	21 250	16 000	0	0	37 250
Vann, avløp, renovasjon	26 197	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	120 000
Veg og trafiksikkerhet	12 442	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	16 000
Sum 2B	109 254	354 959	454 349	163 050	141 500	66 200	825 099

Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000

	Regnskap 2018	Oppr. budsjett 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan Sum 2020- 2023
Overføringer til Fylkeskommunen	4 000	0	0	0	0	0	0
Overføringer til andre (private)	11 871	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Tilskudd til andres investeringer	15 871	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000

Investeringer i aksjer og eiendeler

Beløp i 1000

	Regnskap 2018	Oppr. budsjett 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan Sum 2020- 2023
Kjøp av aksjer og andeler	3 515	3 638	3 090	3 090	3 090	3 090	12 360
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 515	3 638	3 090	3 090	3 090	3 090	12 360

Utlån

Beløp i 1000

	Regnskap 2018	Oppr. budsjett 2019	Øk.plan 2020	Øk.plan 2021	Øk.plan 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan Sum 2020- 2023
Utlån formidlingslån	32 212	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000
Utlån til andre	1 300	0	0	0	0	0	0
Utlån av egne midler	33 512	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000

